

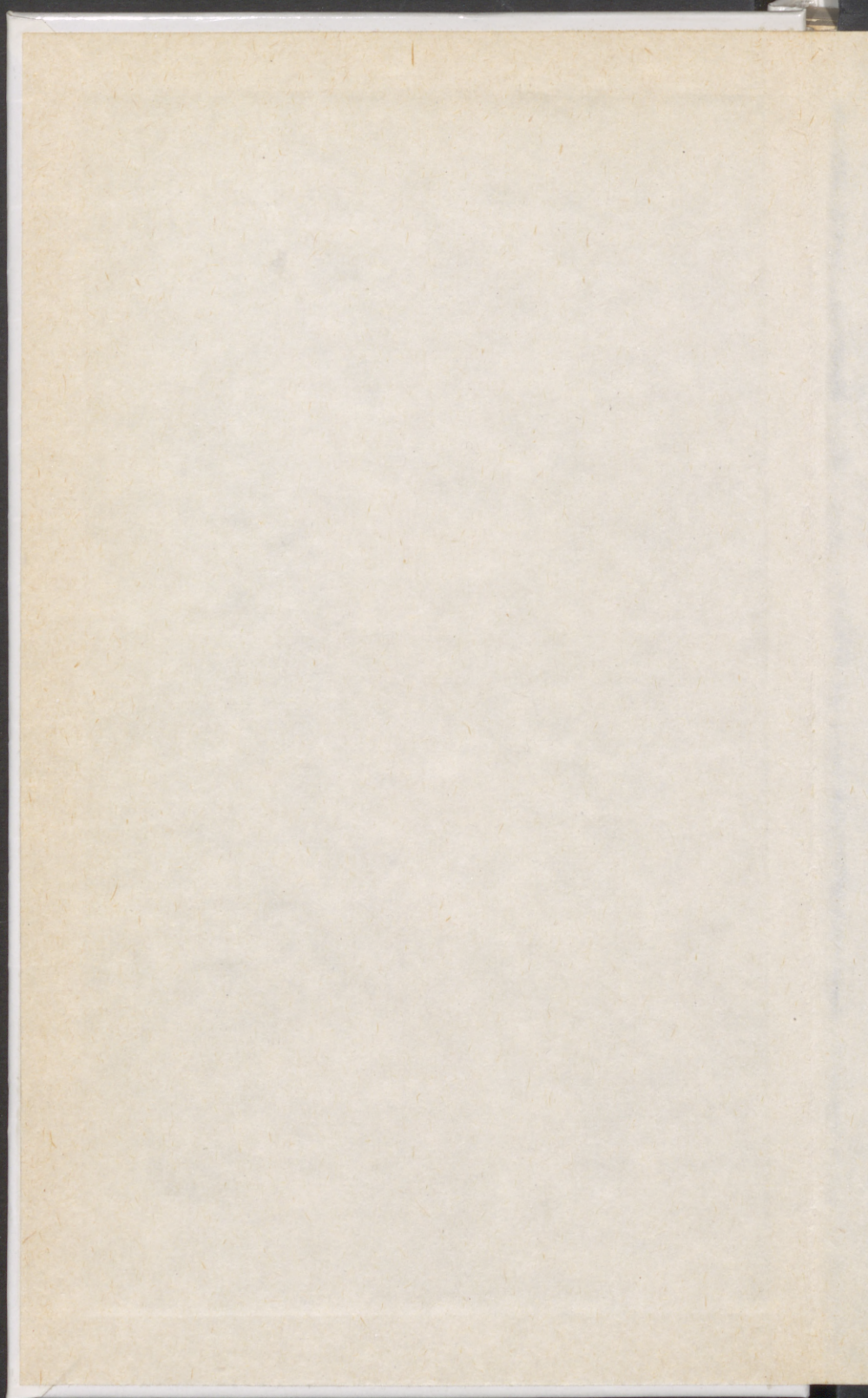
MC
111.512

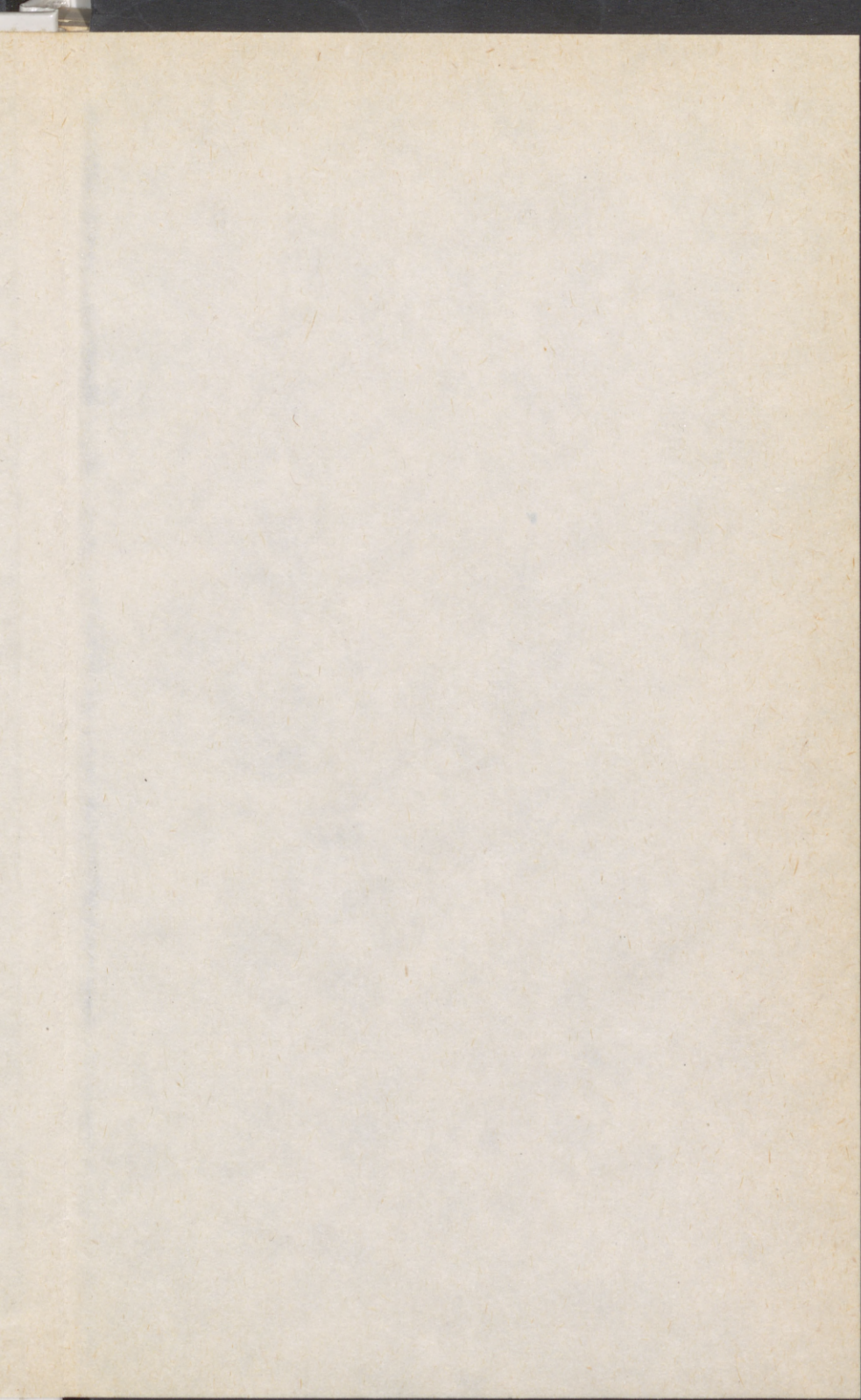
EZER

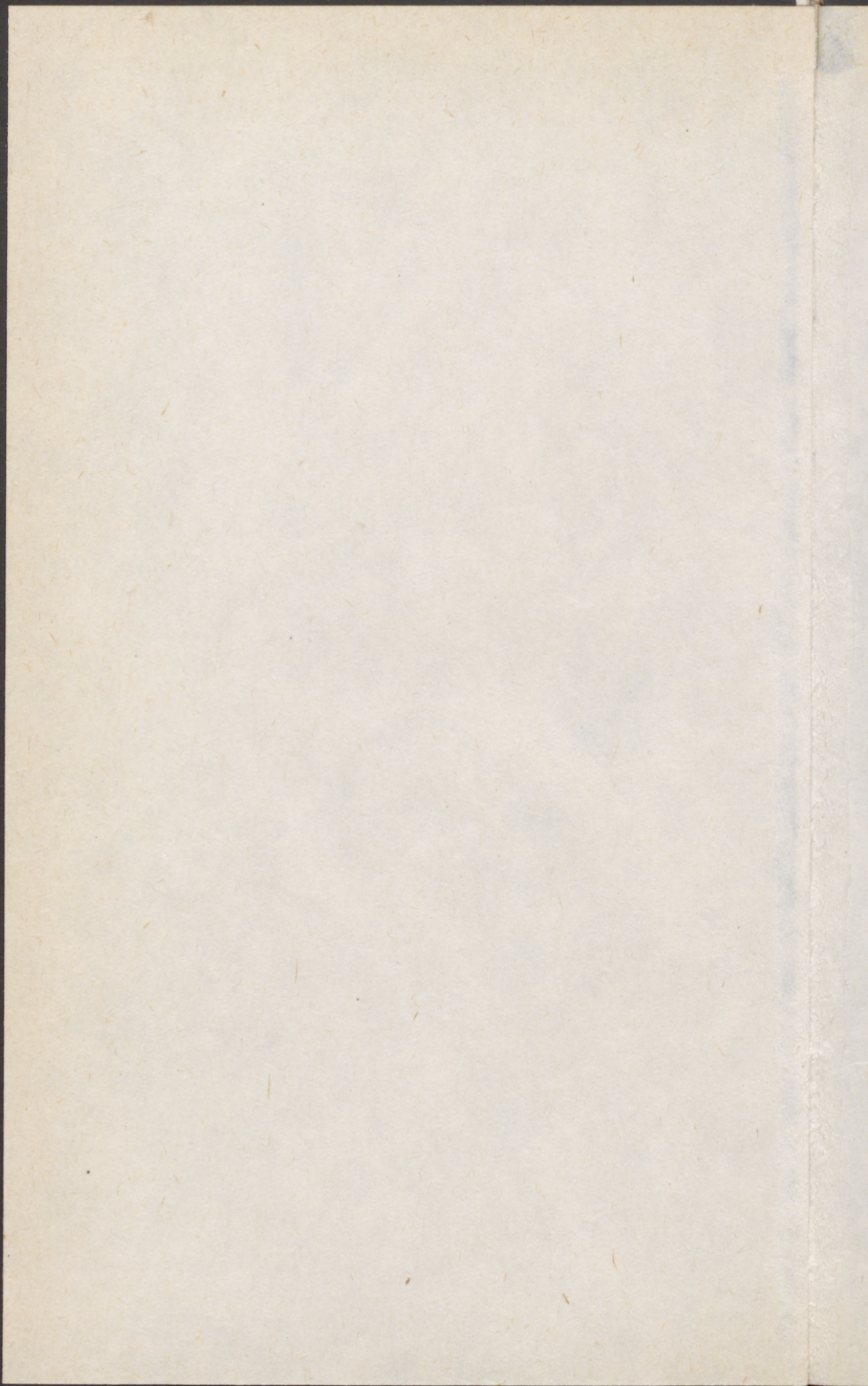
RAGYOGÓ ÖTLET

hobbikertészeknek

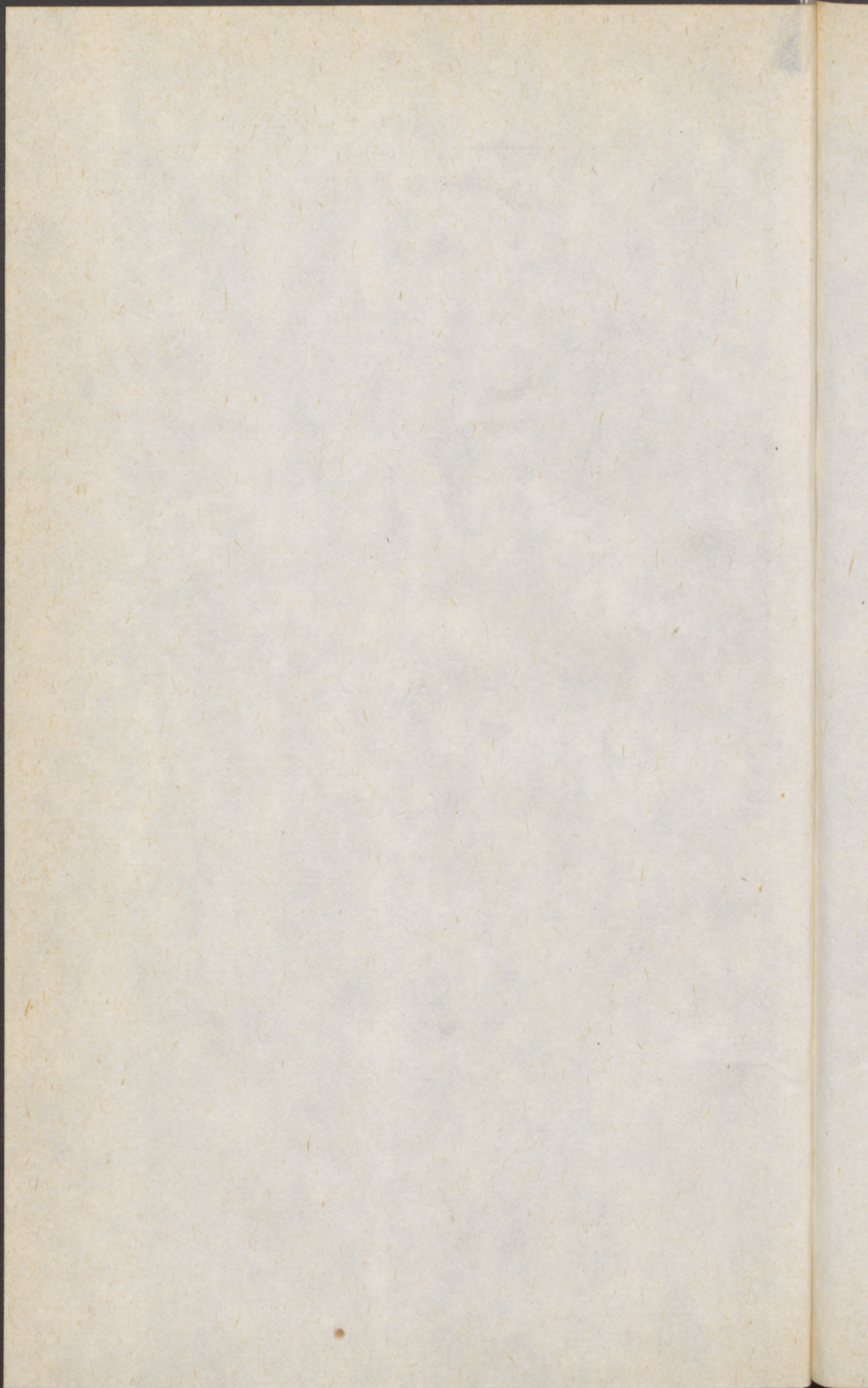

*Ezer ragyogó ötlet
hobbikertészeknek*

EZER

RAGYOGÓ ÖTLET

hobbikertészeknek

Budapest, 1991

A mű eredeti címe: Tausend tolle Tips für Freizeitgartner
© 1985 Sechste Auflage 1988
Deutscher Bücherbund GmbH & Co. Stuttgart, München

Fordította
Alföldy Boruss Istvánné

Szakmailag ellenőrizte
Czáka Sarolta

MC111.512

1991

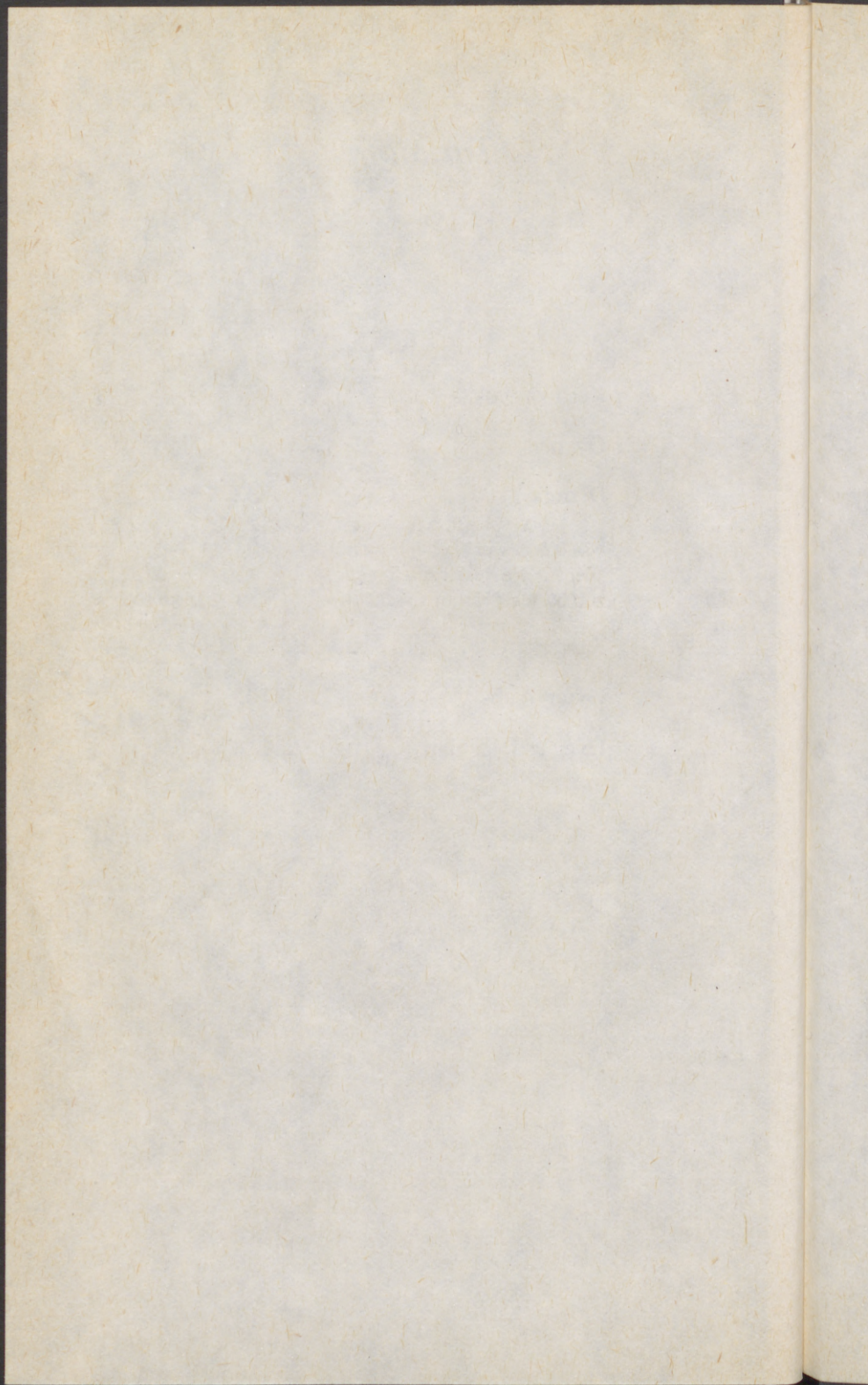
© Hungarian translation Alföldy Boruss Istvánné, 1990

ISSN 0866-0298
ISBN 963 7931 03 1
ETO 634/635.018(036)

Töölve

Tartalom

Kerti virágok	7
Gyep	22
Díszfák	32
Kerti tó	51
Veteményes	71
Fűszerkert	88
Gyümölcsös	102
Üveg és fólia alatt	116

Kerti virágok

Az évelőknek helyre van szükségük. A másik növénytől körülbelül olyan távolságban telepítsük őket, mint a kifejlett magasságuknak a fele. Tehát a 80 cm magas növények tőtávolsága legalább 40 cm legyen.

A fagyhatást igénylő magvaknak – tehát amelyek csak fagyhatás után csíráznak – nem kell feltétlenül egy telet kinn tölteniük! Négy hétre helyezzük a magokat hűtőszekrénybe, s ezután még nyáron is vethetjük.

Tartsuk a tőtávolságot

A hideghatásra csírázókat frizsiderbe

❖ Bioötlet ❖

Ásás helyett lazítás

A minden évben mélyen felásott, átforgatott talaj minősége romlik. Az ágyak földjét csak ásóvillával lazítsuk meg. Különbösen a természetesen képződő humuszréteget a mélybe forgatjuk, ahol nem hasznosul.

A virágföldbe sosem szabad száraz tőzeget keverni, mert elvonja a nedvességet a környezetétől. Ennek következtében kedvenceink a szorgos öntözés ellenére is szomjaznak.

A túl nedves talajban a kardvirággumók könnyen megrothadnak. Ezért ültetéskor a gödröcskék aljára szórjunk 1 cm vastagon homokot. Így a nedvesség könnyebben leszívárog.

A lisztharमतomba a növények egész sorát megfertőzheti a nyár folyamán. Ha dísznövényekről van szó, a vegyszeres növényvédelem helyett inkább radikálisan semmisítsük meg a fertőzött növényi részeket.

Előbb szívassuk, nedvesítsük meg a tőzeget

Nincs rotható kardvirággumó

A lisztharमत ellen ne használjunk vegyszert

Tarka
virágszőnyeg

Az egynyáriak vetésekor mindenekelőtt a mutató színösszeállításra ügyeljünk. Egy egyszerű kis trükkel megtervezhetjük a díszágákat, ha a magok zacskóin található képeket színharmóniájuknak és méretarányaiknak megfelelően még vetés előtt kirakjuk az asztalon, s ennek megfelelően egy kis kerttervet készítünk.

❁ Bioötlet ❁

Talajjavításra lucerna

Az újonnan létesítendő díszkert talaját kitűnően előkészíthetjük, ha a telepítést megelőző évben a földbe lucernát vetünk, s a következő esztendőben a zöldtömeget sekélyen a talajba forgatjuk.

A beteg
kardvirág
minden részét
égyessük el

A beteg kardvirágot – akár gomba, akár baktérium fertőzte meg – mindenestül égessük el. Ez a gumókra is vonatkozik. A komposztprizmában ugyanis ezek a kórokozók nem pusztulnak el, s a következő évben újra fertőznek.

Az elnyílt
virágokat
rendszeresen
vágjuk le

A legtöbb virágos évelőre érvényes: minél gyakrabban vágjuk le róluk az elnyílt virágokat, annál szorgosabban hozzák a következőket. A teljesen levirágzott szárazakat feltétlenül távolítsuk el.

Ültetés előtt
a gyökereket
vágjuk vissza

Telepítés előtt az évelők gyökerét körülbelül 8–10 cm-rel, legfeljebb gyökérhosszuk harmadával kurtítsuk meg. Így jobban gyökeresednek.

❁ Bioötlet ❁

Hasznos varangyok

A sünök mellett a varangyok a legszorgosabb kártevőpusztítók. Esetleg sikerül őket a kertbe csalogatni, ha egy kerti tavacsskát létesítünk, ahol utódaik, az ebihalak is kifejlődhetnek. A kertben mérgekkel nem perme-tezhetünk, mert ezek a hasznos állatok elpusztulnának.

A rododendronok, erikák, hortenziák és számos más növény is a savanyú talajt kedvelik. Ha kávézaccot nedves tőzeggel keverünk, akkor olyan talajtakaró anyagot kapunk, amely megfelel az említett elvárásoknak.

A kávézacc savanyít

◊ Bioötlet ◊

Hasznos katicabogár

A katicabogarak a legfalánkabb tetűpusztítók. Ha egy dísznövényen néhány, éppen a levéltetű-kolóniákat tizedelő katicabogárra bukkanunk, vágjuk le a növényt, és „szállásoljuk” el egy nagyobb terráriumban, mert a bájos és hasznos rablók tenyésztése aránylag könnyen sikerül.

A hangyák nem falják fel a tetveket, éppen ellenkezőleg: minthogy nagyon kedvelik a tetvek mézhez hasonló, édes váladékát, óvatosan ingerelve „fejik”, sőt veszély esetén akár meg is védelmezik őket.

A hangyák fejik a levéltetveket

Az évelőknek csak a talaját öntözzük. A levelek és a virágok természetes úton is elegendő nedvességhez jutnak a harmatból és az esőből. Tehát sose locsoljunk felülről.

Sose felülről

A rigók támadásának kedvelt célpontjai a krókuszok. Előszórással tépázzák meg a virító kis tavaszvirágokat. Az ötletes hobbikertész némi kámforolajat csepegtet a virágokba, ez elveszi a rigók romboló kedvét.

A kámfor elriasztja a rigókat

A nagy dáliagumók legtöbbször hatalmas bokrokat fejlesztenek, ezeken mégsem mutatkoznak virágok. Sikeresebbek leszünk, ha a túl nagy gumókat ültetés előtt szétosztjuk.

A nagy dáliagumókat osszuk szét

Németországban az egynyári napraforgó növekedési rekordja több mint 5 méter. Ebben a kísérletben a napraforgókat (*Helianthus annuus*) jóval a szokásos mértéken felül trágyalevezték.

A trágyalé serkenti a növekedést

A virágszárak majd 1,5 m hosszúak, az egyes virágok a kardvirágéhoz hasonlítanak, de kisebbek.

Gigantikus Montbretia

- Harminc virág egy száron Az óriás nyári jácint (*Galtonia candicans*) másfél métere szárán egymás után körülbelül harminc virág fejlődik.
- Másodszor is virít a Phlox Ha a lángvirág (*Phlox*) virágzatát a hervadás első jeleit követően levágjuk, gazdag másodvirágzást kaphatunk.
- A színek nem öröklődnek Aki magról szaporítja a lángvirágot (*Phlox*), igencsak meglepődhet: a szülők színe ritkán öröklődik, mindig új színárnyalatú virágok jelennek meg.

✿ Bioötlet ✿

A levélfodrosodás ellen ne használjunk vegyszereket

A levélfodrosodás nemcsak a csucsorféléken léphet fel, fertőzheti az uborkát és egyéb zöldségféléket, de az orgonát, a muskátlít, a lángvirágot és a hortenziát is. A fertőzött növényeket kíméletlenül ki kell selejtezni. A vegyszeres védekezés csak ritkán sikeres, különben se károsítjuk ezzel a környezetünket.

- Hortenzia-színezés Nem igaz az, hogy a kertben virító fehér hortenziánkat kék vagy vörös tintaoldattal locsolva kékre vagy vörösre színezhajjuk. Ellenben a rózsaszín hortenzia kék virágokat hoz, ha öntözővizébe ősszel és tavasszal 1-1 kannál, drogériában vásárolható timsót keverünk. Ha a következő évben a kezelést elmulasztjuk, hortenziánk újra rózsaszínű virágokat bont.
- A csillagfürt-magoncok színe eltérő Nincs értelme, hogy a különféle nemesített csillagfürt-fajtákat magról szaporítsuk, mert az utódok nem hoznak a szülőkével azonos színű virágokat.
- A szakállas szegfű áttelel Hálás kétnyári virágunk a szakállas szegfű (törökszegfű) (*Dianthus barbatus*). Hosszú a tenyészideje, bármikor átültethető, a szabadban is áttelel. A virágoskertben több évig gazdagon virít.
- A kakukkszegfű takarjuk A kakukkszegfű (*Lychnis*) nemesített fajtái érzékenyek a téli csapadékpangásra. Ezért időben takarjuk őket könnyű fenyőrözsével és túlevelekkel.

- Az ördög szem (*Scabiosa*) virágzási idejét jelentősen megnyújthatjuk, ha az elnyíló virágokat még a magok érése előtt rendszeresen levágjuk. Hosszabbítsuk meg a virágzási idejét
- Az őszirózsát ne helybe vessük, hanem ládába vetve neveljük. A később a kertbe ültetett palánták sokkal erősebben fejlődnek, mint az állandó helyükre vetett növénykéik. Az őszirózsákat neveljük elő
- A szártalan bábakalács (*Carlina acaulis*) a természetben szigorúan védett. Mégsem kell róla lemondanunk: léteznek nemesített kerti változatai. Védett bábakalács
- A mocsaras, vizes helyeket kedvelő gyékényfajok közül a bodnározó gyékény 2,5 m magasra is megnő, s mutatószavirágzatot, ún. buzogányokat fejleszt. Kertészetben *Typha latifolia* néven keressük. Magasra növő gyékény
- Az évelő szarkaláb (*Delphinium*) szélérzékeny. Ezért csoportosan ültessük, de még jobb, ha a virágzárakat egyenként karóhoz rögzítjük. Könnyen elhajlik, törik
- Aki kedveli a rododendronokat, s kertjébe is szeretne néhány tövet ültetni, szaporítóanyagát a Jeli Arborétumban szerezheti be. Európában a legnagyobb választékot Zürich-től délre, Rifferswilben a „Seleger-lápon” kínálják. Rododendronokat a kertbe
- A közönséges napvirág (*Helianthemum ovatum*) virágai egy nap alatt elnyílnak. Azért ne ijedjünk meg: egész nyáron át mindennap újabb virágokkal örvendeztet meg. Mindennap egy újabb virág
- Valamennyi kúpvirágfaj (*Rudbeckia*) magva csupán egy évig őrzi meg csírázókéességét. Ezért csak garantáltan csíráképes magot vásároljunk. Magja csak egy évig csíráképes
- A napfényvirág (*Helenium*) minden fajtája sokkal gazdagabban, erőteljesebben virít, ha nem hagyjuk magot érlelni. (Az elnyílott virágokat vágjuk le!) Gazdagon virít a napfényvirág
- A következő évben jobban fejlődik a díszgyertya (*Gaura*), ha nyár végén elvetjük, s a palántákat hűvös helyiségben átteleltetjük. Nyárutón vessük

- Reggel vágjuk** A díszmák virágát kora reggel szedjük, amikor a bimbók még teljesen zártak. A szár végét ezután mártsuk forró vízbe. Így a kényes virágok sokkal tovább tartanak.
- Egzotikus szépségű gímpáfrány** Felénk is csak elvétve telepítik a rendkívül mutatós gímpáfrányt (*Phyllitis scolopendrium*). A világon majd mindenütt előfordul és teljesen télálló. A legjobban fejlődik fák alatt és más árnyas helyeken. (Nálunk ódon kutak falában gyakori.)
- Nitrogényűjtő baktériumok bükkönyön** Ha nincs haszonkertünk, s így borsót és babot sem vetünk, azért nem kell lemondanunk a pillangósok gyökerén élő nitrogényűjtő baktériumokról. Ugyanilyen tulajdonsága van a pillangós virágú csinos szagobükkönynek is.

✿ Bioötlet ✿

Csak vágjuk le, ne húzzuk ki

Az elvirágzott, és már magját is beérlelő szagobükkönyt ne húzzuk ki gyökerestül a földből, a gyökerek kiváló talajjavítók. Ezért csak föld feletti részeit vágjuk le.

- A bürök gé Morr nem meteorológus** A bürök gé Morr (*Erodium cicutarium*) csőrszerű termései párás időben összecsavarodnak, s ezáltal kidobálják magvaikat. Száraz időben ismét megmerevednek a magtokok. Ezért nem igaz, hogy a növény előre jelzi az időváltozást. Ez is, mint a barométer, mindig csak a pillanatnyi időről árulkodik.
- Értelmetlen gyűjtő-szenvedély** Ne vigyük haza a hegyekből a védett zergeboglárkát (*Trollius europaeus*) és az alpesi harangrojtót (*Soldanella alpina*), mert sík vidéken nem fejlődnek tovább. (Soldanella csak az Alpokban, illetve *S. carpatica* a Tátárban és a Kárpátokban is van, a *Trollius* nálunk is előfordul.) A védett növények begyűjtése egyébként is tilos!
- Gyakran vágjuk a tatárvirágot** Ha a vázába tatárvirágot szedünk, ezzel még magának a növénynek is használunk, mert a gyakori vágás hatására hosszú ideig újabb virágokat nyit.

A vadon növény bükkönyfélék nem védett növények, így magjukat begyűjthetjük, s a kertben elvethetjük.

Magvak a kert számára

A kerti madármályvát (*Lavatera trimestris*) a mályvarózsához (*Althea rosea*) hasonlóan erősen veszélyezteteti a mályvarozsda, különösen, ha egymás közelébe ültetjük őket.

Vigyázat, mályvarozsda!

✿ Bioötlet ✿

Permetezés helyett gyomláljunk

A gyomirtó szereknek semmi helyük a kertben. Kis területen több kárt, mint hasznot okoznak. Aki gyomlál, s a virággyakat szorgosan kapálja, annak különben sem okoznak sok fejfájást.

Az évelő díszcscorbában (*Liatris*) hosszú ideig örömlünk telik, ha kb. négyévente kiszedjük, és az öreg töveket szétosztjuk. Az új növények szépen fejlődnek.

Négyévente osszuk szét a töveit

Amint a pávaliliom (*Tipsidia pavonia*) levelei sárgulni, lankadni kezdenek, hagyjuk abba az öntözését. Ha továbbra is víz éri, rothadni kezd és elpusztul.

A pávaliliomot hagyjuk lankadni

Az árvacsalánfajok (*Lamium*) nagyon mutatósak lehetnek. A közismert csípős csalánhoz semmi közük, egészen más növénycsaládba tartoznak.

Dekoratív árvacsalán

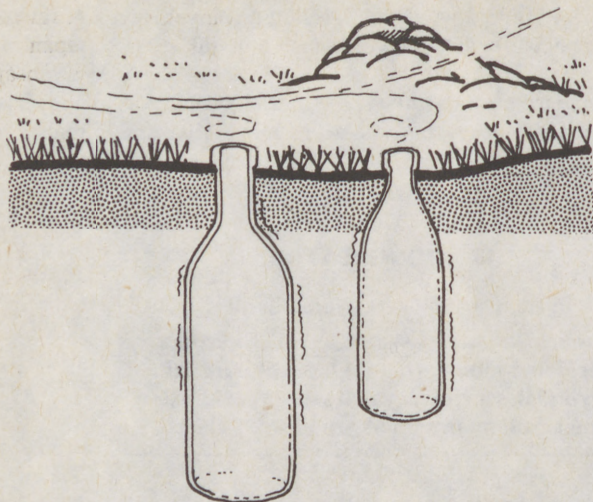
✿ Bioötlet ✿

Növényvédelem csalánnal

A csalánt nagyon jól lehet a kártevők ellen használni, ha zöld részeiből levét készítünk. Ehhez egy vizesedénybe 24 órán át áztassunk be egy köteg csalánt, s leszűrt levével tusoljuk le a díszkert és zöldséges veszélyeztetett növényeit.

A vakond rendkívül érzékeny a hangokra. Elűzhetjük, ha kisebb üvegeket nyakukig a földbe ásunk. A fellejtő szél a vakond számára elviselhetetlen hangokat ad.

Szél a vakond ellen

A nefelejcsset
tőosztással is
szaporíthatjuk

A nefelejcsset nemcsak magvetéssel lehet szaporítani: sokkal egyszerűbb, ha a növény gyökérlabdáját osztjuk szét.

A tubarózsa
egyszer virít

A gyönyörű tubarózsanak van egy hátránya: csak egy alkalommal virágzik, azután gumóját el lehet dobni.

A füzikefajok
elvadulását
gátoljuk meg

Valamennyi füzikefaj (*Epilobium*) hajlamos az elvadulásra, burjánzásra. Ezt megakadályozhatjuk, ha az elhervadt virágzatokat még felfmagzásuk előtt eltávolítjuk.

Védett vakond

A vakond védett állat, ne pusztítsuk el, bármennyire bosszantók kertünkben a földtúrások. Vannak kíméletes módszerek, amelyekkel elriaszthatjuk őket.

Tavasszal
virító kikerics

Nemcsak őszi kikerics, de kora tavasszal nyíló is létezik. Ilyen például a hazai, szigorúan védett *Colchicum hungaricum* vagy magyar kikerics is.

A kövirózsa
nem
villámhárító

A tetőre telepített kövirózsa (*Sempervivum*) semmi esetre sem óv meg a villámcsapástól. Azt azonban megállapították, hogy a kövirózsa finom levélsúcsai kiegyenlítik a levegő és a föld közötti feszültséget. Ennek ellenére a villámcsapástól nem védenek. A gyűjtők nagy sajnálatára a virágzás után a növény elpusztul.

A viaszharang (*Kirengeshoma palmata*) Japánból került hozzánk. 1 m magas évelő. Sárga, harang alakú virágait ősszel bontja.

A viaszharang: japán újdonság

Büdöske, bársonyka, bársonyrózsa, valamennyi ugyanazon növénynevezettség neve: *Tagetes*. Régóta vannak már szagtalan fajtái. Más növénnyel ne tegyük egy vázába.

A бүdöskének számos neve van

A sás- vagy sárgaliliomok (*Hemerocallis*) néhány év múltán érik el teljes szépségüket. Az idősebb növényeket hosszabb ideig nem kell átültetni. A kertész tehát várjon türelemmel.

A sás-liliomokhoz türelem kell

A krókuszok nemcsak tavasszal virágzanak. Létezik néhány nagyon tetszetős, ősszel virító faj. Ilyen az egykor közismert gyógy- és fűszernövény, a *Crocus sativus* vagy jőféle sáfrány is.

Ősszel virító krókuszok

A régebben a gabonaföldekről gyomként elűzött konkoly (*Agrostemma githago*) nemesített változatai ma kedvelt vágott virágok. Esőben könnyen lehajlanak, letörnek, ezért szárait csoportonként kössük össze.

A konkolyt kössük össze

✿ Bioötlet ✿

A szappanfű vonzza a pillangókat

Aki kertjébe ritka, csak éjszaka rajzó pillangókat akar csalogatni, ültessen szappanfűvet (*Saponaria officinalis*). Ez az évelő csak este kezd erőteljesen illatozni.

A gyönyörű nagy ezerjófű (*Dictamnus albus*) a júniusi, meleg éjszakákon éterikus olajokat termel. Ha a virágzat fölé égő gyufát tartunk, tényleg egy kis tűzijátékban gyönyörködhetünk. Feltehetően az ezerjófű volt a bibliai égő csipkebokor.

Égő bokrocska

Az óriás medvetalp (*Heracleum mantegazzianum*) virágzatát még a magvak beérése előtt feltétlen távolítsuk el, mert a 3 m-t is elérő „Herkules” „kemény fickó”, s korlátlan elterjedése után többé nem leszünk úrrá rajta.

A medvetalp virágzatát vágjuk le

Szabadban
áttelettetett
gerbera

A kényes gerbera évelő növény. Szabadban is áttelettethető, ha előbb a levelek többségét leszedjük, és fölé jól rögzítve fóliát feszítünk.

Vigyázz, a
tündérfürt el-
hatalmasodhat

A közkedvelt tündérfürt (*Aruncus silvester*) gyakran túlzottan elszaporodik. Ilyenkor egyszerűen vágjuk le a nővirágú fürtöket. Ezek virágfürtje ritkább és zöldesfehér, a hímvirágúaké pedig tömött és krémfehér.

✿ Bioötlet ✿

A természetvédelem fontosabb, mint a haszon
A kora tavaszi, feltűnően szép évelő virágok többsége a természetben védelem alatt áll. Ilyen pl. a leánykörtör (*Pulsatilla grandis*), a fekete kökörtör (*P. nigricans*), a tavaszi hérics (*Adonis vernalis*), az illatos és a pirosló hűnyor (*Helleborus odoratus* és *purpurascens*). Ezeket tehát ne gyűjtsük, virágot se szedjük rólok.

A
gyűszűvirágot
virágzás után
vágjuk vissza

A gyönyörű kétnyári gyűszűvirágok virágzatát – ha az első évben nyílik – virágzás után vágjuk le, mielőtt magvait beérlelné. A következő évben még gazdagabban virít.

✿ Bioötlet ✿

Hagyjuk a kosborokat

Valamennyi hazai talajlakó orchideafélénk szigorú védelem alatt áll. Különbösen is értelmetlen dolog ezeket a szép ritkaságokat kiásni azért, hogy otthon neveljük őket, mert környezetük iránt rendkívül igényesek, s ezeket a feltételeket a kertünkben nem tudjuk megteremteni. Nagyobb kertészetekben kapható már néhány ellenállóbb nemesített faj és a hozzá való földkeverék.

A dália
törpeszár-
tagúsága

Eddig a világon több mint 3000 dáliafajtát nemesítettek. Némelykor törpenövekedést figyelhetünk meg a levéltetvek egyidejű megjelenésével. Ilyenkor tanácsos az egész növényt teljesen megsemmisíteni.

Az orchideák szépségével vetekszik a bizarr virágú pók-liliom (*Hymenocallis*) nevű hagymás évelő. Akár helyettesítheti is az orchideákat.

Orchideák helyett

Az évelők telepítéséhez olyan nagy gödröt ássunk, hogy a gyökerek ne görbüljenek vissza. A túl hosszú gyökereket visszavághatjuk, de a karógyökereket sose vágjuk el.

Kíméljük a karógyökereket

A fák árnyékában is virító évelő a völgycsillag (*Astrantia major*).

A völgycsillag árnyékkedvelő

✿ Bioötlet ✿

Ellenálló évelők

A savas esők az évelőket sem kerülik el. Ellene a szürke, a kékesszürke, a kékeszöld és ezüstzöld színűek védettek. Leginkább azonban a szőrös, filces, nemezes bevonatúak állnak ellen.

A legszebb virágok nyílását késleltetni tudjuk, ha a már épp fészlő bimbókat levágjuk. Az újak két-három hét múlva virágzanak.

Az évelők virágzásának késleltetése

Az ősz a hagymás dísznövények ültetésének ideje. A legtöbb fajra érvényes, hogy az ültetési mélység háromszor akkora legyen, mint a hagyma mérete (magassága). Kivétel a krókusz és a gyöngyvirág, ezeket közvetlenül egy felemelt pázsitdarabka alá ültessük.

A hagymások ültetése

✿ Bioötlet ✿

Császárcorona az egerek ellen

Egerek ellen nagyon hatásosan véd a szemrevéltó császárcorona (*Fritillaria imperialis*). A gyönyörű növény (érintésre) kellemetlen szagot áraszt, amitől menekülnek az egerek.

Az évek óta már csak leveleket hozó hagymásokat és évelőket távolítsuk el. Az előregedett növények – különösen a gyökérzónában – vonzzák a kártevőket és a kórokozókat.

Ki az előregedett növényekkel

- Drótháló a pockok ellen Számos dísznövény hagymája kedvelt csemegéje a pockoknak. Hogy megvédjük őket, ültetés előtt vegyük körbe vékony, sűrű drótfonattal.
- A tulipán leveleit ne távolítsuk el A tulipán valamennyi levelét hagyjuk a növényen, amíg teljesen el nem szárad, különben a hagyma nem tartalmaz a jövő évi virágzáshoz elég tápanyagot.
- Tulipán a pázsitban A tulipán nemcsak a jól ápolt virágágyakban, hanem a gyeptelen is nyílnak. Ebben az esetben a fűvet csak a teljes behúzódnás után nyírhatjuk.
- Jól véd a veselke A hagymásokat kitűnően védhetjük, ha a helyüket veselkével (*Chrysosplenium alternifolium*) telepítjük be. A tavasszal virító növény teljesen eltűnik, láthatatlanná válik, miután elvirágzott, így a hagymásoknak teret enged.

✿ Bioötlet ✿

A fürtös gyöngyike elűzi a pockokat
Ahol a fürtös gyöngyike (*Muscari racemosum*) nő, ott a pockoknak semmi esélyük a maradásra, ugyanis nem kedvelik a növényke hagymáinak az ízét. Ezért a díszkert legkülönbözőbb pontjaira telepítsünk belőle.

- Ellenséges mostoha-testvérek A tulipán és a narcisz virágait ne tegyük ugyanabba a vázába. A narcisz ugyanis mérgező, s gyorsan tönkreteszi a tulipán virágát.
- A beteg narciszokat égessük el Ne kezeljük vegyszerekkel a beteg narciszokat. Az egyetlen segítség, ha a fertőzött növényeket mindenestül elégetjük.
- Fagyűrő liliomok A legtöbb liliom hagymája fagyűrő. Ezeket nem kell ősszel felszednünk. Csupán néhány érzékeny fajta telet a pincében nedves földdel takarva.
- A gyeptelen alatt A hóvirághagymákat egy kis darab gyeptelen kiemelése után kb. 6 cm mélyre ültessük. Miután a pázsitdarabot visszanyomtuk, a gyeptelen ugyanolyan szép és jól nyírható marad.

Az óriásliliom (*Cardiocrinum giganteum*) a 3 m-es magasságot is elérheti. Télen a hagymákat nagy adag lombbal és fóliával takarjuk.

3 m magas óriásliliom

A száraznak látszó, töppedt gumókat, például a kerti szellőrózsáét (*Anemone*) kiültetés előtt 24 órára áztassuk be. Ezután többnyire feszesre szívják magukat, s könnyebben gyökeresednek.

A gumókat áztassuk vízbe

A gumós növényeket csak azután osszuk szét, hogy lombjuk már teljesen elpusztult, mert az még behúzódásig a növény számára fontos tápanyagokat tartalmaz.

Ne osszuk szét túl korán

A közismert örökzöld orbáncfű (*Hypericum calycinum*) az erősen szennyezett környezetű városi kertekben is szépen díszlik. Ezért gyakran ültetik teraszokra, balkonokra és tetőkertekbe. Megfelelő ápolással – minden évben erős visszavágással – télen át is üdén zöldell.

Az orbáncfű az iparilag szennyezett területek virága

✿ Bioötlet ✿

Kíméljük a pillangókat

Ne távolítsunk el minden hernyót a kertből; ugyanis honos lepkefajaink legtöbbjét a kipusztulás fenyegeti, és hernyók nélkül természetesen pillangók sincsenek.

A díszfüvek egyre nagyobb területet hódítanak meg a kertekből. Ez azonban könnyen szó szerint is érthető: ha ugyanis nem tartjuk őket elég rövid pórázon, hamarosan az egész kertet ellepik.

Vigyázzunk a díszfüvekkel

A pampafű (*Cortaderia selloana*) virágbugáját még az első fagyok előtt vágjuk le, különben ez a téli szárazvirág (szárazkötészeti anyag) nem tartós.

Pampafű mint szárazvirág

A díszrebarbara két faja, a *Rheum emodi* és a *Rheum palmatum* 2,5 m magasra nő, méteres átmérőjű leveleket hoz, a virágaik sötétvörösek.

Ültessünk díszrebarbarát

A kakukkfű nemcsak fűszer: több mint ötven faja közt nagyon szép dísznövények is akadnak.

Nemcsak fűszer

- A fátyolvirágot árnyékban szárítsuk
- A magas növésű fátyolvirágfajok megszáritva is nagyon mutatósak. E célból a virágzatokat közvetlenül a nyílás kezdetén vágjuk le, s árnyas helyen, összekötve, fejjel lefelé akasszuk fel.
- Fejjel lefelé
- A szárításra is alkalmas virágokat teljesen nyíltan, meleg, száraz időben szedjük le. Esőtől védett helyen, fejjel lefelé fölakasztva szárítsuk meg őket.
- A dohány mint dísznövény
- A dohányból nemcsak szivart vagy cigarettát készítenek. Egész sor nemesített fajtája van, amelyek a nyári kert gyönyörű dísznövényei.
- A mályvateát ne főzzük
- Valamennyi, kertjeinkben található mályvaféléből rendkívül egészséges teát készíthetünk. A szárított leveleket azonban sose főzzük, hanem áztassuk nyolc órán át hideg vízben. Ez egyébként a virágra is vonatkozik.
- Mérgező gyöngyvirág
- A gyöngyvirág nemcsak az ember számára mérgező, hanem a vázában más növények sem kedvelik.
- A szarkaláb kétszer virít
- Az élő szarkaláb (*Delphinium cultorum*) júniusban és a nyár végén is virít, ha visszavágjuk. Világos helyen – de nem a tűző napon – érzi jól magát. Széltől védett helyre ültessük.

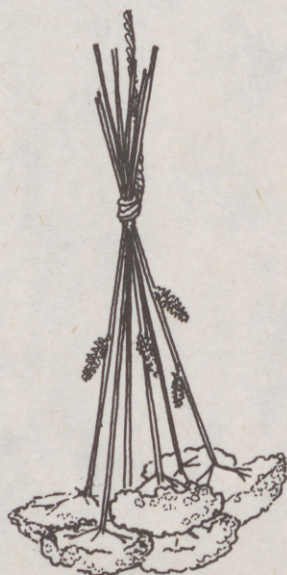
❁ Bioötlet ❁

A nőszirmfajok többsége védett

A nőszirm (*Iris*) töveit ne gyűjtsük, mert többségük szigorú védelem alatt áll. Különösen értékesek az alacsony növésű, pusztai és sziklai fajok. Legtöbbjük viszonylag nagy választékban beszerezhető az élőkertészetekben.

- Mérgező ricinus
- A kertekben gyakran látható, gyönyörű díszricinus csinos, formás, bab alakú magvai rendkívül mérgezőek. A kisgyermekes családok mondjanak le a termesztéséről.
- A pünkösdi rózsza nem gyógyhatású
- A pünkösdi rózsát régen köszvény és reuma elleni gyógyszernek vélték. Éppen az ellenkezője igaz: erős méreg!

- A nadragulya, különösen ha gyermekek is vannak a közelben, nem való a kertbe. A csábító fekete termések rendkívül mérgezőek. Vigyázz a nadragulyával!
- A sisakvirág (*Aconitum*) a legmutatósbab kerti évelők közé számít. A gazdagon virító növény akár 1,80 m magas is lehet. Vigyázzunk azonban vele, mert a legmérgezőbb dísnövények egyike! Mérgező sisakvirág
- A gyerekeket feltétlen óvnunk kell a mocsári kalla (*Calla palustris*) vonzó piros termésétől, mert nagyon mérgező. A mocsári kalla mérgező
- Ahol kisgyermek van, a kikerics (*Colchicum*) minden fajáról és változatáról mondjunk le, mert rendkívül mérgezőek. Óvatosan az őszi kikericssel
- Hasonlóképpen óvakodni kell a medvetalpától (*Heracleum*) is. Különösen napsütéss időben már a növény érintésétől is rendkívül kellemetlen kiütéseket kaphatunk. A medvetalp kiütéseket okoz
- A sárga cickafark (*Achillea filipendulina*) a nyár második felében nyíló, magasra növő évelő. Virágai levágva és megszártva télen a lakást díszítik. Cickafark nyáron és télen

Gyep

A gyep mint oxigéntermelő

A levegő folyamatos frissítéséhez minden növény, így a gyep is hozzájárul. 225 négyzetméter pázsitfelület annyi oxigént termel, amennyit egy négyszemélyes család használ lélegzéséhez.

A nagyobb szebb

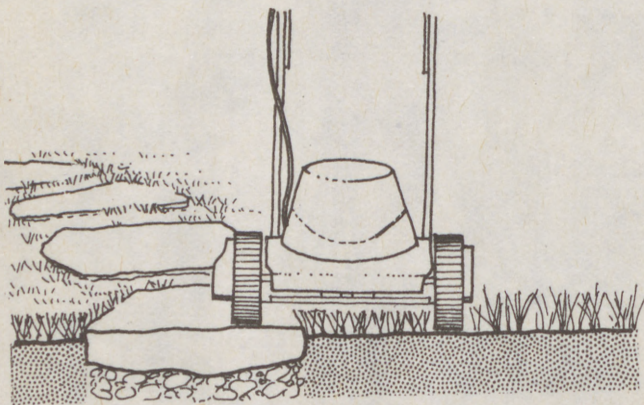
A nagyobb gyepfelület hatásosabb, mint a kisebb. Ezenkívül kevesebb munkát igényel, mint a többi kultúra, mert szinte minden tennivalót géppel végezhetünk.

Kerüljük az akadályokat

Már a gyepfelület kialakításakor gondoljunk a később esedékes nyírásokra, s kerüljük a gyep ápolását gátló tényezőket. Akadály például az utak szegélye, amely felett a fűnyíró nem tud átgördülni.

Le a „botrány”-kövekkel

A gyepfelületet keresztülszelő kőlapok a talajszinttel egy magasságban helyezkedjenek el, nehogy nyírásakor folyton beléjük ütközzünk.

A házfalak, kerítések és hasonló akadályok, valamint a gyepfelület között hagyjunk egy kis köztes teret. Így a gyep szélét is le tudjuk nyírni a géppel, s mentesülünk a szegélynyírás fáradságos kézi munkájától.

A szegélynyírást kerüljük

A pázsitterületre telepített fák és cserjék körül ne vessünk fűvet. Ezzel megkönnyítjük a nyírás és az öntözés munkáját is.

A fák tányérját hagyjuk szabadon

Kötött kerti talajon ajánlatos a talajmunkákat már ős-szel elvégezni. Elég, ha durvarögökre felássuk, a továbbiakat megkönnyíti a tél. A fagy hatására a föld morzsa-lékössá válik, s ezt tavasszal csak el kell simítanunk.

Talajmunkák
összel

A szépen fejlődő gyep előfeltétele az alapos talaj-előkészítés. A lazítás és trágyázás után a vetés alá a felületet jól el kell egyengetni. Minden egyenetlenség megnehezíti az ápolási munkákat.

A talajt jól készítsük elő

A fűvel bevetett lejtők és rézsűk ne legyenek túl meredek esésűek, különben a fűnyírás később büntetéssé válik.

Ne legyen túl meredek

A talaj-előkészítéshez tartozik a kövek gondos összegyűjtögetése. A felületen megbúvó kövek később a fűnyíró legveszedelmesebb ellenségei.

A fűnyíró ellenségei

✿ Bioötlet ✿

A gyerekek játszhatnak a gyepen

A jól ápolt pázsitot a taposás nem károsítja, épp ellenkezőleg: a gyep megsűrűsödik az igénybevételtől és ellenállóbb lesz. Nyugodtan hagyjuk tehát gyermekeinket a pázsiton játszani!

A fűmag magágya akkor a legmegfelelőbb, ha az utolsó talajmunkák után két héttel vetünk. Így elég idő jut a talaj ülepedésére.

Két hetet várjunk

Ügyeljünk rá, hogy a magkeverékben ne legyenek „éles” levelű fajok, mert ezek a mezítlábas járkáláskor felsebzik a lábunkat. Ilyen például a nádképű csenkesz (*Festuca arundinacea*).

Ne vessünk „éles” fűféléket

- Előbb öntözzünk A nagyon száraz talajt vetés előtt egy-két nappal alaposan öntözzük meg. A vetés után a felületet gyakran, de óvatosan permetezzük.
- A megfelelő keveréket vásároljuk A vásárláskor ügyeljünk a megfelelő fűmagkeverékre, vagyis a telepítendő gyep feleljen meg speciális igényeinknek, például sportolásra, játékra alkalmas legyen.
- Gyorsan növo fűfélék A gyorsan növo fűfélék általában kevésbé tömött felületet képeznek, továbbá az ilyen gyepet gyakrabban kell nyírni.
- Lassan növo fűfélék A vontatottabban növo fűfajok tömöttebb gyepfelületet képeznek, emellett sarjaikkal jól kapaszkodnak, rögzülnek, és ritkábban kell nyírunk ezeket.
- Világos vagy sötét Az egyes fűfajok nemcsak a növekedés sebességében és magasságukban, hanem színükben is különböznek egymástól. Vannak világosabb és sötétebb zöld színű fűfélék. Aki tehát egy bizonyos színárnyalathoz ragaszkodik, a magot olyan szaküzletben vásárolja, ahol ellátják tanáccsal.
- Árnyéktűrő pázsitok A gyepfelületek általában elegendő napfényhez jutnak. Az árnyas felületek gyepesítéséhez speciális fűfajokat keressünk, ilyen például az erdei sédbúza (*Deschampsia flexuosa*). A nedves területek gyepesítésére kiválóan alkalmas a sovány perje (*Poa trivialis*).
- Keverjük magunk Kisebb felületek füvesítéséhez vásároljunk előre összeállított magkeveréket. Nagyobb területek gyepesítéséhez tanácsos speciális keveréket készíttetni vagy az igényeinknek leginkább megfelelőt saját kezűleg összeállítani.
- Fontos a magvak száma Az elvetendő mennyiség tekintetében nem a négyzetméterenként kiszórható magvak tömege, hanem azok száma a mérvadó. Alapszabály, hogy négyzetméterenként 40–50 ezer magot szórjunk ki. A nagy magvú fajokból tehát nagyobb mennyiségre van szükségünk, mint az apróbb szeműekből.
- Nyáron öntözzünk A nyár folyamán bármikor vethetünk fűmagot, de a száraz időszakokban gyakran kell öntözni.

- A gyep vetésére a legkedvezőbb a március vége, május közepe, valamint az augusztus közepe és szeptember közepe közé eső időszak. Vetési idő
- A fűmagot lehetőleg szélcsendes időkből vessük, különben nehéz a magvak egyenletes kiszórása. Szélcsendben vessünk
- A fűmagot jól elmunkált, tömörített, sima talajra szórjuk ki. A kisebb egyenetlenségek is zavaróak: a dombocskákról az öntözővíz lemossa a fűmagot, a gödrökben pedig összegyűlik. Fontos a sima felület
- Kisebb felületeken a sósórási technikával kézzel is jól eloszthatjuk a fűmagot, vagyis az ujjunk között kipergetjük. Mint a sót
- Ha nagyobb felületet akarunk kézzel bevetni, a klasszikus módszerrel: lendített karral pergetjük ki a magvakat az ujjaink között. A magvető gazda mintájára
- A trágyaszórásra használt kocsit vetéshez is használhatjuk, ha a szórószerkezetet elég finomra tudjuk állítani. Vetés szórókocsival
- A vetés után a felületet vagy hengerezzük el, vagy kis, a cipőtalpra erősített deszkával tapossuk le. Hengerezzük v. tapossuk be
- A vetést követően a gyepfelületet egyenletesen nedvesen kell tartani. A kiszáradás éppoly ártalmas, mint a túl sok nedvesség. Egy vékony, legfeljebb 1 cm vastag tőzegréteg megakadályozhatja – különösen az esős időszakokban – a talajfelület eliszapolódását. Az izapozódást kerüljük
- A fűmag kelési ideje leginkább a hőmérséklettől függ. Általában a csírázás 8–14 napot vesz igénybe. Hűvös időben viszont több hét is eltelhet, mire az első zöld szálak megjelennek. Kelési idő
- A gyep minőségét – tehát a tömörségét – döntően meghatározza a nyírás gyakorisága. Az „angolpázsitot” hente legalább két alkalommal kell nyírni. Bár túlzónak tűnik: mégis egy hétnél hosszabb ideig ne maradjon nyíratlan a gyep. Különben részesítsük előnyben a virágos gypet az ápolt pázsit helyett. Gyakran nyírjuk

- A tuskés henger segít A magvak nem repülnek el és jól kelnek, ha közvetlenül a vetés után néhány milliméter mélyen bemunkáljuk a talajba. Erre kiváló eszköz a gyepsűnnek is nevezett tuskés henger.
- Szórjunk rá földet A magvak bemunkálásához használhatunk kézi talajmarót, ásóvillát vagy gereblyét. Kisebb felületek esetében hintsünk a magokra némi kerti földet vagy komposztot.
- A henger legalább 10 kg-os legyen A bevetett felület hengerezéséhez legalább 10 kg-os hengert használjunk. Vannak speciális hengerek, amelyeknek a súlyát homok vagy víz betöltésével szabályozhatjuk.
- Esőztető öntöző a madarak ellen Nappal a bevetett terület finom permetezése esőztető öntözőberendezéssel nemcsak a gyors csírázást segíti elő, hanem a fűmagból szívesen lakmározó madarakat is távol tartja.
- Az első fűnyírás Ha a fű magassága megközelíti a 8–10 cm-t, elérkezett az első fűnyírás ideje. Ilyenkor a gyökerek már annyira megerősödtek, hogy a nyírás folyamán nem szakadnak ki.
- Csökkentsük a vágás magasságát Az első nyíráskor a késeket kb. 5 cm-es magasságra állítsuk. A következő nyírásokhoz fokozatosan minden alkalommal egy kicsit mélyebbre állítsuk a gépet.
- A rövid gyep A keveréktől függően 20–40 mm hosszúra nyírjuk a fűvet. A túl rövidre nyírott pázsit szárazságban könnyen kiég; amint nem locsoljuk rendszeresen, barna, csúnya lesz.
- Ne öntözzünk záponszerűen A gyepfelület egyenletes öntözésére az automatikus locsolófejek és az ún. lassú esőztető öntözőberendezések is kiválóan megfelelnek. Aki a kerti öntözőcsővel kézzel locsol, ügyeljen rá, hogy a felületet ne áraszsa el zivatarszerűen nagy vízmennyiséggel, hanem finoman, egyenletesen permetezzen.
- Szabadság idején A nyári szabadság idejére is érvényes: a gyepet ne nyírjuk túl rövidre. A 60–70 mm-es fűvet hosszabb távollét esetén sem fenyegeti kiperzselődés veszélye.

Ha a gyep a szabadság ideje alatt túl nagyra nőtt, nem szabad rögtön az első nyírásakor normál magasságúra visszavágni, hanem vágásonként legfeljebb 5 cm-rel vágjuk rövidebbre.

Fokozatosan kurtítsuk

Ha a gyepet rendszeresen nyírjuk, a levágott fűnyiradékot ne gребlyézzük össze. Meleg időben nagyon gyorsan összeaszik.

Ne gребlyézzük

✿ Bioötlet ✿

A gyepnyiradékot használjuk mulcsozásra
Ha hosszabb ideig nem vágtuk a fűvet, a nagyobb mennyiségű nyiradékot össze kell gребlyéznünk. Ez kitűnő takaróanyag.

Csak a jól karbantartott fűnyíró garantálja a kifogástalan gyepápolást. A csorba és életlen kés különösen árt a fűnek: nem vág, hanem kiszakítja, tépi a növényeket.

Az életlen kés káros

Csapadékszegény időben a gyepet rendszeresen öntözni kell. Itt az alapos locsolás fontosabb, mint annak gyakorisága. A talajnak 15-20 cm mélyen át kell nedvesednie.

Jól nedvesítsük át

Az olyan trágyaféléket, amelyekben a tápanyagok könnyen oldódó formában vannak jelen, a vegetációs időszakban többszörre, kisebb adagban kell kijuttatni. A tartós hatású trágyafélékkel végzett egyszeri fejtrágyázás több hétre vagy hónapra is ellátja a gyepet tápanyaggal.

Trágyázás

Ha a gyepet a növekedési - vegetációs - időszakban megfigyeljük, megállapíthatjuk, hogy elegendő volt-e a trágya mennyisége. A szép zöld gyep nem igényel vízszapótlást. A sápadt vagy sárgán elszíneződött pázsit azonban hiánybetegségben szenved, tehát pótolnunk kell a tápanyagokat.

Fejtrágyázás

Október folyamán minden gyepet legalább még egyszer - nem túl nagy mennyiséggel - meg kell trágyáznunk. Így télre megerősödik és tavasszal gyorsabban hajt, zsendül.

Legalább egyszer

- Fontos a nitrogén A legfontosabb tápanyag a gyep számára a nitrogén. A speciális – a pázsit tápanyag-visszapótlására összeállított – trágyafélékben a nitrogén részaránya nagy. Ezenfelül többnyire vasat is tartalmaznak, amely a gyepnek mélyzöld színt kölcsönöz.
- Első trágyázás A frissen vetett fűvet az első vagy a második nyírás után kezdjük trágyázni.
- Humuszt az öreg gyepnek Az idősebb pázsit meghálálja a humuszadagolást. Komposztot, tőzeget vagy tőzeges trágyakeveréket inkább tavasszal, ne túl nagy mennyiségekben adagoljunk.

❁ Bioötlet ❁

A gyom a talajadottságokról árulkodik

Egyes, a gyepben megjelenő gyomok a talajadottságokról árulkodnak. Túlzott elterjedésükből a talaj minőségére következtethetünk, s előnyösen beavatkozhatunk. Például a pitypang elharapódzása nitrogénhiányt jelez.

- A gyep ellensége Nálunk a kerti gyepek legádázabb gyomnövénye a pongola pitypang vagy gyermekláncfű (*Taraxacum officinale*). Ne hagyjuk elhatalmasodni. Ha csak egyet is találunk, túskebőkő vassal szúrjuk ki.
- Here A különféle herefajok elszaporodásából is a talaj nitrogénhiányra következtethetünk.
- Útifüvek Az útifűfajok (*Plantago*) megjelenése és terjedése általános tápanyaghiányt jelez. Könnyű talajon gyorsan elnyomják a fűféléket.
- Juhsóska Az általános tápanyaghiányra jellemző, különösen savanyú talajokon, a juhsóska (*Rumex acetosella*) terjedése is.
- Mohás gyepet ne meszezzünk Ne szórjunk meszet az elmohásodott pázsitra, ez növeli a kárt. Ha jól fellevegőzzük a gyepet, a moha is eltűnik.
- Gombás betegségek A pázsit gombás betegségeit talajmunkával, a kedvező körülmények megteremtésével előzhetjük meg.

- A kúszó boglárka (*Ranunculus repens*) a savanyú talajok jelzőnövénye, s általában a talaj rossz művelési állapotára utal. Boglárka
- A gyepben a mohák elszaporodásának mindenekelőtt az árnyéki fekvés és a vízpangás az oka. Az utóbbit fogasolással szüntethetjük meg, vagy úgy, hogy a felszínét ásóvillával kissé meglazítjuk. Mohák a gyepben
- A lengefű (*Aira caespitosa*) főként az elhanyagolt s vízpangástól veszélyeztetett talajon jelenik meg. Lengefű
- A százsorszép (*Bellis perennis*) a pázsit jellegzetes gyomnövénye, könnyen elnyomja a gyepet. Elterjedését a gyakori nyírás elősegíti. A nyírás segíti terjedését
- A réti madárhúr (*Cerastium vulgatum*) terjedésének kedvez a gyakori fűnyírás. Sekélyen gyökeresedő növény, a pázsitban vastag párnákat képezve terjed, s a fűfélét elnyomja. A madárhúr
- Rendszerint a hóolvadás után mutatkozik a hópenész. Terjedésének kedvez a káliumhiány és az egyoldalú trágyázás. Hópenész
- A pázsit károsodott foltjai is javíthatók. A legegyszerűbb, ha ezeken a helyeken a talajt fellazítjuk, újra egyengetjük, s bevetjük fűmaggal. Gyep javítása foltokban
- Kisebb kipusztult foltokat kész pázsitdarabokkal, gyep-téglákból is felújíthatunk. Ilyet szedhetünk például a gyep széléről is. Gyepfoltok pótlása
- Gyepfoltok pótlásakor a károsodott részt meglazítjuk, az új gyep-téglát ráhelyezzük, jól betapossuk, ezután némi komposzttal megszórjuk, végül alaposan beöntözzük. Jól tapossuk be
- A gyep jól telet, ha októberben még egyszer levágjuk, megrágyazzuk, s az első hó előtt a ráhullott lombtól megszabadítjuk. Az utolsó ápolási munkák
- A gyepet a fűnyíróra szerelhető pótalkatrésszel is fogasolhatjuk. A fűnyíróra szerelhető

- A szőnyegporolás káros** Szőnyegeinket télen ne a gyepre hullott hórétegen poroljuk ki, mert ezzel ártunk a pázsitnak. A szőnyegtisztításra keressünk más helyet a kertben.
- Ne lépünk a hótakaróra** A hófödte gyepen való járás vagy járművel való ráhajtás kedvezőtlen következményeként a hó megkeményedik, és akadályozza a talaj levegőzését olyannyira, hogy a fűfélék szenvednek, elpusztulnak.
- Fűfogcsolás** Rendszerint tavasszal fogcsolják a gyepet. Az e célra alkalmas gép gyorsan forgó kései a felszín függőleges irányban könnyedén behasogatják, vágják, ezzel az elpusztult növényi részeket a felszínre dobják. Így elkerülhető a gyep filcesedése.
- Gereblyezés és locsolás** A fogcsolás után a gyepet átgereblyézzük, majd alaposan öntözzük be, hogy minden földrészecske a talajba mosódjon.
- Levegőztetés** A pázsit szükséges levegőztetését ugyancsak tavasszal kell elvégezni. Az erre szolgáló eszköz tuskói átszúrák a gyepet, így juttatják levegőhöz. Kisebb fűfelületet egyszerűen ásóvillával lazítsunk föl.

✿ Bioötlet ✿

Nyírott pázsit helyett virágos mező

Sok kerttulajdonos újabban a nyírott pázsitnál többre tartja a virágos gyepet, amelyen magasabb, kalászt is hozó fűfélék és mezei virágok nyílnak. A virágos mezőt évente csak egy-két alkalommal nyírjuk, hogy a mezei virágok ki nyílhassanak.

- Virágos gyep** Kedvelt tavaszi kerti virág a krókusz és a nárcisz. Mindig nagyobb csoportokba ültessük őket a pázsitba, hogy a fűnyírást megkönnyítsük.
- Gyeptégla, gyepszőnyeg** Manapság kész gyeptéglákat vagy hengeresen felcsavart szőnyeggyepet is vásárolhatunk szakosodott kertészetekben. Többnyire 40 × 125 cm-es vagy 30 × 165 cm-es föltekert gyepszőnyegként kaphatók. A gyeptéglák 4-5 cm vastagságúak.

- Ha mihamarább szeretnénk a gyepszőnyegben gyönyörködni, gyeptéglákat is lerakhatunk. Gyeptégla
- Ahol a gyepfelület számára nem elég a hely – például az előkertben –, vagy ahol sűrű lombú fák mélyárnyékot vetnek, pázsitpótló, talajtakaró növényekkel teremthetünk zöldfelületet. Gyeppótlásra alkalmas talajtakarók
- Száraz, napos helyek jó talajtakaró növényei az árlevelű lángvirág (*Phlox subulata*), egyes varjúhájfajok (*Sedum*), veronikafélék (*Veronica*), egyes pimpófajok (*Potentilla*), kakukkfűfajok (*Thymus*), az örökzöld orbáncfű (*Hypericum calycinum*), a molyhos madárhúr (*Cerastium tomentosum*) és a hegyi istác (*Armeria montana*). Napos fekvésre
- Félárnyékos helyek jó pázsitpótló növényei a pénzecske (*Lysimachia nummularia*), a keserűfű (*Polygonum*), az indás infű (*Ajuga reptans*), a kúszóborókák (*Juniperus*), a különféle gamandorfajok (*Teucrium*) és a törpe madárbirsek (*Cotoneaster* sp.). Napos, félárnyékos helyre
- Félárnyékos és árnyas helyen szépen díszlenek a következő pázsitpótlók: gyöngyvirág (*Convallaria majalis*), borostyán (*Hedera helix*), kis télizöld meténg (*Vinca minor*), különféle páfrányok. Félárnyékos, árnyékos helyre
- A sárga árvacsalán (*Lamium galeobdolon*), a szőszös palástfű (*Alchemilla mollis*) és a kúszó fajdbogyó (*Gaultheria procumbens*) olyan talajtakaró növények, amelyek helyükkel szemben különösebb igényt nem támasztanak, ezért gyeppótlóként mindenütt telepíthetjük őket. (Sajnos a magyar faiskolák nemigen szaporítják ezeket.) Igénytelen pázsitpótlók

Díszfák

Ültetés előtt jól szívdassuk fel Mielőtt a frissen vásárolt fácskát vagy cserjét kiültetnénk, a zsákba varrt földlabdával együtt áztassuk be egy vödör vízbe, hogy jól átnedvesedjen.

Elég beöntözni Ha az újonnan telepített fa gyökérlabdáját vízzel telt edényben jól átnedvesítettük, akkor a gödörbe helyezés után elegendő a törzs körül megtaposott földet beöntözni.

✿ Bioötlet ✿

**A műanyag konténert távolítsuk el
A műanyag ne kerüljön a talajba. Az ún. konté-
neres növények gyökérlabdájáról az ültetés
előtt óvatosan távolítsuk el a műanyag természet-
tödedényt, zacskót.**

- A zsákvásznat hagyjuk rajta A fákát-cserjéket a faiskolából többnyire zsákba, jutaszövetbe csomagolva szállítják. Ezt nem kell eltávolítani: a gyökerek maguk is kiutat találnak belőle, és az anyag elbomlik a talajban.
- A támasztókarókat ferdén üssük be A facsemete függőleges állását szolgáló támasztókarókat ferdén, a kényes gyökérszónán kívül üssük a talajba. A másik karót az előzővel pontosan szemben és azonos dőlésszögben kell a földbe szúrni.
- Kis kertbe kis fákát Kis kertbe kis fákát telepítsünk. Jól mutat például a márdárberkenye (*Sorbus aucuparia*), amelyet sajnos nem minden faiskola kínálatában találunk meg.
- Rossz időben jó ültetni A fákát sose ültessük déli hőségben. A párás, borús vagy esős idő az ideális.

Leveles állapotban a fákat még akkor se ültessük át, ha látszólag nagyon szükséges. Erre a legkedvezőbb az októbertől márciusig tartó időszak, amikor a lomb már lehullott.

A fák átültetése

✿ Bioötlet ✿

A túl sok trágya káros lehet

A túltrágyázás káros is lehet, ezt megfigyelhetjük a díszfákon. Dús lombot fejlesztenek, de keveset virágoznak, vagy fordítva. A hátrányt kiküszöbölhetjük, ha legalább egy éven át egyáltalán nem trágyázunk.

Ősszel a fák levelei mind kevesebb vízhez jutnak, száradni kezdenek. Ha a színes levelű őszi ágakból szép csokrot akarunk készíteni, fűjjük le hajlakkal. Így hosszabb ideig tartanak s nem hullanak le.

Hajlakkal befújva tovább tartanak

A fák is elrákosodhatnak. A rákos sebek többségét a vértetű vagy gombás fertőzés okozza. Rákosodást okozhat ezenkívül a fagyás is. A tumorok ilyenkor úgy keletkeznek, hogy a fa igyekszik benőni a sérült felületet. Védekezés: télen vágjuk ki a rákos sebet, s helyét kenjük be a szaküzletekben kapható sebkezelő szerrel (*Cellcid, Vulneron*).

Rákos sebek a fákon

✿ Bioötlet ✿

Zsurlóból erjesztett lé

Zsurlóból olyan levet erjeszthetünk, amely védi a fákat egyes gombás betegségektől.

A telek utca felőli frontjának határolására alig találhatunk megfelelőbb sövénycserjét a fagyalnál (*Ligustrum*). Az autók kipufogógázai nem károsítják, ezenkívül természetes szűrőként működnek.

A fagyal mint szűrő

Nagyon száraz, homokos – vagy éppen köves – területeken kevés növénynek van esélye a túlélésre. Itt legjobb csüdfüvet (*Astragalus*) ültetni, számára semmi sem lehet elég száraz.

A csüdfű a szárazat kedveli

- Szaporítás dugványozással Dugványozással úgy szaporítunk, hogy a díszfáról egy hajtást, vesszőt levágunk, s nedves homokba dugjuk. Némely növény vízben is meggyökeresedik.
- A lombot távolítsuk el a gyetről A lehullott lombot csak a gyetről távolítsuk el. Különben mindenütt a talajfelszínen maradhat, mert hamar elbomlik, humusz lesz belőle.

❖ Bioötlet ❖

Fészekodú a denevérek számára

A denevérek a legszorgosabb rovarpusztítók közé tartoznak. Ha a fákra nagy fészekodúkat akasztunk, meghonosíthatjuk őket.

- Nedves telkek természetes víztmentesítése A túlzottan vizes telket természetes úton lecsapolhatjuk, ha kanadai nyárfákat telepítünk. Rendkívül nagy a vízfelhasználásuk és nagyon gyorsan nőnek.
- Ne legyen gyep a cserjék alatt A gyep sose terjedjen a díszfák, díszcserjék törzséig. A fa alatt mindig akkora helyet hagyjunk szabadon, amely megfelel a korona jövőbeli kiterjedésének.
- Változó virág szín Nagyon érdekes a sajnos nem télálló cserje, a sétányrózsa (*Lantana camara*), amelynek a virágzás idején változik a színe. Magas törzsűre is nevelhető.

❖ Bioötlet ❖

A fagyalszender hernyóját kéméljük!

Ha valaki a kertjében óriási zöld hernyót talál, semmiképp se pusztítsa el. Ebből fejlődik a ritka és gyönyörű fagyalszender (*Sphinx ligustri*). A hernyó is teljesen ártalmatlan.

- Virágok a hóban A legcsodásabb cserjék egyike a varázsmogyoró (*Hammamelis*). Bizarr, sárga virágai december és március között, a havas időben is nyílnak.
- Galagonya karógyökér nélkül Ha a faiskolában galagonyát vásárolunk, ügyeljünk rá, hogy sűrűn elágazó gyökérzete legyen, mert karógyökérzettel nehezen ered.

A faiskolák általában oltott orgonát árusítanak. A mindig újra fejlődő vadhajításokat tőből távolítsuk el.

Vadhajtásait vágjuk le

Az orgona gyökerének sosem szabad a trágyával érintkeznie, mert a bokor el is pusztulhat.

Ne trágyázzuk az orgonát

✿ Bioötlet ✿

Sokoldalú védelem

Majdnem minden fehér vagy vörös virágú galagonyát (*Crataegus*) fává nevelhetünk, de sövénynek is alkalmasak. Főként az utóbbi formában kínálnak ideális búvóhelyet a madarak és sünök számára, ezenkívül a kert utca felőli oldalán kiváló porszűrők.

Aki a kertjébe könnyelműen betelepített aranyvesszőre (*Solidago virga-aurea*) nem vigyáz, néhány év múlva tapasztalhatja, hogy mindenütt elburjánzott. Ezt megelőzhetjük, ha a virágzatot a termésérés előtt levágjuk.

Az aranyvessző mindent elnyom

- Szebb, de nem illatos
illatos fűszercserje
- Igaz, hogy a telt virágú galagonya szebb, mint a szimpla virágú, de nem illatos.
- Minden kerttulajdonos csodálatot kelt a fűszercserjével (*Calycanthus*). A különben jelentéktelen cserje illata az egész kertet bejárja.
- A korallbokor gyöktörzsét hagyjuk beszáradni
- A gyönyörű korallbokrot (*Solanum hendersonii*) télire a teraszról vigyük a lakásba. Egy ideig még gyönyörködhetünk benne, de a következő évben csak akkor nyílik, ha kiássuk (kiszedjük) és gyöktörzsét a pincében hagyjuk teljesen kiszáradni.
- Vándorló
- Ha nem ügyelünk, a boglárcserje (*Kerria japonica*) 3–4 év múltán egészen más helyre „költözik”, mint ahol eredetileg volt. Az erőszakosan továbbkúszó gyökereken ugyanis mindig újabb sarjak jelennek meg, miközben az öreg cserje elpusztul. Megelőzhetjük, ha az előreedett részeket évente levágjuk, s főlészdjük a nemkívánatos gyökérsarjakat.
- Az aranyfa gyökérsarjait ne vágjuk le
- Az aranyfát (*Forsythia*) elnyílás után erősen vágjuk vissza, de a gyökerekről előtörő sarjakat kíméljük meg, így már a következő évben virágoznak.
- Kezdőknek gyöngyvirág-cserje
- Az igénytelen gyöngyvirág-cserjét (*Deutzia*) minden kezdő kertbarát bátran telepítheti. Viszont mindig csak hibrid fajtákat vásároljunk (tehát ne az alapfajt), mert ezek gazdagabban virágoznak.

❖ Bioötlet ❖

Tetűpusztító fülbemászó

A fülbemászó a leghasznosabb levéltetűpusztító. Fölfordított, nedves fagyapottal kitömött cserépbe könnyen becsalogathatjuk őket.

- A kékszakáll nyáron virít
- A kertekben nagyon ritka a nyár derekán nyíló cserje. Az egyik kivétel a kékszakáll, amely gyönyörű, égszín-kék virágfelhővel hálálja meg, ha elültetjük. Az igénytelen, 1 m körüli bokrot *Caryopteris clandonensis* néven keressük a faiskolákban.

- Alig ismert, de az aranyfához hasonlóan megkapó cserje a hóvessző (*Abeliophyllum distichum*). A fehér, kb. 15 mm-es virágok már márciusban megjelennek.
- Hogy a számos rózsaloncfajta (*Weigela*) éveken át gazdagon virágozzon, az elnyílt vesszőket minden évben vágjuk ki. Ez erősíti a cserjét.
- A fuksziák nem fagyűrő növények, kivétel a *Fuchsia magellanica*. Bár télen többnyire a földig visszafagy, a következő évben mégis kihajt és fáradhatatlanul virít.
- A kékszakállnál is később virít a táskavirág (*Ceanothus*), amelynek fehér, kék és hússzínű változatai kaphatók.
- A csodafa vagy ricinus (*Ricinus communis*) tulajdonképpen félcserje. Mifelénk egynyári növényként termesztik.
- A hideg évszakban a fehér som (*Cornus alba*) vesszei világítóvörösek. Egy másik faj (*Cornus stolonifera flaviramea*) vesszei télen élénk zöldessárgák. Egymás közélébe telepítjük őket.
- A fenyérmirtusz (*Myrica gale*) különleges tulajdonságával tűnik ki. A kertben erős, messze terjedő fűszeres illatot áraszt, amellyel alig vetekszik más kerti növény.
- A mezei juhar (*Acer campestre*) tűri a szárazságot és némileg a szennyezett levegőt is. Lombja ősszel aransárgára színeződik. Lassan nő, jól lehet metszeni. Kis fának, sövénynek egyaránt alkalmas.
- A tamariska csak az enyhébb telű vidékeken mondható teljes biztonsággal télálló. Ha az erős fagy károsította, nyugodtan visszavághatjuk az egészséges részekig: tavasszal újra kihajt.
- A tiszafa (*Taxus*) húsos gyökérzete, különösen fiatal korban és száraz, hótakaró nélküli télen fagyérzékeny. Az ültetés után 1–2 évig a töve körül lombbal takarjuk a talajt.
- Fehér virágú hóvessző
- A vesszőket vágjuk le a rózsaloncról
- Télálló fukszia
- Később virít a táskavirág
- A ricinus nálunk egynyári
- A fehér som vesszei megvörösödnek
- Fűszeres illat a kertben
- A sokoldalú juhar
- A tamariska lefagyott részeit vágjuk vissza
- A fiatal tiszafa fagyérzékeny

- A reggeli naptól óvjuk a babérsomot Ragyogó, vörös termékdíszéért egyes vidékeken rendkívül kedvelt a japán babérsom (*Aucuba japonica*). Nem mindenütt télálló. A téli napsütéstől árnyékolással védett növény azonban a hideg időszakot kinn is átvészezi.
- A dudafürt hézagpótló A lassan növekvő, fiatal fák között tatóngó hézagokat jól kitölthetjük, ha dudafürtöt (*Colutea arborescens*) telepítünk közéjük. Gyorsan nő, s nem zavarja a kis növényeket. Ha a fák már elég nagyok, a dudafürtöt távolítsuk el.

✿ Bioötlet ✿

Éljen a pók!

Aki a díszfákat, bokrokat méreggel permetezi, elpusztítja a legfontosabb kártevő-tizedelő pókokat is.

- Ellenálló madárbirsek A városközei kertekben kitűnő növények az ipari szennyeződésekkel szemben ellenálló madárbirsek (*Cotoneaster*).
- Óvatosan metszünk A gyöngycserjét (*Exochorda*) csak fiatal korában szabad metszeni. Az idősebb növényt hagyjuk békén, hogy teljes szépségében kifejlődjön.
- Szalmatakarás a magnóliáknak A fiatal magnóliákat az első éveken feltétlenül védeni kell a fagytól. Legjobb, ha a gyökérzet fölött a talajt avarral, szalmával takarjuk, mert húsos gyökérzetük száraz, hideg télen károsodhat.

✿ Bioötlet ✿

A gyöngyvirágfa vonzza a pillangókat
A pillangókat is a kertbe csalogatjuk, ha gyöngyvirágfát (*Clethra alnifolia*) ültetünk. Júliustól szeptemberig nyílik.

- Pukkanó dudafürt A szép pukkanó dudafürt (*Colutea arborescens*) német beceneve - csörgőmogyoró - arra utal, hogy az érett magvak a szélben csörögnek a tokokban.

A kerti bajnóca (*Spiraea van-houttei*) majdnem minden talajon megél. Májusban hozza fehér virágözönét. Nyíratlan és nyírott sövénynek is alkalmas, szépen virít.

Fehér
virágözön

A legszebb, télálló, dúsan virító cserjék egyike a majdhogynem ismeretlen viráglonc (*Kolkwitzia amabilis*). Május-júniusban olyan gazdagon nyílik, hogy leveleit is alig lehet látni.

Dúsan nyíló
viráglonc

A homoktövis (*Hippophaë rhamnoides*) egyike a legnagyobb C-vitamin-tartalmú cserjés gyümölcsféléknek. Az apró, narancsszínű terméseket lombhullás kezdetén szedjük.

Egészséges
homoktövis

✿ Bioötlet ✿

A homoktövis számos madarat táplál

Aki az egészséges, tarka madárrajokat kedveli a kertben, az föltétlenül telepítsen homoktövist (legalább egy hím- és egy nővirágú tövet). Termése kiváló madáreleség.

A kúszó törpecserje, a magcsákó (*Dryas octopetala*) sokkal tovább él, mint a kertésze. Minthogy a napsütötte helyet kedveli, közelébe ne ültessünk olyan fát, cserjét, amely idővel árnyékolná. Sziklakertben van a legjobb dolga.

Hosszú életű
a magcsákó

- Áprilistól októberig virágpompa Aki korán és későn virító gyöngyvessző- (*Spiraea*) fajokat és -fajtákat ültet, áprilistól októberig örvendezhet a változatos virágpompának.
- Több magyalt vásároljunk Vigyázat! Nem minden magyalbokor (*Ilex*) hoz termést. Ha piros bogyóiban is szívesen gyönyörködnének, ültessünk belőle többet, mert a hím- és a nővirágok külön bokron fejlődnek.
- A kecskerágó jól tűri a városi levegőt A közönséges kecskerágó (*Euonymus europaeus*) az iparilag szennyezett vidékeken is kedvezően fejlődik, ezért mindenekelőtt városi parkok, tetőkertek díszítésére ültessük.
- Se fagy, se napsütés A magyalt (*Ilex*) védjük a téli fagyoktól és a túl erős téli napsütéstől.
- Ellenálló magyalfaj A csipkéslevelű magyalt (*Ilex crenata*) a környezetszennyezéssel szemben ellenálló, a szigorú teleken azonban fagykárokat szenvedhet.
- A városi kertek szép örökzöldje A nálunk is ültetett magyalt (*Ilex aquifolium*) az ipari gázoktól szennyezett levegő nem károsítja. Ezért városi kertek, parkok díszítésére nagyon ajánlható.
- Fagytüró és ellenálló A környezet ipari szennyeződéseivel szemben ellenálló, tehát a városi kertekben is szépen díszlő cserjék kis csoportját gazdagítja a Kínából származó karmazsin berkenye (*Stranvaesia davidiana*). Ez a cserje a fagyot is türi.
- Tövisek vagy tüskék? A rózsának nem tövise, csak tüskéje van, a kaktuszoknál pedig ez éppen fordítva igaz. Egyszerűen megállapíthatjuk, hogy tüskéje vagy tövise van-e a kérdéses növénynek: a tüskék aránylag könnyen letörnek, a tövisokről azonban ez nem mondható el. A tövis valójában módosult levél vagy hajtás.
- Ital bodzavirágból A fehér, kártevőktől mentes, illatos bodzavirágból kitűnő italt készíthetünk. Egy liter vízben oldjunk fel 0,25 kg cukrot, 3-5 tableta citrompótlót, majd 8 napon át érleljünk benne 6-8 tányér bodzavirágot. Ezután szűrjük le. Az ital nagyon kellemes jéghidegre hűtve, magában vagy pezsgővel.

- Egy-két fa és cserje télen virít. A kert első virága a varázsmogyoró (*Hamamelis*), amely gyakran már az első enyhébb januári napokon nyílik. Januárban virít
- A kedvelt vadgesztenyének (*Aesculus hippocastanum*) bokros növésű rokona a cserjés vadgesztenye (*A. parviflora*). Ez kisebb kertbe is telepíthető. Vadgesztenye kisebb kertekbe is
- Csak néhány cserje virít a nyár végén, ezek egyike a tollasbajnóca (*Holodiscus discolor*). Virágzata egészen a fagyokig virít a tollasbajnóca
- Értékes, ugyancsak nyáron virító bokor a mályvacserje (*Hibiscus syriacus*). Meleg, védett helyen egészen a nyár végéig folyamatosan bontja fehér, rózsaszín, piros, kék, lila, esetleg többszínű, tarka virágait. Nyár végi színorgia
- A fekete bodza termését sohasem szabad nyersen fogyasztani. Ilyen állapotban ugyanis csersavtartalma rendkívül nagy, emiatt gyomorpanaszokat okozhat. A bodza termése nyersen árt
- A nagyon kis kertekben a vadrózsáról le kell mondanunk, mert majdnem minden faj hajlamos az erős sarjképzésre, s a visszametszést sem tűri. Burjánzó vadrózsa

❖ Bioötlet ❖

Sóérzékeny rózsák

A rózsák nagyon érzékenyek a sóra, ezért ne telepítsük őket az utcafront kerítése mellé, ahol télen a havat sózással takarítják.

- A kényesebb futórózsák fagyvédelmére a levegőt elzáró műanyag fóliák teljesen alkalmatlanok. Csak a hosszú, levegőt átteresztő fenyőgallyak használhatók. Futórózsák fagyvédelme
- Száraz időszakokban a rózsát ne locsoljuk felülről: a nedves lombon hamar elhatalmasodik a rettegett lisztharmat. Ezért csak a gyökerek környékét öntözzük. Csak a tövét öntözzük
- A csipke- vagy hecsdillekvárt, amely kenyérré kenne is kiváló csemege, viszonylag hamar fogyasszuk el, mert gyorsan elveszti C-vitamin-tartalmát. Gyorsan használjuk fel

- A rózsákat töltögessük fel, takarjuk földdel télre
- A rózsatöveket ősszel ne takarjuk fenyőrőzsével vagy tőzeggel. Inkább töltögessük fel földdel annyira, hogy a szemzés helyét elfedjük. Növényenként szórjunk ki ilyenkor maréknyi káliumtartalmú műtrágyát is.
- Ne metsszük korán
- Az erős rózsametszést ne végezzük április előtt, amikor még komolyabb éjszakai fagyoktól kell tartanunk!
- A borostyán-hajtások nem károsak
- A fákra kapaszkodó borostyán (*Hedera helix*) a támasztékul szolgáló növényt nem károsítja. Sőt egyes fafajok, pl. a tölgy esetében épp az ellenkezőjét figyelték meg.
- A borostyán mint hőszigetelő
- Egyetlen borostyánfaj sem károsítja a falat, amelyre felkapaszkodik, mert a kis tapadógyökerek nem hatolnak a fal repedéseibe, hanem csak megtapadnak a felületén. Különben a falat teljesen beszövő borostyán kiváló hőszigetelő.
- Ne mindig borostyánt
- A csupasz felületek befuttatására nemcsak a borostyán vagy a vadszőlő (*Parthenocissus*) alkalmas. Kíséreljük meg egyszer a gyorsan növekvő tatáriszalaggal (*Fallopia aubertii*) helyettesíteni őket.
- Támaszték nélkül kapaszkodik
- A házoromzat befuttatására legalkalmasabb növény a háromkaréjú vadszőlő (*Parthenocissus tricuspidata*), amely se kötözést, se támasztékot nem igényel, gyorsan növekszik, és ősszel gyönyörű vörösre színesedik.

❖ Bioötlet ❖

Tápanyag a gyökerekhez

A nagyon mélyen gyökerező fákat is trágyázzuk. Már a csemete telepítésekor helyezzünk a növény körül a talajba 2-3, az időjárásnak ellenálló, körülbelül 50 cm hosszúságú csövet. Ezeken keresztül később is tápoldatot juttathatunk a gyökerekhez.

Vigyázzunk a tiszafákkal

A föld legősibb fafajaihoz tartoznak a tiszafák (*Taxus*). Sajnos azonban ezeknek szinte minden része mérgező. Ezért a szülőknek nagyon gondosan kell óvni tőlük a gyermekeiket.

Aki egy kivágott fa életkorát az évgyűrűk megszámlálásával szeretné megállapítani, annak érdemes tudnia, hogy az egymást követő világos és sötét gyűrűk együttesen jelentenek egyetlen évet, mert a csapadékosabb időszakban világosabb, a szárazabbban sötétebb szövetek fejlődnek.

Ne számoljunk duplán

A kötözőanyag, amellyel a facsometét a karóhoz rögzítjük, ne vágja be a kérget s ne nőjön bele. Mindezt megelőzhetjük, ha a kötés alá egy régi kerékpárgumi-darabot helyezünk. Hasonlóan jól szolgálhat egy öreg szőnyegből vágott csík is.

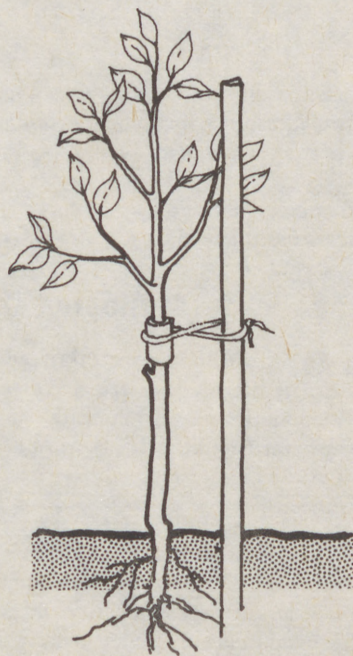
Készítsünk mandzsettát

A lehető legszívósabbak a túlélés művészeinek számító nyírek. Szinte mindenütt jól fejlődnek, ápolást sem igényelnek.

Igénytelen nyírek

Ha a nyírfacsomate törzse már fehéredik, átültetése nagyon kétséges. Ilyen esetben csak akkor van esélye a megeredésre, ha nagy, tömött földlabdával sikerül átültetnünk.

Nyírfák átültetése

A bálványfa
gyorsan nő,
árnyékol

Aki a kertjébe különösen gyorsan növő, árnyékadó fát keres, ültessen bálványfát (*Ailanthus altissima*). 25–30 m magas lesz, ágai évente 2–3 m-t is nőhetnek.

Sötét háttér
elé ültessük

Valamennyi liliumfa (*Magnolia*) jobban érvényesül, ha sötét színű túlevelűek, fenyőfélék elé ültetjük.

✿ Bioötlet ✿

Mulcsozás gyepnyiradékkal

Aki a díszfák, cserjék alatt gyepnyiradékkal akar mulcsozni, 1–2 cm-nél vastagabb réteget sose terítsen ki. A levágott fű ugyanis könnyen befülled.

Gyorsan növő
kis fa

Kis kertbe és szűk utcákba való a csörgőfa (*Koelreuteria paniculata*). Gömbölyded koronájú, kis termetű fa. Nyáron hozza sárga virágait, ősszel toktermései díszítik. 8–10 év alatt éri el kifejlett méretét.

Aki kertjébe páfrányfenyőt (*Ginkgo*) ültet, szép és csodálatos fának örvendezhet. Külleme 20 millió év óta nem változott. Ezenkívül rendkívül ellenálló a környezeti hatásokkal szemben.

Mint évmilliókkal ezelőtt

✿ Bioötlet ✿

Az előnyös fanyarka

A szép virágú fanyarka (*Amelanchier ovalis*) nagy előnye, hogy se kártevők, se kórokozók nem veszélyeztetik.

Enyhe teleken a vasfa (*Gymnocladus dioicus*) már január-februárban nyílik. A fát napos, nyílt területre ültessük.

Korán nyíló vasfa

A télen virító cserjékhez sorolhatjuk a húsos somot (*Cornus mas*) is, amely enyhe időben már februárban bontja sárga virágait.

Februárban virít a som

A mocsárciprus (*Taxodium distichum*) nemcsak mocsárban érzi jól magát: minden, valamennyire nedves talajban kielégítően fejlődik. A városi kertekbe ajánlható, mert lombhullató lévén, a környezetszennyeződést viszonylag jól tűri.

A mocsárciprusnak nem kell mocsár

Az ecetfa (*Rhus*) a környezetében nem kedveli a konkurenciát, máskülönben állandóan ügyelnünk kell a körben feltörő sarjak leválasztására, s ezt nem viseli el. Ezért szoliterként, tehát nagyobb szabad területre ültessük.

Ecetfa - szomszéd nélkül

A gesztenyefa (*Castanea sativa*) érzékeny a metszésre, enélkül azonban nagyon terjedelmes lesz. Ezért szelídgesztenyét inkább csak nagy kertbe, szabad területre telepítsünk.

A gesztenyefát ne metsszük

A díszcseresznyék közül a *Prunus subhirtella* 'Autumnalis' különös tulajdonságával tűnik ki: először áprilisban, másodszer pedig november-decemberben nyílik.

Kétszer nyíló díszcseresznye

A japánbirset nem szabad metszeni, mert virágait az öregebb fás részekén hozza.

A japánbirset ne metsszük

- A tulipánfát tavasszal ültessük
- A tulipánfát (*Liriodendron tulipifera*) – nem szabad ösztetéseveszteni a liliumfával (*Magnolia*) – csak tavasszal érdemes telepíteni. Őszi ültetéssel nincs idő a gyökerek megindulására, ezért télen károsodnak.
- Hatalmas koronát viselő diófa
- Kisebb díszkertekben a diófának nincs helye. Hatalmas, terebélyes a koronája. Adott esetben az egyetlen fa lehetne a kertben.
- A szivarfa virága
- Fáról vágott virág? A szivarfa (*Catalpa bignonioides*) kecses virága orchideára emlékeztet, vázában is jól mutat.
- Lombfakadás előtt virít
- A szil (*Ulmus*) lombosodás előtt virít, és már termést is hoz. Ritka kivétel a díszfák között.
- Rózsaszín, telt virágok
- A japáncseresznyék (pl. a *Cerasus serrulata* 'Kanzan') a kisebb kertnek is ragyogó tavaszi díszei. Elegendő ilyen helyen egyet ültetni. Gyors növekedésével, szép koronaformájával, tavasszal nyíló rózsaszín, telt virágival tűnik ki.
- Az ostorfa termése ízletes
- Igénytelenége miatt kedvelt dísz- és sorfa a nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*). Alig ismert, hogy a kezdetben piros, majd megbarnuló, feketedő apró termések nagyon ízletesek.
- Az ostorfa pionírnövény
- Az ostorfának rendkívül nagy előnye, hogy meglehetősen igénytelen, ezért az ugarföldek, az újonnan művelésbe fogott telkek telepítésére is kiválóan alkalmas.
- Fészekodú minden fára
- A madárkedvelők kertjük egyetlen fáját se hagyják odú nélkül. Ha különböző méretű, különféle röplyekkel készített odúkat helyezünk ki, hamarosan tarka madárrajnak örvendezhetünk.
- Újdonság Kínából
- Kínában 1945-ben fedezték fel a korábban kihaltnak vélt lombhullató mamutfenyőt (*Metasequoia glyptostroboides*). A faiskolákban néha kaphatók a gyorsan növekvő parkfa csemetéi.
- Legkedvezőbb telepítési, ültetési idők
- Az örökzöldek telepítésére vagy átültetésére a szeptemberi, októberi időszak a legalkalmasabb, de még vérségtelenebb mindez március-áprilisban.

Az autók kipufogógázaival és más légszennyeződéssel szemben a hársak nem eléggé ellenállóak. Ezért ezeket a műutak közelében fekvő kertekbe és parkokba nem ajánljuk.

A hárs nem tűri

A fehér fagyöngy (*Viscum album*) félélősködő. A díszfáknak csak akkor árt, ha tömegesen elszaporodik. Egy-egy növényt szépsége miatt meghagyhatunk a fa koronájában.

Csak nagy tömegben elszaporodva káros

✿ Bioötlet ✿

A savas esőkre alig érzékenyek

A savas esőknek leginkább ellenáll a feketefenyő, a tiszafa, az életfa (*Thuja*), a juhar, az éger, a berkenye, a bodza, a nyár, az alma és a körte.

A fenyőféléket ne ültessük a közutak felé eső telekhátára, mert nagyon sóérzékenyek, s télen károsodnak.

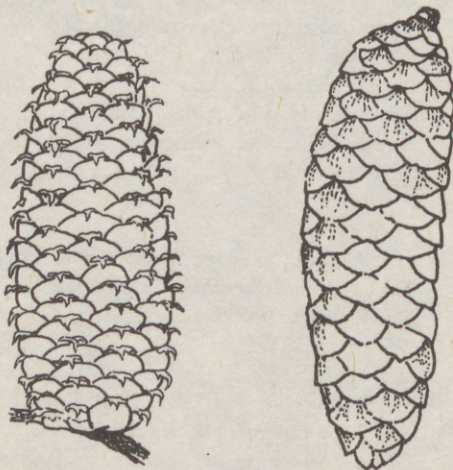
Az utaktól távol ültessük

A luc- és a jegenyefenyő között könnyen különbséget tehetünk a tobozaik állása alapján. A lucfenyő tobozai csüngenek, a jegenyefenyőé pedig felfelé állnak.

Lucfenyő vagy jegenyefenyő?

A fenyő helyét a kertben gondosan kell kiválasztani. Kis kertekbe a nagyra növekvő fajok alkalmatlanok.

Kis kertekbe óvatosan!

Nem beteg Ha a hemlockfenyő (*Tsuga canadensis*) csúcsa visszahajlik, az nem jelenti azt, hogy a növény beteg. Ennek a fenyőnek ez a növekedési jellegzetessége.

✿ Bioötlet ✿

Vigyázzunk a meszezéssel!

A fenyőfélék többsége a kissé savanyú talajokat kedveli. A betegeskedő fenyők talajának meszezése tehát értelmetlen, hacsak a talaj nem túlzottan savanyú.

- Zavaróan nagy lesz A duglászfenyő (*Pseudotsuga menziesii*) legkésőbb 15 év múltán olyan hatalmas lesz, hogy eredeti helyén már zavaróvá válik. Ültessük inkább a karcsúbb növésű szerb lucfenyőt (*Picea omorika*).
- Edzett ciprus A dél-európai valódi ciprus helyett az amerikai származású arizonai ciprust (*Cupressus arizonica*) ültessük inkább. Jobban tűri a szárazságot és hideg teleinket. Gyorsan nő. A kertnek délies jelleget kölcsönöz.
- Szép levelű jegegyefenyő A coloradói jegegyefenyő (*Abies concolor*) jó vízellátású talajon hazánkban bárhol megél. A nagy mésztartalomra érzékeny, ezért gyakran öntözzük. Világos, kékeszöld, hosszú tűlevelei hajkefeszzerűen fölfelé görbülnek. Nagyon mutatós, ezért sötétebb lombú fák vagy örökzöldek elé, egymagában ültessük.
- Nagy, védett kertek fenyője A kék atlaszcédrus (*Cedrus atlantica 'Glauca'*) terebélyes, nagy fává nő, ezért csak igazán nagy kertbe való. Kített helyen a fagy károsítja. Ahol a szőlő megterem, jól érzi magát. Napos, meleg fekvést, jó vízellátást kíván.
- Sövény, tujából A leggyakrabban sövénynek ültetett fenyőféle a nyugati tuja (*Thuja occidentalis*). Az azonos küllemű és méretű, földlabdás növényeket egymástól 1,0–1,2 m-re telepítjük.
- Struccpáfrányt árnyékba Az árnyékadó díszfák és cserjék alá struccpáfrányt (*Mattencia struthiopteris*) ültethetünk, mert kedveli az ilyen társulást.

Az európai ciprus (*Cupressus sempervirens*) nálunk csak nagyon védett helyen télálló, azonban kitűnően helyettesíthető rokonával, az arizonai ciprussal (*C. arizonica*). Ez a növény is kellemes mediterrán hangulatot teremt a kertben.

Mediterrán hangulat

✿ Bioötlet ✿

Gondoljunk a madarakra

A kertet ne nagyon zsúfoljuk tele egzotikus növényekkel. A honos madarak ezeken se táplálékot, se menedéket nem találnak.

A díszfák, cserjék alatt kiváló talajtakaró lehet a fagyűrű édesgyökerű páfrány (*Polypodium vulgare*). Igénytelen, kedveli az árnyékot és a nedvességet.

Télálló talajtakaró

A díszfák és főként a cserjék árnyékában nemcsak páfrányfélék díszlenek. Ajánlható talajtakaró növény a sűrűlevél (*Chiastophyllum oppositifolium*).

A sűrűlevél árnyékban fejlődik

Az ecetszömöréc (*Rhus typhina*) gyönyörű őszi színeződéséért kedvelik. A levél érintése érzékeny bőrűeknek kiütést okozhat.

Gyönyörű őszi lombszín

Elviseli a legerősebb árnyékot, a talajt tökéletesen beborítja a borostyán (*Hedera helix*). Talajtakarónak négyzetméterenként 4–5 fiatal, meggyökeresedett növényt ültessünk.

Mélyárnyékba is

A talajtakaró növényként ideális szagos mügét (*Galium odoratum*) magvetéssel és tőosztással is szaporíthatjuk.

A szagos müge szaporítása

Az angyaltrombita néven is ismert *Datura* kedvelt, edényben tartható illatos virágú különlegesség. Kisgyermekes család azonban ne tartsa, mert mérgező! Balkonra, teraszra, tetőkertbe is kirakható.

Legyünk óvatosak a daturával

A kisebb gyermekek gyakran a figyelmeztetés ellenére sem tudnak ellenállni a színes termések csábításának, s megkóstolják azokat. A mérgező vagy kellemetlen ízű gyümölcsök többnyire nem ízlenek nekik.

A gyerekeket időben világosítsuk fel

- Csábító méreg A farkasboroszlán (*Daphne mezereum*) nem való olyan kertbe, ahol gyerekek is játszhatnak. Piros termései nagyon csábítóak, de mérgezőek is.
- Veszélyes aranyeső A gyermekeket feltétlen figyelmeztessük a valódi aranyeső (*Laburnum anagyroides*) mérgező voltára, mert szívesen játszanak a hosszú, babra emlékeztető hüvelyes termésekkel. Egyébként a fa vagy cserje többi része is veszélyes.
- Elsősegély mérgezéseknél A növények elfogyasztásával járó mérgezési tünetek gyermekeknél először többnyire fej- és testfájdalmakkal, hányással, hasmenéssel, szapora szívveréssel, az arc kipirulásával kezdődnek. Ezután ne kínáljunk a gyermeknek innivalót, még tejet se! Azonnal ingereljük, készítsük hányásra a beteget, s egyidejűleg haladék nélkül hívjunk orvost!

Kerti tó

A legtöbb vízivővény fényigényes, tehát a kerti tó lehetőleg ne kerüljön túl árnyas helyre.

Napos helyen legyen

Nem kell feltétlenül tavat építenünk ahhoz, hogy vízivővényeket tarthassunk. Számos vízi- vagy mocsári növény egy egyszerű, a kertben felállított eternit- vagy bentonitáiban, -edényben is jól érzi magát.

Vízivővények tálakban

Legalább 4 m² vízfelületű kerti tavat tervezzünk, ha vízivarokat és kétéltűeket is szívesen látnánk benne; a vízmélység elérheti a 60–80 cm-t is.

A legkisebb tófelület

- Halakat ne telepítsünk a minitavakba
A halak csak akkor honosodnak meg, ha a víz mélysége legalább 80 cm. Ebben az esetben a tó víztükre semmiképp se legyen 6 m²-nél kisebb.
- A kerti tó ne legyen túl nagy
Egy 25–30 m² vízfelületű, 5 m mélységű tavat még lehet gondozni. A nagyobbak ápolása azonban már sok gondot okozhat.
- A talajt tömöríteni kell
A tó fenekén a talajt tömöríteni kell – hacsak nem kimondottan agyagos a telek talaja –, különben a víz elszivárog.
- Fekete fólia
A tófenék kialakításának legegyszerűbb módja, ha a megfelelő teret fekete pévécé lágyfóliával béleljük ki. (Nyugaton erre a célra gyártott, alig korrodálódó tófóliát árulnak.) Nagyobb tó számára több fóliacsíkot párhuzamosan hegesszünk össze.
- Kátránypapír össze- ragasztása
A pévécéfóliához hasonlóan kátránypapírt is használhatunk. Az egyes csíkokat forró bitumennel ragasszuk össze. Vigyázat! A kátránypapír –15 °C alatt a megmunkálás folyamán könnyen törik.
- Agyag vagy vályog
A tómeder kialakítása egyszerű, ha a fenékre kb. 25 cm vastagságban zsiros vályogot vagy agyagot terítünk, majd keményre döngöljük. Erre kerül egy 10 cm vastag, durva kavicsréteg, amely a víz zavarosodását megakadályozza.
- Rendkívül tartós
Gyakorlatilag korlátlan ideig tart, de költségesebb és munkaigényesebb, ha a tó medrét üvegszállal megerősített poliszterből alakítjuk ki.
- A tömítő- anyagról ne feledkezzünk el
Ha úgy döntünk, hogy a kerti tó medrét betonból készítjük, a keverékhez feltétlen adagoljunk tömítőanyagot, például a *Mikrozil T* készítményt, különben a medence nem lesz vízhatlan.
- Műanyag medencék
A szakszettek különböző méretű műanyag medencéket kínálnak. Kisebb medencék alját elegendő kavicssal bélelni, a nagyobbak számára szilárd alap szükséges.
- Ne a ház közelébe
A szivárogtatót ne építsük a ház közelébe, mert a nedvesség kárt okozhat az alapban, a pincefalakban.

Ha a tó medre készen van, ellenőrizzük, hogy nincsenek-e rajta lékek vagy szivárgások. A vizet eresszük bele, majd egy ideig hagyjuk állni, mialatt figyeljük a vízszintet. A beültetés és betelepítés után mindez sokkal nehezebb!

A léket, szivárgást idejében javítsuk ki

A fölösleges víz - pl. nagyobb esőzések után - kiléphet a mederből és elöntheti a vízpartot. Ezt túlfolyó beiktatásával akadályozhatjuk meg.

Túlfolyó

A túlfolyó csövét úgy vezessük, hogy a fölösleges víz ne a medenceszegély és a talaj üregeibe szivároгjon el, hanem az ülepítőbe - emésztőbe - kerüljön.

Túlfolyócső

A szivárogtatónak a kertben termeljünk ki kb. 1 m³ földet, és töltsük meg nagyobb kövekkel. Kisebb tavak mellé elég egy kisebb szivárogtató.

Szivárogtató

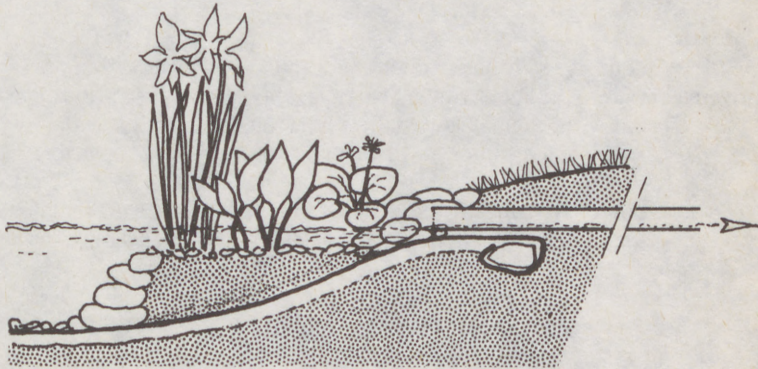
✿ Bioötlet ✿

A biológiai egyensúly fenntartása

A kerti tó biológiai egyensúlya érdekében évente mindig csak a tófenék felét, nagyobb tavak esetében a harmadát takarítsuk ki.

Gondoljunk rá, hogy a túlfolyót és a szivárogtatót őszszekötő cső esése megfelelő legyen. Elég, ha a vezeték méterenként 3 cm-nyi eséssel vezet a szivárogtatóba.

Lejtés

A főlöleges
növények
kiszedése

A kerti tó ápolása nem túl fáradságos. Fontos azonban, hogy egy-két évente szedjük ki a túlszorodott mocsári és vízinövényeket.

✿ Bioötlet ✿

Csak honos növényeket telepítsünk

Az egzotikus növények között a hazai állatok nem érzik magukat otthonosan. Aki egy érintetlen tavi miliőt szeretne kialakítani, szorítkozzon a honos növényekre. A választék éppen elég nagy.

A tómeder
tisztítása

A rendszeresen szükséges munkák közé tartozik a tómeder tisztítása is. Ilyenkor azonban csak az iszap és az elsüllyedt növényi maradványok felét szabad eltávolítani. A teljes tisztítás a tó biológiai egyensúlyát rendkívül megzavarná.

✿ Bioötlet ✿

Magvak gyűjtése

Nem kell feltétlenül fejlett növényeket kiásnunk, és természetes környezetükből kiszakítva hazahurcolnunk. Számos növény esetében beérhetjük a magok begyűjtésével. Tájékozódjunk a minket érdeklő növény virágzási ideje felől. Arra azonban legyünk tekintettel, hogy a védett növényekről magot sem szabad gyűjteni!

Védett
növényeket ne
gyűjtsünk

A tó benépesítéséhez a szabadban is gyűjthetünk növényeket. Azonban a gyűjtési hely környezeti adottságai hasonlóak legyenek a kerti tóéhoz. Ezenkívül pedig nagyon fontos, hogy ne gyűjtsünk védett növényeket!

Tápanyagszegény talaj

A vízinövényeket alapvetően tápanyagszegény talajba ültessük, mert a tápdús talaj serkenti az algaképződést.

A mész káros

Az algaképződést továbbá a nagy mésztartalom is elősegíti. Ezért keverjük a tó földjébe 40 százaléknyi savanyú tőzeget.

Az egyes vízinövények különféle vízmélységet igényelnek. Mélyebb medencékbe egyes növényeket pl. téglából rakott oszlopokra, állványokra helyezhetünk. Így a sekély vízben díszlő növények is kedvező mélységbe kerülnek.

Állványok
a tóban

Vízinövényeket helyezhetünk műanyag vagy vesszőkosárba, műanyag tálba és eternitedénybe is. Megfelelően azonban a lyukas vizesvödör is.

Elég egy öreg
vödör is

A kerti tó betelepítésére két lehetőség kínálkozik. Vagy 25 cm vastag földréteggel töltjük fel a tófeneket, s ebbe ültetünk, vagy a növényeket egyenként cserepekben, tartókban helyezzük a vízbe.

Cseréppel
vagy nélküle

✿ Bioötlet ✿

Csillárkamoszatok a mész megkötésére

A mészfőlősleg beépítésével a csillárkamoszatok (*Chara* sp.) - mivel saját szervezetük felépítéséhez mészre van szükségük - természetes úton gondoskodnak az ún. alacsony kalcium-tartalomról.

A világ legapróbb virágos növénye a békalencse. Ez a vízszínen úszó növény árnyékolja a víztükröt, s megakadályozza az algák elszaporodásának fényigényes folyamatát.

Békalencse
az algák ellen

Egyes növények az algák növekedését gátló anyagokat választanak ki. Ilyenek pl. a csillárkamoszatok (*Nitella* fajok).

Algásodást
gátló
növények

A tápanyaggazdag vizekben az algák könnyebben elszaporodnak. Ezért a tófenék felét évente egy alkalommal ki kell tisztítani.

A leiszapolás
csökkent
az algásodást

Az erős fény serkenti az algásodást. Úszó levelű vízinövények, mint a tündérrózsák (*Nymphaea*), a vízitök (*Nuphar*), a békatutaj (*Hydrocharis morsus-ranae*), a tündérfátyol (*Nymphoides peltata*), az úszó békaszóló (*Potamogeton natans*) csökkentik a beeső fény mennyiségét, s ezzel az algaképződést.

Természetes
árnyékolás

- Átlátszóság** A kerti tó vizének nem kell kristálytisztának lennie, de egy egészséges tavacskába legalább 10 cm mélységig látunk. Teszt: a vízbe 10 cm mélységig merítsünk be egy fehér porcelántányért.

✿ Bioötlet ✿

Ne vegyszerezzünk algák ellen

Mondjunk le az ún. algicidek használatáról. Ezek az algásodást gátló szerek csak rövid ideig hatékonyak, ugyanakkor a vízben élő növényeket és állatokat károsíthatják.

- Ne túl sok halat telepítsünk** A halak ürüléke is tápanyagot szolgáltat az algáknak. A halállomány túlnépesedése növeli a tápanyagok mennyiségét, ezzel elősegíti az algásodást.
- Előre etetni fölösleges** Tápanyagfelesleg lép fel akkor is, ha halainknak előre (például szabadság előtt) nagyobb mennyiségű táplálékot juttatunk. Ez fölösleges. A halak akkor sem pusztulnak éhen, ha egy ideig nem etetjük őket.
- Zseblámpás tesztelés** A tejes, zavaros víz a baktériumok felszaporodására utal. Teszt: egy zseblámpával éjjel világítsunk a vízbe. Baktériumvirágzás esetén a víz a fénycsóvában ködös fehérnek tűnik.
- A baktériumvirágzás** A baktériumok túlzott felszaporodásának oka a víz túl nagy szervesanyag-tartalma, és ez többnyire az ökológiai egyensúly felbomlását jelenti.
- Oxigén mint elsősegély** Baktériumvirágzás esetén növeljük a víz oxigéntartalmát, pl. membránpumpás légbefúvással. Ezenkívül a tómederből távolítsuk el az iszapot.
- A gyöktörzsön múlik** Ha tündérrózsát akarunk telepíteni, ún. rizómákat szerezzünk be. Ezek 5-8 cm-es gyökértörzsdarabok. Ügyeljünk rá, hogy a rizómán egy jól látható rügy vagy 3-4 levél legyen.
- A lombot fogjuk fel** A tófelület őszi takarásával megakadályozhatjuk, hogy a lomb a medencébe hulljon. E célra a gyümölcs- és szőlőtermesztésben is használatos madárháló alkalmas.

A tóba hullott leveleket vagy más idegen anyagot egy ásóvilla fogai közé feszített drótháló segítségével halászhatjuk ki.

Ásóvilla
hálóval

A vízmedence falait a jég túlzott nyomásától úgy óvhatjuk meg, hogy fagyveszélyes időben a víz színén fadarabot, egy rőzseköteget vagy egy nagy, kemény gumilabdát hagyunk lebegni, úszni.

Vigyázat,
fagyveszély!

A nagyobb növésű tündérrózsafajok és -fajták rizómája arányosan nagyobb legyen, mint a miniké.

A méret
fontos

A tavirózsákat nem szabad a természetben gyűjteni, szigorúan védettek.

Védett
tavirózsák

Néhány tündérrózsafaj számára elég 20 cm mély víz is, a legtöbbjük azonban 50–80 cm-es vízben díszlik. Néhány fajtát 1,5 m mély vízbe is telepíthetünk.

1,5 m
mélységig

A tündérrózsák legjobban 20 °C körüli vízhőmérsékleten fejlődnek. Ezért legkorábban áprilisban, legkésőbb szeptemberben ültessük őket.

Április előtt
ne telepítsünk

Talajba, kosárba A tündérrózsákat közvetlenül a tó aljzatába ültethetjük, de megfelelőek a vízbe helyezett műanyag tartók – műanyag kosárok – is.

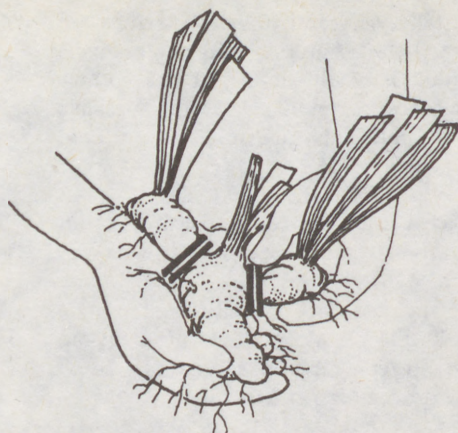
✿ Bioötlet ✿

Csak hazai, honos tavirózsákat

Körülbelül 40 különféle tavirózsafaj van. Mégis csupán a honos, *Nymphaea* néven ismert fajok hibridjeit szerezzük be. A gyönyörű növényeket magyarul tündérrózsáknak nevezzük.

- Döntve ültessük A tündérrózsza rizómáit megdöntve ültessük el úgy, hogy a csúcsuk kikandikáljon a talajból.
- A rizómát rögzítsük Ha lehetséges, a rizómát hajtú formára hajlított dróttal rögzítsük az aljzathoz, hogy ne mosódjon ki, ne jöjjön fel a felszínre.
- A tavat lassan töltjük fel A tündérrózsák meg is fulladhatnak. Ezért a fiatal növényeket csak olyan mélyre helyezzük, hogy a leghosszabb levél a víz színén ússzon. A következő levelek felnövekedése után fokozatosan töltjük fel a tavat, illetve helyezzük mélyebbre a növényt.
- Áttelelés a kerti tóban A tündérrózsák a 60 cm-nél mélyebb kerti tóban minden további nélkül áttelelnek. A jégtakaró alatt azonban legyen levegőréteg. Ezt úgy hozhatjuk létre, hogy a befagyás után egy kis vizet leeresztünk.
- Áttelelés a pincében A 60 cm-nél sekélyebb tavacskából a tündérrózsákat még a víz befagyása előtt ki kell emelni. A pincében is áttelelnek, azonban a pince hőmérséklete csak néhány fokkal haladhatja meg a fagyponot.
- A levéltetveket fojtsuk a vízbe Ha a tündérrózsákat levéltetvek lepik el, a leveleket két naponta spricceljük, mossuk le az öntözőcsővel, ha kell, többször ismételve az eljárást. A levéltetvek a vízben megfulladnak.
- A kedvelt vízitők A legkedveltebb vízinövények közé tartozik a vízitők (*Nuphar luteum*) kerek leveleivel és sárga virágaival. A növény június–augusztusban nyílik.

- A vízzel töltött tálba helyezett tündérrózsavirág gyönyörű szobadísz. Este bezáródik, reggel újra nyílik. A kinyílást segítjük, ha a teljesen nyitott virágba némi bóraxot vagy timsót csepegtetünk. Ha a virág kocsányát egy kis folyékony paraffinba mártjuk, hasonló eredményt kapunk.
- Az újranylás
- A tündérrózsát a barna levélfoltosodás elcsúfítja. A fertőzött leveleket azonnal szedjük le és semmisítjük meg.
- A levélfoltosság
- A tündérrózsán megtelepedő levéltetvek ellen védekezhetünk, ha a levelek fölé dróthálót terítünk oly módon, hogy az a zöld részeket a víz alá nyomja. 24 óra múltán a merítőfürdőt megszüntethetjük.
- A bemerítés segít
- A tündérrózsát károsító csipkézőbogarak a levéllemezek szélét rojtosra rágják. A bogarakat összegyűjthetjük, vagy a tetveknél ismertetett módon végezhetünk velük.
- Csipkézőbogarak
- A vízi boglárkát (*Batrachium*) nemcsak a kerti tavacs-kában tarthatjuk, jól érzi magát a lassan folyó vizekben is, például a tó túlfolyója mellett.
- A patakban is
- A nádi boglárka (*Ranunculus lingua*) az 1 m-es vízmélységet is jól elviseli. Lándzsa alakú, szürkészöld leveleivel, nagy, csésze formájú aranysárga virágaival a legkedveltebb vízinövények közé tartozik.
- Nádi boglárka
- A 40 cm körüli sekély vizek kedves növénye a nyílfű (*Sagittaria sagittifolia*). Nevét nyíl formájú leveleinek köszönheti. A fehér színű, pirossal pontozott virágok június-júliusban jelennek meg.
- Nyílfű a sekély vizekben
- Kellemes vaníliaillatot áraszt maga körül a vízi veronika (*Veronica anagallis-aquatica*). Mocsaras helyeken, de 15–60 cm-es vízben is díszlik, májustól októberig virágzik.
- Vaníliaillat
- A kerti tó növényei is fölveszik őszi lombszínüket. Ez leginkább a csipkeharasztra (*Selaginella*) jellemző, amelyet különben még a fagyok előtt ki kell emelni a medencéből. Az áttelelő növényeket tálakban, agyagba ültetve, vízben, a pincében teletessük át.
- Ősz a vízben

Csak nagy medencébe való

A vízitők nagyon elszaporodik, s ezért csak nagyobb medencékbe alkalmas. A sárga vízitököt (*Nuphar luteum*) 60–150 cm mély medencébe telepítsük. Aranysárga virágait július–augusztusban hozza.

Egyszerűen húzzuk ki

Bár a tündérfátyol (*Nymphoides peltata*) hajlamos az elburjánzásra, mégsem nehéz kordában tartani: könnyen kihúzható a vízből.

Úszó növények

Az úszó növények függetlenek a vízmélységtől, mivel nem gyökereznek a talajban, hanem úszó gyökereik segítségével veszik fel a tápanyagot.

✿ Bioötlet ✿

Természetes víztisztítás

A kolokán (*Stratiotes aloides*) jó víztisztító. Közvetlenül a vízfelszín alatt úszik, s csak a virágzás idejére emelkedik ki a vízből.

Ehető termések

A sulyom (*Trapa natans*) termése ehető. Ez a víz felszínén úszó növény egyényári, csak magról szaporítható.

Fergeteges vízijácint

Bár a tó vizén lebegő vízijácint (*Eichhornia crassipes*) gyönyörű, különösen amikor lila virágfüzérei megjelennek, mégis mondjunk le róla, mert rohamos gyorsasággal elszaporodik.

A legtöbb úszó növényt tőosztással szaporíthatjuk. Ehhez csak a töveket kell széthúzni, s a növényeket újra a vízbe helyezni. Legkedvezőbb időpontja az ősz.

Szaporítás
tőosztással

✿ Bioötlet ✿

Hasznos békalencse

A békalencse (*Lemna*) rohamtempóban szaporodik el az egész vízfelületen. Egyszerűen kanalazzuk, merjük ki, s a zöld anyagot trágyaként használjuk fel. A békalencsét nem lehet teljesen kipusztítani.

Az oxigént termelő víz alatti növények 30–100 cm-es mélységben élnek. Ha a medence alján talaj van, akkor a gyökértörzsükre kössünk nehezéket egy kis cindarab-ból, majd egyszerűen süllyesszük le őket. Máskülönben ültessük agyaggal töltött tartóba.

Cinlapocska
mint nehezék

✿ Bioötlet ✿

Víz alatt élő hasznos növények

A víz alatti növények a kerti tó növényzetének hasznos tagjai, mert oxigént termelnek, s az al-gáktól elvonják a táplálékot és a fényt.

A víz alatt élő oxigéntermelő növények többségét dugványozással szaporíthatjuk. Körülbelül 8 cm hosszúsá-gú fiatal hajtásokat vágjunk, majd tűzdeljük őket vá-lyoggal töltött edényekbe. Ezeket azután helyezzük legalább 25 cm mélységben a vízbe.

Szaporítás
dugványokkal

A tócsagazt (*Ceratophyllum*) nem lehet dugványozás-sal szaporítani, mint a többi vízinövényt, hanem csak tő-osztással. Nincsenek gyökerei, hajtásaival kapaszkodik a talajba. Minthogy nagyon törékeny, elővigyázatosan kell kezelnünk.

Szaporítás
tőosztással

Az amerikai vízijácint (*Pontederia cordata*) a legismer-tebb mocsári növények egyike. Hosszú nyelű, ragyogó-an zöld levelek és kék virágfüzerek díszítik. 60 cm ma-gasra nő, a növény fele vízben állhat.

Kék
virágfüzér

Oxigéntermelő
süllőhínár A süllőhínár (*Myriophyllum*) kiváló oxigéntermelő, számos faja van. A füzéres süllőhínár (*M. spicatum*) 15-45 cm közötti vízmélységet igényel.

✿ Bioötlet ✿

Hasznos átokhínár

Riasztó neve ellenére kitűnő oxigéntermelő a halastavakban is hasznos átokhínár (*Elodea canadensis*).

- Mocsári növények A mocsári növények a nagyon nedves, mocsaras talajokat kedvelik. Ezért leginkább a tavacska közelébe, a mocsaras partra telepítsük őket.
- Közvetlenül az iszapba A cserépbe vagy más tartóba ültetett vízinövényekkel ellenétben a mocsári növényeket mindig közvetlenül a földbe ültessük.
- Kálmos Kedvelt mocsári növény a kálmos (*Acorus calamus*), amelynek kard alakú levelei 90 cm hosszúak is lehetnek. A növény akár 10 cm mélyen is vízben állhat.
- A hídór elburjánzik Az ovális-lándzsás levelű, hosszú levéllyelű hídór (*Alisma plantaginea*) erősen elburjánzik, ezért a virágzatát még a termésérés előtt vágjuk le.
- Vízi lófark A vízi lófark (*Hippuris vulgaris*) nevét lófarokra emlékeztető formájáról kapta. Ez a mocsári növény 25 cm vízmélységet is eltűr.
- Mutatós szobadísz A széles levelű gyékény (*Typha latifolia*) sötétbarna torzsavirágzata buzogányként ismert, mutatós szobadísz. Akár a 2,5 m-es magasságot is eléri. Valamennyi gyékényfaj erősen terjed, ezért gyöktörzsét mindig viszsa kell kurtítani vagy a növényt szét kell osztani.
- Ne kerüljön túl mélyre A rózsaszín ernyőben álló virágokkal ékeskedő virágkáká (*Butomus umbellatus*) nem kedveli, ha túl mélyen áll a vízben. Olyankor sokkal kevésbé nyílik.
- Mérgező sárkánygyökér A kúszó sárkánygyökér (*Calla palustris*) ideális szegélynövény a tavacska körül, de sajnos mérgező.

A mocsári gólyahír (*Caltha palustris*) a tavasz előhírnöke a tó körül. Már áprilisban nyílik. Legyünk óvatosak, ha a tó körül gyerekek játszanak: a növény mérgező!

Tavaszhírnök a tó körül

A kék vagy rózsaszín virágú mocsári nefelejcs (*Myosotis palustris*) csoportokban nő. Nagyon mutatós a sárga bohócvirág (*Mimulus guttatus*) és a lúgvirág (*Cotula squalida*) társaságában.

Kék csoportok

A bohócvirágnak (*Mimulus*) több faja van, amelyek különböző színekben júniustól szeptemberig nyílnak. Sekély vízben is díszlenek.

Bohócvirág sekély vízben

A lúgvirág (*Cotula squalida*) sárga virágzatával jól illik a mocsári nefelejcs (*Myosotis palustris*) mellé. A növény virágzást követően a nyár folyamán elpusztul, de minthogy magvait elszórja, magától szaporodik, így a következő évben is gyönyörködhetünk benne.

A lúgvirág magától szaporodik

A hosszúpalka (*Cyperus longus*) 1,20 m magasra is megnő, s ebből 30 cm a vízben állhat. Idővel nagyon megerősödik és az egész partot eluralja.

Hosszúpalka

A papírsás (*Cyperus papyrus*) tipikus mocsári növény, de nem télálló. Virágcserepben, a lakásban teleltessük át.

A papírsás nem fagyűrő

❖ Bioötlet ❖

A mocsári nőszirm védett növény

A május-júniusban pompás sárga virágokat nyitó mocsári nőszirm (*Iris pseudacorus*) 1 m magas is lehet, és a 40 cm-es vízmélységet is eltűri. Minél mélyebben áll a vízben, annál magasabb lesz. A természetbarátok tudják, hogy ez a mocsári növény védett, ezért gyűjteni nem szabad.

A laza, zöld vagy sápadt barna vízi harmatkása (*Glyceria maxima*) a parti vizekben is jól fejlődik. Sok kertkedvelő óvakodik ettől a növénytől, mert erősen burjánzik és télen visszafagy.

Erősen burjánzó fűféle

- A díszkáká mozgalmas A díszkáká (*Scirpus*) mozgalmas folt a vízparton: sötétzöld szárát aranyhárga csíkok díszítik. Barna virágzatai egyébként jelentéktelenek.
- A medence szélére Ha a medence széléről van szó, a vidrafű (*Menyanthes trifoliata*) a partszegély kiváló mocsári növénye. 25 cm magasra nő, s még a sekély vízben is szépen fejlődik.
- A medence szegélyét benövi A medence partjára telepített iszapveronika (*Veronica anagalloides*) szépen benépesíti a szegélyt. Még 15 cm mélységű vízbe is ültethetjük.
- Pionírnövény Az újonnan kialakított kerti tó pionírnövénye lehet a réti boglárka (*Ranunculus acer*), amely akár még a 20 cm-es vízmélységet is elviseli, s a nedves parti sáv felé terjed.
- A szegélyről a víz felé A borsos keserűfűvet (*Polygonum hydropiper*) 30 cm mélységig a vízbe is ültethetjük. Egyrészt a nedves parti sáv, másrészt a szabad vízfelület irányában terjed. Jól takarja a tó szegélyét.
- Mérgező ebszőlő Az ebszőlő (*Solanum dulcamara*), ha megfelelő támasztékot talál, akár 2 m magasra is felnő. Piros terméseit kedvelik a madarak, de vigyázat: az ember számára mérgező!

✿ Bioötlet ✿

Hasznos a keskenylevelű sás

A part megkötésére kiváló a keskenylevelű sás (*Carex stenophylla*), amely a sásfélék (*Cyperaceae*) családjába tartozik. Mindenekelőtt azért hasznos, mert a szennyezett vizekből elvonja a fölösleges tápanyagokat.

- Mocsárkert tó helyett Aki a kertben mocsári növényeket szeretne megtelepíteni, nem kell feltétlenül tavat építenie. Kialakíthat mocsárkertet is.
- Struccpáfrány A strucccharaszt vagy struccpáfrány (*Matteuccia struthiopteris*) leginkább humuszos, nedves talajon félárnyékban fejlődik. Levelei először csavarodottak, majd lassan kiegyenesednek.

A vízi májmoha (*Riccia fluitans*) jó búvóhely, menedék a halivadékok számára. Ne ültessük el az egész növényt, hanem ágacskákra darabolva a víz szegélyénél dugjuk a talajba, ahol a kövek és a nád között támasztékot talál. A mohásítást az uralkodó széliránnyal ellenkező irányban lévő szegélyen kezdjük, ahol a mohát nem viszi el az áramlás.

Védelem
a halivadéknak

Télen is zöldell az öblökben a téli zsurló (*Equisetum hiemale*), amely a tóparti mocsarakban jól elterjed.

Télen is zöld

A nedves, de nem mocsaras parti sáv betelepítésére egész sor növény, így a többi között fűfélék és páfrányok is kínálkoznak.

A nedves part
betelepítése

A kínainádként ismert ezüstszín zászlókat lengető *Miscanthus sacchariflorus* nedves helyeken is gyönyörűen fejlődik.

Szép fűféle

Igénytelen kis növény, napos és árnyas helyen egyaránt szépen díszlik a kövi fodorka (*Asplenium ruta-muraria*). Levelei azonban már az első fagy alkalmával elpusztulnak.

Kövi fodorka

A királypáfrány (*Osmunda regalis*) 1,5 m magas, csoportosan növekvő páfrányféle, amely mészmertes talajt kíván, de sekély vízben is szépen fejlődik.

Királyharaszt

✿ Bioötlet ✿

A vízpart védett növényei

A nedves partszegélyek legszebb növényei a mocsári nőszirom (*Iris pseudacorus*), a csermelyciprus (*Myricaria germanica*) és a farkasboroszlán (*Daphne mezereum*).

Az óriáslapu (*Gunnera*) kissé hasonlít a rebarbarára, levelei akár a 2 métert is elérhetik. Télen a növényt szalma- vagy lombtakaróval védjük a fagytól.

A rebarbarára
hasonlít

A parti sáv télen is zöld növénye a tőzegrozmaring (*Andromeda polifolia*). Csak nedves, tőzeges talajon díszlik szépen, napos vagy félárnyékos helyre való.

Télen is zöld

- Virnác A haranglábhoz hasonló virnác vagy erdei borkóró (*Thalictrum aquilegifolium*) a víz közelében az 1,2 m magasságot is elérheti. Árnyas vagy félárnyékos helyet kíván.
- Napos helyre Tőzeges talajon szépen díszlik a kereszttes hanga (*Erica tetralix*), amely napos helyet kíván.
- Kúszó tőzegeper A tőzegeper (*Comarum palustre*) a rózsafélék családjába tartozik, és – a földieperhez hasonlóan – kúszik, akár 1 m távolságra is. Tőzeges, savanyú talajt kíván, mocsári körülmények között is jól érzi magát.
- Deres szittyó Szép, 60 cm magas csoportokat képez a deres szittyó (*Juncus inflexus*). A nedves vályogtalajt kedveli.
- Fák és cserjék a parton A tó nedves parti szegélyén szépen díszlik a szőrös nyír (*Betula pubescens*), a kúszó fűz (*Salix repens*) és az ezüsthűz (*S. alba Coerulea*). Mindhárom a napos helyet kedveli.
- Fák a félárnyékban A félárnyékos kedveli a mezei juhar (*Acer campestre*). Napos és félárnyékos helyen egyaránt díszlik a kecskefűz (*Salix caprea*) és a csigolyafűz (*S. purpurea*).

✿ Bioötlet ✿

A szárazabb partszegély védett növényei

A kerti tó szárazabb parti sávjába olyan szép növényeket ültethetünk, mint a kék nőszirm (*Iris germanica*), az odvas keltike (*Corydalis cava*), a szibériai vagy bókoló csillagvirág (*Scilla sibirica*), a zergeboglár (*Trollius europaeus*), a kockásliliom (*Fritillaria meleagris*), a tündérfürt (*Aruncus sylvestris*) és a fehér nárcisz (*Narcissus poeticus*). Többségük védelem alatt áll, ezért ne a természetben gyűjtsük be őket.

- Lizinka A primulafélék családjába tartozó közönséges pénzvirág vagy lizinka (*Lysimachia vulgaris*) 1,5 m magasra is megnő. Árnyékba ne ültessük, mert nem fejlődik megfelelően. Vagyázat, könnyen válik elpusztíthatatlan gyommá.

- Sok növény kedveli a víz közelségét, de a gyökérszónában mégsem viseli el a nedvességet. Ezeket tehát csak a tópart száraz részére telepíthetjük. Csak száraz helyre
- A medvetalp (*Heracleum sphondylium*) száraz, napos helyet igényel. Magassága még a 2 m-t is meghaladhatja. Medvetalp
- Az árnyéket kedveli az ujjas keltike (*Corydalis solida*), amely a füstikefélék családjába tartozik, s 20 cm magasra növekszik. Ujjas keltike
- A tó partján fehér, halvány rózsaszín virágokat bontó elegáns virág az évelő szellőrózsa (*Anemone blanda*). De csak száraz, napos helyen érzi jól magát. A szellőrózsát napos helyre
- A száraz parti rész félárnyékos részén jól érzi magát a kakasmandikó vagy kutyafogvirág (*Erythronium dens-canis*). Violarózsaszín virágai áprilisban nyílnak. Kakasmandikó
- A 25 cm magasra növő, az ajakosak családjába tartozó közönséges gyíkfű (*Prunella vulgaris*) napos és félárnyékos helyen egyaránt jól érzi magát. Közönséges gyíkfű
- Az indás ínfű (*Ajuga reptans*) májusban hozza kék virágfüzéreit. A tópart száraz, félárnyékos területein indáival gyorsan elszaporodik. Az ínfű elterjedt
- Az olasz nád (*Arundo donax*) öntözött kertben, de a vízparton is jól érzi magát. Szára 2–4 m magasra nő, nem mindig telet át. Terjedő tövű, tőosztással szaporítható. Terjedő tövű
- A 30 cm magas palástfű (*Alchemilla mollis*) a rózsafélék családjába tartozik. Zöldessárga virágait félárnyékos helyeken májustól augusztusig bontja. Zöldessárga virágok
- A tópart mutatós dísze a nádtippan (*Calamagrostis*). Száraz, teljesen napos helyen akár 1,5 m magasra is megnő. A nádtippan mutatós fűféle
- A dűnék homokjában honos strandrozs (*Leymus arenarius*) környezeti igényét eredeti lelőhelye mutatja. A vízhez közeli száraz, homokos helyet kedveli. Strandrozs

- A megoldás: két külön tó
Aki halakat és kétéltűeket is szeretne a kerti tóban nevelni, az az utóbbiak számára egy hálóval kerítsen el egy részt, ahova a halak nem jutnak el. Sikeresebb azonban, ha eleve már két kisebb tavat építünk egy nagy helyett, s csak az egyikben tartunk halakat.
- A halak betelepítésével várjunk
Egy újonnan épített és növényekkel beültetett tóban a halak nem lelnek elég táplálékot. Ezért a betelepítésükkel várjunk 2-3 évet.

✿ Bioötlet ✿

Vagy halak, vagy kétéltűek

Aligha lehetséges ugyanazon tóban egyszerre halakat és kétéltűeket (békát, varangyot, gőtét) tartani, mert a halak a kétéltűek tojásait és kikelt utódait (pl. az ebihalat) finom csemegeként fogyasztják.

- A szivárványos ökle (*Rhodeus amarus*) általában jól tartható a kerti tavacskában is. Ha azonban szaporítani is szeretnénk, ügyelnünk kell rá, hogy a vízben tavi- vagy festőkagylók is legyenek, mert a nőstények ezekbe a kagylókba helyezik az ikráikat.
- Agresszív hím
A tüskés pikót (*Gastrosteus aculeatus*) csak nagyobb tóba telepítsük. Intenzíven szaporodik, s a hímek az ivarzás idején nagyon agresszívek, gyakran támadnak meg más halakat is.
- A kurta baing társaságot kíván
A kurta baing (*Leucaspis delineatus*) társas hal, más fajokkal együtt rajokban él. A raj legalább 7-10 halból álljon.
- Ne legyen a tó túlzsúfolt
A szélhajtó küsz (*Alburnus lucidus*) ugyanazzal táplálkozik, mint a kurta baing, lebegő algákkal, kis rákokkal, rovarokkal. Ahol mindkét fajt egy tóban akarjuk tartani, tápanyaghiány léphet fel. Ezért az állományt ne hagyjuk túlszaporodni.
- Veszélyes aranyhal
Az aranyhalaknak speciális, díszhalaknak alkalmas tóra van szükségük. A más élőlényeknek is teret kínáló tóban az aranyhalak igen nagy károkat okozhatnak.

A kétéltűek, a különféle békafajok, gőtéek csak évek múltán honosodnak meg a kertben. Ezért ezeket a hasznos állatokat célszerű mesterségesen meghonosítani.

Mesterséges
betelepítés

A fűрге csellét (*Phoxinus phoxinus*) csak tiszta, tápanyagszegény, de oxigéndús vízű tóban lehet sikeresen tartani. Mint rajban élő halnak 8-10 társra van szüksége.

A fűрге csele
rajokban él

A kétéltűek betelepülésének és meghonosodásának feltétele a természeteshez hasonló tó, amelynek sekély parti sávja olyan alkalmas búvóhelyet kínál, ahol az állatok télen-nyáron menedéket lelnek.

Természetes
tó

✿ Bioötlet ✿

Kagylókat a tisztaságért

A kagylókra elsősorban azért van szükség a tóban, mert a szivárványos öklék (*Rhodeus amarus*) ikráikat a kagylókba rakják. Ezenkívül a víz tisztán tartásában is fontos szerepet játszanak.

Minden kétéltű igyekszik visszatérni arra a helyre (tóba, mocsárba), ahol kikelt a tojásból. A betelepítés csak akkor járhat sikerrel, ha tojásokat vagy békaporontyokat telepítünk a tóba. A fiatalabb vagy a kifejlett állatok elkerülhetetlenül elvándorolnak.

Csak
lárvákkal vagy
tojásokkal

✿ Bioötlet ✿

A kétéltűek védett állatok

Valamennyi, Európában honos kétéltű védelem alatt áll. Ezért egyetlen állatot sem szabad hatósági engedély nélkül a szabad, természetes környezetéből elhurcolni.

Ha a ház körül kutyát vagy macskát tartunk, a kétéltűekről le kell mondanunk. A macska gyakran játékból megöli, a kutya kikaparja búvóhelyürről és elűzi, elkergeti őket.

Háziállat vagy
kétéltű

Iskolákban próbáljuk beszerezni Kétéltűeket vagy lárváikat állatkereskedésben vásárolhatunk. Az iskolákban is érdeklődhetünk, ahol néhány tanár oktatási célra kétéltűeket nevel.

Zavaró kuruttyolás Sok varangy éjszaka aktív, s hangos kuruttyolással zavarja a környezetünket. Ajánlatos a szomszédság megértését kérni.

Veteményes

Az ásás kimegy a divatból. Miért kellene az utóbbi évben képződő értékes humuszréteget az ásással mélyen a felszín alá forgatni? Manapság a talajt az ásóvilla erős beszúrásával és ide-oda mozgatásával lazítjuk, hogy a levegő jól átjárja a termőréteget.

A komposztnak érintkeznie kell a talajjal, hogy a talajlakó baktériumok, giliszták és más hasznos élőlények a komposztban is elszaporodjanak.

Ásás helyett lazítsuk a talajt

Komposztprizma betonra ne kerüljön

✿ Bioötlet ✿

Gyomirtót ne használjunk a zöldségesben
A felelősséggel gondolkodó kertész mérgező gyomirtókat sosem használ a veteményeskertben. A kapálás és töltögetés ugyan munkaigényes és fáradtságos, de hatása hasonló, és teljesen veszélytelen.

Állati eredetű hulladékokat, húsmaradványt, sajtot vagy más ételmaradékot ne gyűjtsünk a komposztban, mert csak az egyáltalán nem kívánatos patkányokat, legyeket és más férgeket vonzza.

A komposztprizmára hintett maréknyi mésznitrogén (50 g/m²) csodákat művel: a bomlási folyamatot meggyorsítja, elpusztítja a gyommagvakat, növeli a tápanyagszintet.

Száraz időszakokban a komposztprizmát is öntöznünk kell, különben a fontos érési, bomlási folyamat megakad. A vízvesztesség csökkentésére a komposztprizmát kilyuggatott fóliával takarhatjuk.

Ne dobjunk mindent a komposztra

Mésznitrogén a komposztprizmára

A komposzt locsolása

- Csak legenda Nem igaz, hogy a kettévágott gilisztából kettő lesz. Csak a megfelelő hosszúságú, szájszervvel rendelkező rész képes néha regenerálódni.
- A tengeri alga talajjavító A terméketlen, homokos talajok nagyszerűen javíthatók Alginittel, a tengeri algákból előállított természetes trágyával.
- A komposztra csak egészséges anyagok kerüljenek Fásodott növényi részek gépi aprításakor ügyeljünk arra, hogy csak az egészséges részek kerüljenek a komposztprizmába. A kórokozókat (baktériumokat, gombákat) az aprítógép nem pusztítja el, sőt többségük a komposzt érési folyamatát is károsodás nélkül átvészeli.

✿ Bioötlet ✿

Komposztot csak a barázdákba

A rendkívül értékes komposztot nem kell az egész ágyás felszínén elosztani és szétteríteni, elég, ha csupán a vetés előtt készített barázdákat „trágyázzuk” vele.

Idejében trágyázzunk

A zöldségágyak talaját legalább három héttel a vetés előtt kell trágyázni. Különben a már évek óta művelt ágyásokról a várható termésmennyiségnek csak a felét szüretelhetjük.

✿ Bioötlet ✿

Tőzeg helyett marhatrágya

A tőzeg nem trágya. Aki kertjében ezt az anyagot nagyobb mennyiségben használja, az bűnrészes utolsó tőzeglápjainak kitermelésében, elpusztításában. Ehelyett inkább marhatrágycsót szerezzünk be. Az érett marhatrágycsót dúsított talajban a zöldségek is jobban fejlődnek.

Trágyalé szárnyasok trágyájából

Aki szárnyasok fekáliájából készít trágyalevet, a nagyon perzselő hatású készítményt csak esős időben használja, s ügyeljen rá, hogy a tömény folyadék ne érintkezzen a növényekkel.

A felmagzott gyomokat ne vigyük a komposztra, hanem égessük el. Másképp nem tudjuk a magvakat gazdaságosan elpusztítani, csíráképtelenné tenni.

A gyommagvakat égessük el

A zöldségágyásra kiterített komposztot főlegesen beásni, mert a legtöbb zöldségféle sekélyen gyökerezik, s táplálékukat a legfelső rétegekből veszik fel.

A humuszt ne ássuk be

A macskagyökér (*Valeriana officinalis*) virágából készült kivonat számos zöldségnövényen serkenti a virágok berakódását, így a termésképződést. A folyadékot közvetlenül a gyökerekhez juttassuk.

A termésképződést serkentő macskagyökér

✿ Bioötlet ✿

Mérgezett trágyalevet ne használjunk

Ne használjunk tömeges állattartásból, nagyüzemi gazdaságból származó trágyát vagy trágyalevet, ugyanis az általunk a természetbe juttatott mérgeanyagok körforgása ezekben az üzemekben zárul. A mérgeanyagok a trágyát is fertőzik, s a táplálkozásra szánt növényeinkben koncentrálnak.

Aki a telkén süncsaládot fedez fel, kiterítését haladéktanul vegye körül alacsony, apró lyukú drótfonattal. Így ezeket a kedves állatokat éveken át benntarthatjuk. A sün a talajlakó kártevők legveszedelmesebb ellensége. Természetesen ezután mérgező vegyszerekkel nem szabad permeteznünk!

Honosítsuk meg a sünöket

Aki túl nagyvonalúan bánik kertjében a mérgekkel, az a sünökön kívül a hasznos ezerlábúakat is elpusztítja.

Az ezerlábúak nem kártevők

A sünöket nem szabad télire befogni s a házban teletetni. Az állatok természetes menedéket találnak a gyümölcsfákról származó nagyobb rózserakás alatt. Aki nek a kertjében meghonosodik a sün, nem kell többé a csigáktól tartania.

Téli álomra alkalmas vácok a sünök számára

A zöldségfélék vetésekor a barázdák lehetőleg észak-déli irányúak legyenek. Így éri a növényeket a legtöbb napfény.

Több napfény

Az ászkák
hasznosak

A kertben az ászkák nem kártevők. Éppen ellenkezőleg: a giliszták mellett a legfontosabb talajlakók.

✿ Bioötlet ✿

Szentjánosbogár a csigaházban

A megüresedett csigaházakat ne dobjuk ki a kertből. Ezekben telelnek át a szentjánosbogár lárvái, amelyek majdnem kizárólag csigákkal táplálkoznak.

Röviden

A rövid zöldségsorokat könnyebb kialakítani és ápolni, mint a végeláthatatlan sorokat.

✿ Bioötlet ✿

Fahamu a káposztalegyek ellen

A kandallóból kiszedett tiszta fahamu jó szernek számít a káposztalegy ellen. A hamut közvetlenül a palánták tövé köré hintsük.

Fahamu
fűrészporból

Kitűnő fahamut nyerünk a fafűrészpor elégetésével. Különösen ott előnyös ez, ahol a közelben fafeldolgozó üzem működik. Emellett a fűrészpor égetésekor kevesebb füst képződik, mint a fahasábok tüzelésekor.

Védelem
a káposzta-
lepike ellen

A káposztát sikeresen védhetjük a káposztalepike hernyóinak kártételétől, ha a sorközökbe kaprot, paradicsomot, büdöskét és más, erős illatú növényt ültetünk vagy vetünk.

A zöldség-
palánták
tűzdelése

Tűzdeléskor – vagyis amikor a magról kelt palántákat a magágyból kiszedve átültetjük – a gyökerek szükségszerűen megsérülnek, de éppen ezzel serkentjük a növényt még gazdagabb gyökérképzésre. A tűzdeléskor a zöldségesben a többnyire sűrűn vetett magoncok nagyobb helyet kapnak.

Gyakran
trágyázzunk

A talajt főleg a káposzta, a zeller, a paprika és a paradicsom zsarolja ki. Ezeket a zöldségfélétet tehát körülbelül kétszer olyan gyakran trágyázzuk, mint a többi növényt.

- A káposztalepke káros hernyóit nyugodtan elpusztíthatjuk, ám a kert ritka hernyóit kíméljük meg, mert ezekből fejlődnek a gyönyörű pillangók.
- A pillangókat se hagyjuk kipusztulni
- A fejes káposztát és a kelt a szárával együtt szedjük ki. Ha ezeket azután a gyökerüknél fogva, fejjel lefelé nedves pincében felfüggesztjük, hosszú ideig frissek maradnak.
- A káposztát függesszük fel
- Aki májusban kelkáposztát akar szedni, az már előző évben, nyár végén vesse el a *Mohácsi áttelelő* fajtáját.
- Nyárutón vessük
- A fejes káposzta szedésre érett, amint kemény a feje. Ha a szedéssel soká várunk, a fejek megrepednek.
- Ne hagyjuk megrepedni
- A legkeményebb tél kivételével szinte egész éven át folyamatosan, frissen szedhetjük a fejes káposztát. Vanak tavaszi (korai), nyári és őszi fajták, ezért ezeket egymást követve, folyamatosan vessük.
- Fejes káposzta majd egész éven át
- A vöröskáposzta-fejek sokkal tovább tartanak, ha a gyökérlabdával együtt szedjük ki, s hűvös helyen tároljuk.
- Gyökérlabdával együtt tároljuk
- A különben nagyon egészséges vörös káposztát nem minden gyomor bírja. A kényesebbeknek víz helyett tejben pároljuk.
- Víz helyett tejben
- A karfiol különösen szép fehér marad, ha a felső levelet a szedés előtt néhány héttel a virágzat felett összekötjük.
- Fehérebb, szebb karfiol
- A karalábénak fehér és kék héjú fajtáit termesztik. Az egyik legízletesebb, sokféleképpen elkészíthető káposztaféle. Nyersen is igen finom: a nyers saláták alkotórésze, de önmagában rágcsálni is kellemes, különösen kora tavasszal, amikor már kiéheztünk a friss ízekre.
- Karalábé nyersen
- A káposztafélék között a leveles kelnek van a legnagyobb B- és C-vitamin-, valamint fehérje- és szénhidrát-tartalma. Íze sajnos kissé kesernyés, ezért akkor szedjük, amikor a késő őszi, tél eleji fagyok néhányszor már átjárták.
- Legízletesebb dércsípés után

- A leveleket ne dobjuk ki
A karalábé leszedett leveleit kár eldobni. A spenóthoz hasonlóan finom főzelék készíthető belőle, amelyben különben több vitamin van, mint magában a karalábé-gumóban.
- A brokkolit harmatosan
A brokkolit kora reggel, a harmattól nedvesen szedjük. Ha körülbelül 5 cm-rel a tő felett vágjuk, további fejeket fejleszt.

❖ Bioötlet ❖

A saláta elriasztja a földibolhákat
A földibolhák nem károsítják a karalábét, ha a sorközökbe fejes salátát ültetünk.

- Levelenként vagy mindenestül
A leveles kel zsenge leveleit szedhetjük egyenként, mindig alulról a csúcs felé haladva, vagy az egész növényt is levághatjuk közvetlenül a föld felett.
- Dércsípte bimbós kel
Fontos téli zöldségnövényünk a bimbós kel. Legfinomabb, ha már egy-két fagyos éjszaka után szedjük.

❖ Bioötlet ❖

A pillangósok nitrogénygyűjtők
A leveles vagy a kínai kel előtt hüvelyeseket, pl. lóbabot vagy borsót termeljünk. Ezután a talaj nitrogéntartalma jelentősen megnövekszik, amelyre a káposztafélék igencsak igényt tartanak.

- Zöldségféle az ősidőkből
A Neander-völgyi evett ilyet? Kétségtelen: az ősember már százezer évvel ezelőtt is fogyasztotta a tátorjánt (*Crambe maritima*). Ez a mutató dísnövény csak mintegy három év múltán fogyasztható első alkalommal.
- Meztelen csigák csalogatása
A meztelen csigák összecsalogatására és elpusztítására keressünk az erdőben korhadó fadarabokat, s helyezük ki a kertünkbe. A kártevők éjjel hamarosan megjelennek, s könnyen összegyűjthetők és elpusztíthatók.

A téli zöldségeleket a bimbós kel változatosabbá teszi. Semmiképp sem szabad azonban a kinn telelő növényekről a leveleket előre leszedni, mert azok a fagyvédelmet szolgálják.

Fagytól védő levelek

A fejesedés kezdetét követően a salátát már ne öntözzük felülről, mert megrothad. Csak a gyökérzónát locsoljuk!

Ne tusoljuk a fejes salátát

A magszárba szökő fejes salátát sem kell eldobnunk. A leveleket a spenóthoz hasonlóan készítsük el. Enyhén kesernyős ízét elveszi a főzelékbe kevert néhány csepp citrom és egy kanál cukor.

Felmagzás után is használható

A madársalátát vagy galambbegysalátát (*Valerianella locusta*) a legkeményebb téli időben is szedhetjük, ha a hideg napokon perforált, átlátszó fóliával védjük a hótól.

A madársalátát télen át is fogyaszthatjuk

A halványított endívia különösen zsenge, ezért nagyon kedvelt zöldség. Azonban a halványítás nélküli fejek sokkal tovább tárolhatók.

Halványítás nélkül tartósabb

❁ Bioötlet ❁

Zsázsateszt

A földibolhák nagyon kedvelik a zsázsát (*Lepidium sativum*). Tehát ha kíváncsiak vagyunk rá, hogy talajunk fertőzött-e a földibolháktól, vessünk zsázsát és várjuk az eredményt.

A tépősalátát sosem szabad teljesen leszedni. A külső, alsó leveleket úgy szedjük, hogy a hajtáscsúcs – a szív – megmaradjon.

A tépősalátát „szívét” hagyjuk meg

A csemegekukoricát ne ültessük frissen trágyázott talajba, mert sok levelet hoz a termés rovására. A legjobb, ha az előző évben trágyáztuk a területet.

Ne frissen trágyázott földbe

A csemegekukorica érését úgy vizsgáljuk, hogy a csuhét kissé lehúzzuk a csőről, egy szemet körömmel benyomunk. Ha a nedve vizenyős, még takarjuk vissza. Akkor jó, amikor már krémszerű, sűrű a kukoricaszem leve.

Mikor érett?

- Az endívia halványítása Az endíviát úgy halványíthatjuk, hogy száraz időben a külső leveleket óvatosan összehajtjuk és fent összekötjük.
- Fagyban: perforált fólia Az endívia a mínusz négy fokot is elviseli. Ennél alacsonyabb hőmérséklettől kilyuggatott fóliával takarva védjük.
- Az endívia tárolása Ha az endíviát nagy gyökérlabdával kiássuk, hűvös pincében heteken át frissen tarthatjuk.
- Kötözősaláta Nagyon ízletes zöldféle a kötözősaláta. A fejes salátához hasonlóan természetjük. Tenyészideje végén, hogy zengébb legyen, leveleit kötözzük össze.
- A borsót szakaszosan A zöldborsót a kertben több alkalommal, rendszeresen szedjük. Ehhez azonban ügyelnünk kell arra, hogy a növényt ne sértsük meg. Szedéskor egyik kezünkkel fogjuk meg a szárát, hogy a még zsenge hüvelyek, virágok épségben maradjanak, a másikkal tépjük le az érett borsóhüvelyt.
- Júniusban is friss spenót Ha márciusban a komposztprizmába új-zélandi spenótot (*Tetragonia tetragonoides*) vetünk, már júniusban friss főzeléket fogyaszthatunk belőle.
- Mangold spenótként és spárgaként Megkülönböztetünk levél- és nyeles mangoldot. Az előbbit a spenóthoz hasonlóan fogyasztjuk. A nyeles mangold leveleinek közepén vastag ér fut végig, amit kivágva a spárgához hasonlóan készítsünk el, ugyanakkor a levéllemez is hasznosítható.

A friss zöldségként fogyasztott hónapos retek legalább ötezer év óta ismert. Energiatartalma alig van, ezzel szemben A-, B- és C-vitaminban rendkívül gazdag. A többi retek ugyanannak a zöldségnek a különböző fajtája, formája.

Ötezer éve
hónapos retek

✿ Bioötlet ✿

A hónapos retek jobban ízlik

Ha a retek sorok közé zsázsát vagy petrezselymet vetünk, a hónapos retek ízletesebb, zamatosabb lesz.

Hogy áprilistól kezdve novemberig minden 14 napban, mindig friss retket fogyaszthassunk, márciustól kezdve 14 naponta folyamatosan vessünk retket. Különbséget kell tenni azonban a nyári- és a téliretek-fajták között.

Nyolc
hónapon át
friss retek

A retekágyásnak sosem szabad kiszáradnia, különben a gyökér kicsi marad, kemény és keserű lesz. Ez gyakrabban előfordul sajnos a téli retekkel, mint a nyári fajtákkal.

A retekágyat
tartsuk
nedvesen

A gyökérszövedékeket, pl. a sárgarépat, a petrezselymet laza talajba vessük, különben a répagyökér elágazik.

Jó talajba

A retek nem tűri a nitrogéntrágyázást, mert pudvás lesz. A felgyorsított növekedésű növény szövetei ugyanis nem lesznek eléggé kemények, tömöttek.

A növekedést
ne
provokáljuk

A sárgarépa magját egyszerűen a hóra vessük. Az olvadó hólé azután a talajba mossa. A sárgarépa magja ugyanis fagyhatásra kel jól.

Sárgarépat
a hóra vessünk

A sárgarépa gyakori görbülését és a villásodását úgy kerülhetjük el, hogy a zöldségágy földjét mélyebben lazítjuk vagy nagyobb mennyiségű homokkal keverjük, ugyanis a gyökér már a legcsekélyebb akadály miatt kerülőt tesz, torzul.

Az
akadályokat
szüntessük
meg

Kötött talajon mélyebb ásással sem eredményes a gyökérszövedégek termesztése. Ilyen helyeken csakis a félhosszú fajták ajánlhatók.

A félhosszút
kötött talajba

Ne istállótrágyázzuk

A céklát nem kell istállótrágyázni, mert számos oldalgyökeret képez, s a gumó nem fejlődik megfelelően.

✿ Bioötlet ✿

A hagyma védi a sárgarépát

Ugyanabba a zöldségágyba a sárgarépát és a hagymát váltakozó sorokba vessük. Ez megakadályozza a sárgarépa-kártevők fertőzését.

Áttelelés a szabadban

A póréhagyma a szabadban teelhet, ha feltöltogetjük, majd a barázdába lombot vagy szalmát terítünk.

✿ Bioötlet ✿

A sárgarépát hagymával együtt termesszük

A sárgarépa és a hagyma kölcsönösen segítik egymást, előnyösen hatnak: a sárgarépalégy nem kedveli a hagyma szagát, a hagymalégy pedig a répát.

Korainak rövidebbet

Korai, friss fogyasztásra a répafélék közül a rövidebb típusok, téli tárolásra a félhosszú és hosszú gyökerűek valóók. Gondoljunk arra, hogy a túltáplált répatestek roszszul tárolhatók.

Sárgarépa nyersen

A sárgarépa a levesek és a saláták ízletes alkotórésze. Nyersen is kiváló, vitamindús táplálék. Különösen fogókúrázóknak ajánljuk, de gyermekeknek is hasznos fogínyerősítő a réparágcsálás.

A cékla ne ürüljön meg

Ha a céklatest a levelek lecsavarása során megsérül, rendszerint nagyon sok értékes levét elveszít. Tehát jobb, ha a gumó csúcsa felett ollóval vágjuk le a leveleket.

Nagy, de üreges gumók

Ha a zellerágyat augusztus után trágyázzuk, a gumók nagyobbak lesznek ugyan, de belül üregesek.

A friss istállótrágya árt a zellernek

A zellerágyat sosem szabad az ültetés évében istállótrágyával trágyázni. Csak előző évben trágyázzunk, különben a gumók megrothadnak.

A zellergumókat hónapokon át lehet mérsékelten nedves homokban, hűvös, levegős pincében teletetni. Persze a gumón található tenyészőcsúcsot és az apró leveleket nem kell eltávolítani.

A zeller átteleltetése

✿ Bioötlet ✿

Először burgonya, azután feketegyökér

Ha feketegyökéret szeretnénk termelni, az előző évben burgonyát termesszünk a helyén. Ez a feketegyökér számára nagyon kedvező.

A pincében a homokban telelő feketegyökér (*Scorzonera hispanica*) vékony, csontszínű leveleket hajt. Ezeket ne dobjuk ki, hanem a cikóriához hasonlóan készítsük el.

A feketegyökéret a cikóriához hasonlóan

Téves az a híresztelés, miszerint a burgonya ártalmas, hizlaló táplálék. Héjában, vízben főzve, zsírtalanul, fűszerekkel ízesítve finom, és nem gyarapítja a testsúlyt. Zsiradékkal meglocsolva vagy abban sütvé természetesen mindezt nem mondhatjuk el róla.

A burgonya nem hizlal

Házikertben nem szükséges vegyszerekkel védeni a burgonyát, a bogarakat gyűjtsük össze és a baromfival etessük föl.

A burgonya-bogarakat gyűjtsük össze

✿ Bioötlet ✿

Erjesztett levek a növényvédelemben

Ha a paradicsom levágott zöld növényi részeit kb. 24 órán keresztül egy vödör vízben áztatjuk, a veteményes kártevői ellen kitűnően használható levét kapunk.

A paradicsomnövény erősebb lesz s a termések is nagyobbra nőnek, ha a hónaljokban előtörő hajtásokat rendszeresen eltávolítjuk.

A paradicsom hónaljhajtásait törjük ki

Egy-egy paradicsomtövön csak 4-5 virágzatot hagyjunk meg, különben a termések aprók maradnak, vagy egyáltalán nem is kötődnek.

Kevés virágzat maradjon

- A vírusos fodrosodás ellen ne használjunk vegyszereket
- A burgonyaféléken, valamint a spenóton, a salátán vírusos eredetű levélfodrosodás léphet fel, amelyet bizonyos levéltetűfajok terjesztenek. Ebben az esetben csak a fertőzött növények kímélet nélküli megsemmisítése segít.
- A paradicsom csúcsát csípjük vissza
- Ha a folytonos növekedésű paradicsomok csúcsát júniusban visszacsípjuk, nagyobb, erősebb, keményebb terméseket érlelnek, emellett a növények nem nőnek értelmetlenül magasra.
- A paradicsom vízigényes
- A paradicsom rendkívül vízigényes. A növény köré vonjunk árkot, hogy a vizet a gyökerek köré gyűjtsük. A hatást már néhány perc múlva lemérhetjük: a lankadó levelek az öntözés után hamar kisimulnak.
- Kétszer tűzdeljük
- A magról nevelt zellert és paradicsomot legalább kétszer tűzdeljük. Ezáltal a gyökérzet sokkal erősebb lesz, a növény jobban fejlődik, több és nagyobb termést hoz.

✿ Bioötlet ✿

El a gumós köménnyel!

A paradicsom és a gumós (édes) kömény (*Foeniculum vulgare* convar. *azoricum*) nem jó szomszédnövények. A paradicsom az utóbbi mellett íztelessé válik. Az édeskömény inkább a fűszerkertbe való.

- A zöld burgonya mérgező
- A zöld vagy zöldes burgonyagumót ne használjuk: veszedelmes mérget tartalmaz!
- Oltott vetőmag
- Egy hüvelyes növényt, pl. borsót, babot, csillagfürtöt a talajból kiemelve, a gyökereken gumókat, csomókat látunk, amelyeket a növények számára életszükségletet jelentő baktériumok okoznak. Ezek a levegőből kiszűrrik a növény számára oly fontos nitrogént, s fehérjék formájában továbbadják a gazdanövénynek. Ezért már a vetőmagot is beoltják a nitrogéngyűjtő baktériumokkal.
- A babot csak főzve
- A nyers zöldbab mérgező, ezért csak főzve fogyasszuk. A méreganyagok a főzés közben elbomlanak.

A letermett babot és borsót ne nyűjük ki gyökerestül, mert a gyökérzetükön található nitrogénygyűjtő baktériumok a talaj számára nagyon fontosak.

Ne nyűjük ki

✿ Bioötlet ✿

Kölcsönösen kedvezőek

A hónapos retek és a bokorbab kölcsönösen kedvezően befolyásolják egymást. Ha a két növényt váltakozva vetjük egy-egy sorba, mindkettő aromásabb, ízletesebb lesz.

Minden babfajtát lehetőleg zsengén és gyakran szedjük. Ez növeli a termés mennyiségét. A friss, apróra vágott csombort ne főzzük bele az ételbe. Hatásosabb, ha nyers állapotban keverjük a főzelékekbe és a salátákba.

A babot gyakran szedjük

Ha szárazbabot akarunk eltenni, a leszáradt növényt vágjuk le a talaj felett, szárát kötözzük össze, fűgesszük fel. A magvakat akkor fejsük ki belőlük, amikor a hüvelyek már szalmaszárazak.

A bokorbab szárítása

A karósbab-fajták mellé tűzött karók legalább 2 m magasak legyenek, s a talajba mintegy 40 cm mélyre üssük őket.

Hosszú babkarókat készítsünk

A lóbabból megpörkölve, ledarálva, a kávéra emlékeztető ital készíthető, de ne főzzük kávéfőző gépben, mert megduzzad és szétveti a berendezést.

Kávépótló

A karós babot nem kell feltétlenül sorokban művelni, hanem kerek sátorhoz hasonló támasztékra is futtathatjuk. Egy magas karó csúcsától kiindulva, 80 cm sugarú körben 6-8 zsinórt feszítsünk ki a földbe ütött kis cövekhez. Ezek mellé vessük a babot kis fészkekbe.

Kerek babsátor

A mi vidékünkön a kertben is szépen terem a szója. Előfeltétel: meleg, napos hely, homokos, lehetőleg meszes vályogtalaj.

A szójabab melegigényes

A fiatal, még nagyon vékony pórészárakat a spárgához hasonlóan készíthetjük el. Csak a fehér részét használjuk: vajban párolva tálaljuk.

A pórét a spárgához hasonlóan

- Takarjuk be fekete fóliával Hosszú és fehér szárú pórét nevelhetünk, ha négy héttel a szedés előtt fekete fóliával takarjuk a növényeket, hogy csak a levélüstök látsszon ki.
- A pórét ne trágyázzuk A póré számára előkészített zöldségágyat sosem szabad frissen trágyázni, mert a növények megrothadnak.
- Fokhagymaszag A fokhagymát értisztító, érelmeszesedést gátló hatásáért is hasznosnak tartják. Aki viszolyog az illatától, készítsen alkoholos kivonatot, s esténként fogyassza.
- Nincs magja A gyöngyhagyma egyáltalán nem hoz magot, ezért vetni sem lehet, csupán sarjhagymáról szaporíthatjuk.
- A fokhagyma zöldje ízes csemege A fokhagymát nemcsak akkor fogyaszthatjuk, ha a gerzdek már beértek, kitűnő íze van a még alig látható aprócska hagymák zöldjének is.
- Mesterséges megtermékenyítés Számos kabakos virágának a megtermékenyülése két-séges. A nővirágot a szirmok közt látható termőről lehet fölismerni. A hímvirágot csfjűk le, helyezük rá fordítva a nővirágra, s könnyed forgatással megtermékenyítjük meg a bibét.
- Támaszték a díszöknek A díszöknek – függetlenül attól, hogy a komposzton vagy más helyen termesztjük – készítsünk támasztékot, hogy kapaszkodását elősegítsük.
- A termést óvjuk a nedvességtől A tök termései alá helyezzünk üveglapot vagy egy darab tiszta fóliát, így megvédjük a talaj nedvességétől, s egy kis plusz hőmennyiséghez is juttatjuk. Ezen túl legjobb, ha állott vízzel öntözzük.
- A tökféléket a komposzton termeljük Valamennyi kabakos, pl. az uborka, a cukkini, a tök számára a legjobb termőhely a komposztprizma. A növények nagy levelei a komposzt felületét is védik a túlzott kiszáradástól.
- Ha kong, akkor érett Az érett tököt vagy görögdinnyét arról ismerjük meg, hogy kopogtatva kongó, üres hangot ad.
- Cukkinit napos helyre Cukkini termesztésének feltétele a meleg, napsütötte sarok a kertben, s a rendkívül tápdús talaj. A legjobb a komposztprizma.

Ha takarmánytököt is akarunk termesztetni, két növény éppen elég. Rendszerint a növények óriásira nőnek, jól teremnek, s egy-egy termés megközelítheti az 50 kg-ot is.

Két
takarmánytök
elég

A cukkinit akkor kell szedni, amikor 12–15 cm hosszú.

Cukkini

A rebarbara levélgyeje kedvező étrendi hatása miatt rendkívül egészséges. A levelek fogyasztása azonban veszélyes, mert vesevérzést okozhat.

A rebarbara
levele
ártalmas

A vadon termő, közönséges pitypang nem különösebben finom. Azonban egy ideje termesztik nemesített fajtáit, amelyekből kitűnő salátát készíthetünk. Ezek sokkal ízletesebbek, mint sok más salátánk.

A pitypang
mint saláta

Napos helyen nálunk az articsóka is megterem. Ez az évelő zöldségnövény 1,5 m magas lesz, s három éven át szedhetjük róla a kívánatos csemegét: a virágzatát. Ezután hozama nagyon csökken. A tavasz folyamán tősarjakról szaporítsuk.

Articsóka
három éven át
terem,
tősarjakról
szaporítjuk

- A spárga és a szőlő A spárgatelepítés alapszabálya: ahol a szőlő megterem, ott spárgát is telepíthetünk.
- Először a harmadik évben Ha spárgát telepítünk, számolnunk kell azzal, hogy először három év múltán kóstolhatjuk meg a termést. Azt követően azonban legalább tíz éven át szedhetjük az ínyencségnek számító sípokat.
- A repedések mutatják, hogy a spárga szedésérett A spárga szedésérettisége egyszerűen megállapítható: a feltöltögetés és lenyomkodás után kialakuló bakhátak tetején többé-kevésbé egyforma repedések jelennek meg.
- A martilapuleves egészséges A kertbe tévedt martilapu (*Tussilago farfara*) nagyon kellemetlen gyommá válhat, de rendkívül vitamindús leveleiből tavasszal finom levest készíthetünk.
- Gomba-termesztés a kertben Saját kertünkben minden további nélkül természetesen termesztünk gombát. A gombatermesztő üzemekben micéliummal oltott forgács vagy szalma kapható. Ez akár öt éven át is terem. A legkedveltebb a laskagomba.
- A katángkóró rokona a cikóriának Sokak számára szokatlan zöldségféle a cikória (*Cichorium endivia*), amely közeli rokona a mezei katángnak (*Cichorium intybus*). A zöldségek vagy fűszernövények között is helyet kaphat.
- A kerti laboda A kerti labodát (*Atriplex hortensis*) sokan gyomnövénynek tekintik, holott értékes, ízletes táplálék. Leveleiből, a levélnyéllel együtt, a spenóthoz hasonlóan főzelék készül.

Egyik szemünk sír, a másik nevet, ha a kertünkbe kerül a makacs gyommá váló tarack, hiszen gyökere számos betegségre használható gyógyhatású drog. Teáját például légúti megbetegedések, nőgyógyászati panaszok ellen és a mitesszeres bőr kezelésére használhatjuk.

A tarack is
gyógynövény

✿ Bioötlet ✿

A csalánt ne irtsuk ki

Néhány félreeső helyen a kertben a csalán is felüti a fejét. Semmiképp se pusztítsuk ki, mert számos pillangó hernyójának legfontosabb, sok esetben pedig csupán az egyetlen tápnövénye. Fiatal hajtásaiból és leveleiből ízletes, a spenóthoz hasonlóan elkészíthető főzeléket tálalhatunk. Csak a leveleit és fiatal hajtásait használjuk, gyökerét ne.

A kerti sóska C-vitamin-tartalma rendkívül nagy. Erőteljes levélképződésre serkentjük, ha virágszárát levágjuk. Vigyázat, nyersen ne fogyasszunk belőle nagyobb mennyiséget. A kerti sósokából levest és főzeléket készíthetünk.

A sóska mint
főzelék-
alapanyag

A rovarcsípést félbevágott hagymával dörzsöljük be.

Rovarcsípés
ellen

✿ Bioötlet ✿

A birkatrágya jobb, mint a lótrágya

A legnagyobb hőmennyiséget a melegtalpra rakott birkatrágya termeli; melegágyat fűthetünk vele.

A nyitott ablak elé függesztett paradicsomlevelek intenzív illata elriasztja a legyeket és a szúnyogokat.

Rovarriasztó
levelek

Fűszerkert

Különítsük el az egynyáriakat és az évelőket

Az egynyári és évelő fűszernövényeket ne telepítsük egy ágyba. A közös hely zavarja az évelőket, amelyeket a folytonos talajmunkák, különösen az egynyáriak ki-nyüvése gyengít.

✿ Bioötlet ✿

Előzzük meg a talajuntságot

Az egynyári fűszernövényeket minden évben más-más helyre vessük, különben talajuntság lép fel.

Díszítő fűszernövények

A fűszernövényeket ne különítsük el mindenáron a kertben, hanem hagyjuk érvényesülni természetes szépségüket. Jól társíthatók a hozzájuk hasonló igényű dísznövényekkel, pl. a kakukkfű a sziklakertbe, a menta árnyékos, nedves helyre, akár a kerti csap mellé is ültethető.

✿ Bioötlet ✿

Alig szennyeződnek az ablakban

Az ablakpárkányon nevelt fűszerfélék nem nagyon szennyeződnek, így a városban és városközelben alkalmazzuk ezt a módszert. A fűszernövényeket óvatosan mossuk, ne áztassuk, mert a vízben többségük veszít aromájából.

A frissítő rebarbara

Tavaszig végéig fogyasztható a rebarbara (*Rheum raphanistrum*) húsos levélnyele. Mártás, kompót, sütemény készül belőle. A pirosas levélnyel ízletesebb, mint a zöld.

Rendkívül fűszeres ízű a medvehagyma (*Allium ursinum*). A mutatós virágú hagymaféle a vörös- és a fokhagymát is helyettesítheti. Főzés közben a medvehagyma veszít agresszív szagából anélkül, hogy ez kellemes aromáját csökkentené.

Hagyma helyett medvehagyma

A fűszer- és gyógynövényeket is megfelelő terv szerint rendezzük el. A nagyobb, erősen növekedő fajokat – a tárkonyt, a fehér ürmet, a lestyánt – a háttérbe telepítjük. Az alacsonyabbak, mint a majoránna, a petrezselyem, a metélőhagyma, a kakukkfű – előbbre kerüljenek.

Tervezzünk fűszerkertet

A vadrepçét semmiképp se vessük a kertbe, mert sosem tudunk megszabadulni tőle: magvai ugyanis akár ötven évig is csíráképesek.

Ötven évig csíráképes

Az ánizs (*Pimpinella anisum*) biztosan nem tartozik a fűszerkert tipikus növényei közé. Egyszer mégis vessünk belőle, mert leveleiből kitűnő salátát készíthetünk. Egyébként az ánizst csak sütemények fűszereként ismerjük.

Ánizst a salátába is

✿ Bioötlet ✿

Ürömmel a kártevők ellen

A feketeüröm (*Artemisia vulgaris*) kivonata jól használható a kártevők elleni védekezésben. A kivonatot hígítsuk fel vízzel 1:4 arányban, s öntözzük be vele a kártevőkkel fertőzött zöldség- és dísznövényeket.

A bazsalikomot (*Ocimum basilicum*) már három hónappal a vetés után szedhetjük. Hosszabb ideig szedhető, ha a virágzás kezdetén erősen visszavágjuk.

A bazsalikomot vágjuk vissza

A fekete nadálytő nemcsak nagyon egészséges fűszernövény, hanem finom csemege is lehet. Ínyencség pl. a palacsintatésztába mártott és olajban kisütött nadálytőlevél.

A nadálytő nagyon egészséges fűszernövény

A csombor vagy borsikafű (*Satureja hortensis*) különösen erősen fűszeres, ha a virágzás idején szedjük.

Virágjában szedjük

- Hosszabb ideig szedhető
- Az apró levelű bazsalikomfajták tartósabban díszlenek, alacsony és sűrű növekedésűek, ezenkívül illóolaj-tartalmuk is sokkal nagyobb, mint a nagy vagy kanalas levelű fajtáké. A vásárláskor tehát ügyeljünk a zacskó feliratára.
- A tárkony levelét virágzás előtt szedjük
- A sertés- és szárnyassültek készítésekor szívesen és gyakran használt tárkony levelét még a virágzás előtt szedjük le, mert ezután illóolaj-tartalma rendkívül csökken.

✿ Bioötlet ✿

A borágót tartsuk kordában!

A kerti borágót (*Borago officinalis*) szigorúan kordában kell tartani, különben az egész kertet ellepi. Ezért a még éretlen magtokokat időben vágjuk le.

- Csombort bors helyett
- A csombor kitűnően helyettesíti a borsot, mert íze hasonló. Ezenfelül felfúvódás ellen is jó szer, ami a borsról nem állítható.
- A borágó mint a spenót
- A borágót a bab- és káposztafélék ízesítésére használjuk, s leveléből a spenóthoz hasonlóan ízletes főzelék is készíthető.

✿ Bioötlet ✿

A kaporot mindig új helyre vessük

A kaporot sose vessük kétszer egymás után ugyanarra a helyre, mert bizonyos gombás betegségekre rendkívül érzékeny.

- A borágófőzelék élénkítő hatása
- Az utóbbi időben tudományosan is bizonyított tény, hogy a borágó hormon jellegű anyagokat tartalmaz, ennek tulajdonítható élénkítő, serkentő hatása. Ezért a középkorban a kolostorokban nem termesztették.
- A kaporot fagyasszuk le
- Ha a kapor zöldjét nem használjuk fel azonnal, akkor a legjobb, ha lefagyaszttjuk, mert így tartja meg leginkább ízanyagait.

A kapornak csak a még élénkzöld levélkéit és a magvait használjuk. Még júliusban is vethetjük, hogy mindig friss zöldkaprot fogyaszthassunk. (Az uborkasavanyításhoz a fás részeit is felhasználjuk.)

Kaprot júliusig vessük

A szurokfű (*Oregano*) vagy vadmajoránna (*Origanum vulgare*) nemcsak vetéssel, hanem a gyökérlabdák osztásával is szaporítható. Nem szabad azonban a valódi majoránnával felcserélni.

A szurokfű szaporítása

Az istenfű (*Artemisia abrotanum*) leveleit a citromfűhöz (*Melissa officinalis*) hasonlóan használhatjuk. A félcsereje jellegű istenfű azonban több helyet igényel.

Az istenfűt a citromfűhöz hasonlóan

A jeges kristályvirágot (*Mesembryanthemum crystallinum*) nem lehet szárítani, ezért sózással konzerváljuk.

Sózzuk a kristályvirágot

A tárkony (*Artemisia dracunculus*) nem hiányozhat a fűszerkertből. Sajnos a növény nagyon szélérzékeny. Emiatt minden tövet külön-külön óvatosan fel kell köt-nünk.

A tárkonyt kössük fel

✿ Bioötlet ✿

A kömény és az édeskömény nem tűrik egymást

A fűszerkertben a kömény és az édeskömény ne kerüljön egymás mellé, mert nem tűrik egymás szomszédságát, s mindkettő elsatnyul.

A virágnyílás előtt az egész tárkonynövényt vágjuk le, s árnyékban, fejjel lefelé akasszuk fel száradni.

Az egész növényt vágjuk le

A gumós édeskömény legfeljebb -2°C hideget tűr el. Ezért legkésőbb novemberben szedjük ki, és hűvös pincében, homokba verméljük el.

Legkésőbb novemberben

Finoman fanyar íze van a kerek repkénynek (*Glechoma hederacea*). Levelét levesbe, salátába, vadsalátákhoz adalékként használjuk. Petrezselyemmel, zamatos turbolyával (*Anthriscus cerefolium*) és kerti labodával (*Atriplex hortensis*) együtt túróba keverve kenyérré kenhető. Ízletes és egészséges táplálék.

Finoman fanyar a kerek repkény

- Ízletes édeskömény-magvak A gumós édesköménynek nemcsak a megvastagodott szárrészeit fogyasztjuk. A virágernyőket vágjuk le, s a benne érlelődő magvakat fémfésűvel fésüljük ki. Ízük a gumóéhoz hasonló.
- A libapimpó kiváló vadfűszer A libapimpó (*Potentilla anserina*) mutatós és hasznos szegélynövény. Finom mártást készíthetünk belőle vadhúsok mellé: a sós vízben főtt levélkéket világos, híg rántásba tesszük, kis hagymával és szerecsendióval ízesítjük.
- A spenóthoz és a spárgához hasonló A fűszerkertben kapjon helyet a közönséges bojtorján (*Arctium lappa*) is. Fiatal leveleit a spenóthoz, zsenge levélnyelét a spárgához hasonlóan készítjük el.
- Kapribogyó-pótlék sarkantyúka Az ágyak kiváló szegélynövénye a sarkantyúka. Bimbói kitűnően pótolják a valódi kapribogyót. Ecetes-sós vízben vagy olajban tartósíthatjuk.
- Turbolyát a petrezselyem helyett Akinek olykor a petrezselyemvetés nem sikerül igazán, próbálkozzon egyszer az igénytelen és mégis intenzívebb ízű turbolyával (*Anthriscus cerefolium*). Áprilistől szeptemberig mindig vethetjük. A tél elmúltával a turbolya az elsőként megjelenő fűszernövények egyike.

✿ Bioötlet ✿

A fokhagymát ne nitrogénezzük
A fokhagyma nem tűri a nitrogéntrágyázást,
mert attól a hagymafejek nem lesznek tartósak.

- A fokhagymát időben szedjük A fokhagymát fel kell szedni, mielőtt a lombja teljesen leszárad, különben nem lehet sokáig tárolni.
- A koriander-magot hagyjuk jól beérni A koriander (*Coriandrum sativum*) magját csak akkor szedjük, ha már jól beérett, különben a nem elég száraz termések kellemetlen szagúak. A legjobb, ha a virágzatokat esőben vagy reggeli harmatban szedjük, különben a magvak kihullanak.
- A füvesasszony javallata A koriander-maggal óvatosan fűszerezzünk, mert nagyobb mennyiségben szédülést okozhat. Ezt különben már a középkori boszorkányok is tudták.

A fokhagyma jól helyettesíthető a kányazsomborral (*Alliaria petiolata*). Fűszerezésre a leveleit használjuk. Fűszeres, aromás, de illata nem olyan erőteljes és tartós, mint a valódi fokhagymáé.

Fokhagyma helyett

Zsázsát könnyen és gyorsan lehet a kertben vagy a balkonládában termelni, különösen ha a magvakat egy napig vízben áztatjuk, ezután tiszta vattára vagy itatósra terítjük, nedvesen tartjuk. Már 5-8 nap múlva szedhető a zsázsasaláta.

A zsásza gyorsan szedhető-fogyasztható

✿ Bioötlet ✿

Jó majoránnatermés

Hogy a meleg Észak-Afrikából származó majoránnát sikerrel termesszük, a kiszemelt terület már az előző év őszén alaposan trágyázzuk meg.

Felénk a borsoskömény (*Cuminum cyminum*) ritka fűszernövény. Egyszer azonban kóstoljuk meg sajtokhoz vagy halhoz. Az érett virágzatokat szedjük le, majd szárítsuk meg.

A ritka borsoskömény

Nincs fűszerkert lestyán (*Levisticum officinale*) nélkül. A növény jellegzetes Maggi-fűszerillatot áraszt, s aromája is sajátságos. Már néhány levél elegendő ízesítéshez (pl. levesbe, káposztába).

Az eltéveszthetetlen lestyán

Ősszel, amikor az ernyők megbarnulnak, a lestyán (vagy Maggi-növény) magvait is leszedhetjük. A magvak hosszabb ideig tartják aromájukat, mint a szárított levelek.

A magvakat is szedjük meg

A nyár derekán a torma gyökerét több alkalommal szedjük ki a földből, alaposan dörzsöljük le, és ismét dugjuk vissza a földbe. Így ősszel a termés jobb minőségű lesz.

Többször dörzsöljük le

A begyűjtés során a tormának minden gyökérrészét gondosan szedjük ki a talajból, különben következő évben gyomként burjánzik a földben anélkül, hogy valamire is használható termést hozna.

A tormát ne hagyjuk a földben

- A tormát csomagoljuk alufóliába
- A letörött vagy megmaradt tormagyökeret meg tudjuk menteni, ha alumíniumfóliába tekerve tároljuk. Így nem szárad ki, s hosszabb ideig tart.
- Torma krónikus köhögés ellen
- A reszelt torma nem csupán klasszikus fűszerféle, hanem mézzel és cukorral keverve a dohányosok krónikus köhögését is csillapítja.
- A kömény a második évben
- A köményt (*Carum carvi*) magunk is megtermelhetjük. A növény a második évben hoz magot. Friss levele finom salátaadalék.
- A majoránnát virágzás előtt szedjük
- A majoránna szedésének legkedvezőbb időpontja akkor érkezett el, ha a virágbimbók már jól felismerhetők, de még nem nyitak ki.

✿ Bioötlet ✿

A méheket gyógyító citromfű

A természetvédők kertjükbe feltétlenül ültessenek citromfűvet (*Melissa officinalis*). A méhek ugyanis gyógyhatású anyagot szívnak ki belőle.

- A fémek károsítják a citromfűvet
- A citromfű sose érintkezzen fémes tárgyakkal, de a nyomódást sem viseli el. A leveleket rendkívül óvatosan törjük le az ujjainkkal.
- A pasztinák felderít
- Igencsak jókedvre deríti az embert a főtt pasztinákgyökér (*Pastinaca sativa*). Íze kissé a sárgarépaéra emlékeztet, s édeskés aromája miatt valaha húсок és halak kedvelt körete volt. Barátok és apácák nem fogyaszthatták.
- Forralt borba gyömbérgyökér
- A fűszerkertben vagy -ágyásban egy-két gyömbér is kapjon helyet. Feldarabolt, szárított gyökeréből egy jó csipetnyit keverjünk össze egy késhegynyi fahéjjal, s a keverékkel ízesítsük a forralt bort.
- Legyezőfű a kevert italokba
- A különleges koktélok kedvelői a fűszerkertben feltétlenül tartsanak legyezőfűvet (*Filipendula*). Szárított virágzatát főként kesernyés aromájú koktélokba használják.

- A pasztinákot a zellerhez hasonlóan használhatjuk fűszerezésre. Ha a gyökereket egy alkalommal hagyjuk át-fagyni, ízük még finomabb lesz. Mint a zellert
- A fölösleges petrezselyemzöldet a gyengén felfűtött tűzhely sütőjében szárítsuk meg, így nem veszít jelentősen az aromájából. Nyitott sütőben szárítsuk
- Ha a kerti munkák közben meg akarjuk kímélni magunkat a szúnyogcsípésektől, dörzsöljünk el petrezselymet a bőrünkön. Petrezselyem a szúnyogok ellen
- A tél beállta előtt a petrezselyemgyökereket szedjük ki a földből, és tegyük át virágcserepbe. Így mindig friss petrezselyemzöldünk lesz az ablakból. Télen cserépben
- A köményhez hasonló, és a második évben megjelenő petrezselyemmagvakból készített főzet felfűvódás és hólyagbántalmak ellen használható. Értékes háziszser
- A borsikának semmi köze a borshoz, az csak a csombor (*Satureja hortensis*) másik, közhasználatban elterjedt neve. A borsika nem rokona a borsnak

✿ Bioötlet ✿

Váltogassuk a helyét

A borsmenta (*Mentha piperita*) szinte még saját magát sem képes elviselni. Minden évben változtassuk a helyét. Majd csak hat év múltán lehet ugyanarra a helyre borsmentát vetni.

- A káposztával készült étkek és az ürühús fűszerezésére használatos, kedvelt fűszernövényt, a borsmentát akkor szedjük, amikor a bimbók megjelennek rajta, s lehetőleg délben, napos időben. A borsmentát délben szedjük
- Az ánizs egyetlen fűszerkertből se hiányozzék. Levelét salátákba és levesekbe használjuk, virágzatából nagyon mutatós csokrot köthetünk. Ánizs mint dísznövény
- Aki reumás vagy köszvényes, le kell mondania a sóska fogyasztásáról, mert a beteg állapotát ronthatja. Óvatosan fogyasszuk

A kövér porcsinrózsát más helyre is ültethetjük

Ha a fűszernövények között már nem lelünk helyet a kövér porcsin (*Portulaca oleracea*) számára, akkor szárazon rakott kőfalba vagy a kőkert napos fekvésű pontján is helyet szoríthatunk neki.

✿ Bioötlet ✿

Az ánizst ne hagyjuk virágozni

Az ánizs csak úgy lesz sűrű és bokros növekedésű, ha a virágzatokat folyamatosan kitörjük. Különbözik a növény a virágképzésre fecserli erejét.

Saláta porcsinból	A porcsin (<i>Portulaca oleracea</i>) köves, száraz helyen kedves nyári virág. 10–12 cm-es hajtásainak felső, zsenge részéből salátát, levest vagy főzeléket készíthetünk.
A rozmaringnak melege van szüksége	A rozmaringot nem termesztethetjük a fűszerkertben, mert mérsékelten fagyűrő. Cserépbe vagy balkonládába ültetve, fagymentes, világos, de hűvös helyen teleltetve biztosak lehetünk a sikerben.
Vitamindús gyökerek	A sóskáról csak a fiatal, zsenge leveleket szedjük, azt fogasszuk. Ősszel a gyökereit is kiáshatjuk és megszárazíthatjuk. Nagy C-vitamin-tartalma miatt érdemes elvágni.
A kakukktorma mint saláta	A réti és a keserű kakukktorma (<i>Cardamine pratensis</i> és <i>C. amara</i>) is kapjon helyet a fűszerkertben. A levélkékből rendkívül fűszeres ízű saláta készíthető, de más salátafélékkel is keverhetjük.
A metélőhagymát hajtathatjuk	A metélőhagymát ősszel szedjük föl, a gyökérzetet a földlabdával őrizzük meg, lombtalanítsuk, hűvös pincében tároljuk. A tél folyamán bármikor cserépbe ültethetjük. Öntözzük meg, világos, meleg helyen két hét múlva vágathatjuk.
Mindig friss	Hogy folyamatosan friss metélőhagymánk legyen, minden négy hétben vessünk belőle.
A virágnyitást gátoljuk meg	Ha a metélőhagymán bimbók jelennek meg, röviddel a talaj felett vágjuk vissza.

A cickafark (*Achillea*) fiatal leveleit a spenóthoz hasonlóan főzhetjük meg, de salátaadalékként sem megveendő. Magját a vadnövényekről szedhetjük.

Cickafark
spenót módon

A fekete vagy francia mustár (*Brassica nigra*) tulajdonképpen nem is mustár, hanem egy, a káposzta nemzet-ségébe tartozó növény. Fiatal leveleit salátaként vagy spenótként használhatjuk.

Nem mustár

✿ Bioötlet ✿

**A kakukkfű ne kerüljön a fűszerkertbe
A kakukkfűnek száraz talajra van szüksége.
Nedves helyen és túlzottan trágyázva tönkre-
megy. Sziklakertbe ültessük.**

Különleges, fűszeres ízt kölcsönöz a pecsenyének, ha a grillezésekor a tűzbe, a parázsra egy tele teáskanálnyi szárított kakukkfűvet szórunk.

Kakukkfűvet
a grillparázsra

A saláta pikáns ízt kap, ha a lándzsás útifű (*Plantago lanceolata*) néhány friss levelét keverjük hozzá. Ez a kert félreeső helyein nő anélkül, hogy zavarja minket.

Útifűtől
érdekes,
pikáns lesz

✿ Bioötlet ✿

**A tyúkhúr nem gyom
A tyúkhúrt a köztudatban gyomnak tartják.
A valóságban azonban salátaadalékként hasz-
nálhatjuk. Íze a zsenge csemegekukoricára
emlékeztet. Néhányan tudatosan vetik a fű-
szerkertbe.**

A kövi varjúháj (*Sedum reflexum*) kevéssé ismert, de finom saláta- és levesfűszer. Hogy savanykás íze jobban érvényesüljön, használat előtt a levélkéket nyomjuk szét a kezünkkel.

A savanykás
varjúháj

A fűszerkertből nem hiányozhat egy-két rutabokrocška (*Ruta graveolens*). Néhány levele kellemesen fűszerezheti a leveseket, salátákat és mártásokat. Friss leveleit kenyérre szórva fogyaszthatjuk.

A ruta mint
fűszer

- A rutát kesztyűben szedjük
- Érzékeny egyének a levesbe, hústöltelékbe szánt rutaleveleket csak kesztyűvel szedik. A levelek mirigyekben található alkaloida ugyanis gyulladást okozhat.
- A fehér üröm a kőkertbe való
- A fűszernövényeknek szánt helyet ne pazaroljuk a fehér ürömrre (*Artemisia absinthium*)! A száraz helyeket kedveli, leginkább a sziklakertbe illik.
- Kissé kesernyés az izsóp
- Az izsóp (*Hyssopus officinalis*) megérdemli, hogy újra honos legyen a fűszerkertekben. Friss vagy szárított levelei és virágai kissé kesernyés ízű fűszerként mártások és saláták ízesítésére használhatók.
- A citromfű helyigényes
- Az illatos, jóízű, gyümölcsre emlékeztető citromfű (*Melissa officinalis*) a fűszerek közt sok helyet foglal. Évelő, 80 cm magasra nő, a gyökérlabdák osztásával gyorsan szaporítható.
- Délután szedjük
- A citromfűvet közvetlenül a virágnylás előtt szedjük. A levelek illóolaj-tartalma délután a legnagyobb.
- A citromfűvet frissen
- A citromfű a szárítás során majdnem teljesen elveszíti illóolaj-tartalmát. Ezért csak frissen használjuk.
- Citromfű a túrókrémbe
- Még frissítőbb, üdítőbb hatású, ha a túróba metélőhagyma vagy petrezselyem helyett apróra vágott citromfűlevelet keverünk.
- Lehetőleg frissen használjuk
- A fűszernövények hatása közvetlenül a szedés után felhasználva érvényesül igazán. A megszártott fűszernövények tárolóedényeit mindig légmentesen zárjuk le. Egy éven belül használjuk fel őket.
- Aranyszabály
- A húsételeket számos fűszerrel ízesíthetjük, de van egy aranyszabály: háromnál kevesebb és kilencnél több fűszerfajtát sose használjunk egyszerre.
- Gyakran kapáljuk
- Ha a zsenge fűszernövények talaja megkeményedik, hagyjuk el a felületi öntözést. Ettől viszont a növények kiszáradnak. Tehát inkább gyakrabban kapáljunk.
- Így fűszerezük a szárnyasokat
- A libahúshoz használjunk majoránát, petrezselymet, kakukkfűvet, a kacsához rozmaringot, zsályát, borsmentát, a csirkehúshoz tárkonyt, borsikafűvet, zellert.

- A húсок páclevébe a következő fűszereket tehetjük: bazsalikom, kapor, koriander, tárkony, majoránna, mustár, zsálya, rozmaring, kakukkfű, borókabogyó. A fűszert vörösbomba áztatjuk, kevés olívaolajat és egy fej reszelt vöröshagymát adjunk hozzá.
- A főtt halat fűszerezünk kaporral, édesköménnyel, korianderrel vagy petrezselyemmel. A sült hal a legfinomabb borsikafűvel, tárkonnyal, szurokfűvel, zamatos turbolyával vagy rozmaringgal.
- A vajat fűszerezhetjük zsázsával, tárkonnyal, turbolyával, majoránnával, petrezselyemmel, metélőhagymával. E zöldfűszerek valamelyikén kívül keverjük bele apróra vágott hagymát, összetört fokhagymát, borsot és sót.
- A tojás friss fűszerei a tárkony, a zamatos turbolya, a lestyán, a majoránna, a petrezselyem, a metélőhagyma vagy a kakukkfű.
- A fűszereket ne deszkán aprítsuk. A levük beivódik a fába, s vele együtt az ízek is elvesznek.
- Ha a fűszernövényeket mégis deszkán vágjuk, előbb alaposan áztassuk be a fát, így kevésbé veszi be az ízes lét.
- A fűszereket kevés vízben, ecettel vagy borral felfőzzük és átszűrjük. A folyadékot le is fagyaszthatjuk.
- A legfinomabb fűszerecet: öt szál kakukkfű, három szál citromfű és két szál tárkony egy liter borecethez.
- A fűszernövényeket soha ne szárítsuk újságpapíron, mert átveszik a nyomdafesték szagát. E célra legjobb az alufólia, a bádogg vagy a deszka, de a pala is megteszi.
- A fűszernövények szárítása akkor eredményes, ha érintésre olyan törékenyek, mint az üveg. A műveletet gyorsan kell végezni, hogy minél több aromát megőrizzünk.
- A vízbe rakott fűszernövénynek mindig csak a szára érjen a vízbe, mert a levelek könnyen rothadnak.
- Fűszerek a húсок pácolására
- A halételek fűszerei
- Így készül a fűszeres vaj
- A tojásételek fűszerei
- Ne a deszkát fűszerezzük
- A fát nedvesítsük meg
- Folyékony fűszerkeverék
- Fűszeres ecet
- Ne újságpapíron
- A szárítást ellenőrizzük
- A leveleket ne tegyük vízbe

- Sötétben tartasuk A szárított fűszereket lehetőleg fénytől védve (pl. sötét színű üvegben) tároljuk. Az illat- és aromaanyagok egy része fényérzékeny.
- Szárításra A legjobban szárítható a bazsalikom, a borsikafű (csombor), a lestyán, a majoránna, a kakukkfű. A többi növény a szárítás során aromájának nagy részét elveszti.
- Fűszerek a vázában A frissen szedett fűszereket egy napig vízzel telt vázában is eltarthatjuk. Ennél tovább nem érdemes, mert teljesen elvesztik értékes aromájukat.
- Értékes beltartalmuk is csökken A vízbe helyezett fűszerfélék egész sora már egy óra múltán elveszti nemcsak aromájának, hanem hatóanyagának is mintegy ötven százalékát.
- Konzerválás sóval Sóval történő konzerváláskor egy-egy adag fűszernövényt a sóval váltakozva, sötét üvegbe rétegezzünk.
- Sózásra alkalmasak Sóval történő tartósításra alkalmas mindenekelőtt a petrezselyem, a lestyán, a zellerzöld, valamint a sárgarépa és a hagyma.
- Húsdarálón daráljuk le A tartósításra szánt fűszerféléket nem kell feltétlenül késsel apróra metélnünk; egyszerűbb, ha a zöld anyagot húsdarálón ledaráljuk. Ezáltal azonban természetesen veszítenek aromaanyagaikból.
- Az olívaolaj megtartja az aromát A fűszerkertből frissen szedett növények aromáját hosszán megőrzi az olívaolaj. A zöld részeket tehát tegyük olajba, s a hűtőszekrényben tároljuk.
- Fűszernövények fagyasztása A hűtőszekrény jégkocka készítésére használt tálcájának egy-egy kis rekeszét töltsük félig apróra vágott zöldfűszerekkel, majd öntsük tele vízzel. Így az egyes kockákat egyenként felhasználhatjuk.
- Nagyobb mennyiségű fűszeres jégkocka Ha nagyobb mennyiségű fűszeres jégkockát szeretnénk tartalekolni, akkor az előzőkhöz hasonló eljárást kell követnünk, majd miután megfagytak, a kis kockákat szedjük ki, tegyük egy fóliazacskóba, s helyezzük a mélyhűtőbe. Ezt az eljárást tetszés szerint ismételtethetjük.

Fagyasztásra alkalmas zöld fűszernövények a következők: petrezselyem- és zellerzöld, citromfű, csombor, lestyán, tárkony, ánizs, borágó és sóska.

Fagyasztható fűszer-növények

Természetesen egy-egy jégkockába az ízlésünknek megfelelő fűszerkeveréket is lefagyaszthatjuk. Egy ilyen keverékben legalább három, de legfeljebb kilenc különféle fűszer szerepelhet.

Jégkockába fagyasztott fűszerek

A régebbi és a mai könyvek egyaránt sokat emlegetik a gyógynövények és fűszerfélék gyógyító hatását. Még akkor sem kell minden javaslatban bízunk, ha ezek mögött évszázados tapasztalat áll. Bár a gyógynövények többnyire nem ártanak, de hasznuk sem garantált minden esetben. Aki valóban beteg, orvoshoz menjen, ne javasasszonyhoz!

A füvesasszony nem orvos

Gyümölcsös

- Fák ültetése A facseteteket legjobb nedves, esős időben és naplemente után ültetni.
- Külföldön óvatosan vásároljunk Külföldről „kofferimportként” veszélyes facsetetét hozni, mert kártevőket és kórokozókat is importálhatunk. (Ezenkívül növény-egészségügyi papír nélkül tilos is!)

✿ Bioötlet ✿

**Ne telepítsünk monokultúras gyümölcsöst
A gyümölcsösre is vonatkozik, hogy lehetőleg
több fajt telepítsünk együtt, mert monokultúrában
jobban elhatalmasodnak a kártevők és kórokozók.**

- A csetet szakember metsze! Az újonnan telepített fák és bokrok gyakran szorulnak egy kis javító, korrigáló metszésre. Erre már a vásárlás során kérjük meg a szakembert, hogy a kezdeti hibákat elkerüljük.
- Második kísérlet Azokat a tavasszal ültetett facseteteket, amelyek még május elején sem hajtanak, esetleg meg tudjuk menteni, ha óvatosan kiássuk őket, gyökereiket megtisztítjuk, még egyszer egy kissé visszavágjuk, ezt követően két napra vízzel telt vödörbe állítjuk, majd elültetjük.
- Legkésőbb júliusban Azokról a facsetetéről és cserjéről, amelyek még júliusban sem hajtanak, nyugodtan lemondhatunk, eldobhatjuk őket.
- Érett istállótrágyát Az istállótrágya akkor hatékony, ha egy télen át érlelődött. A friss istállótrágya károsítja a növényeket.

✿ Bioötlet ✿

A növényvédelmi hatóság tanácsot ad

Ha bizonyos növényvédelmi kérdésekben kétélyeink lennének, vagy bizonytalanok vagyunk a vegyszerek felhasználását illetően, forduljunk a legközelebbi növényvédő állomáshoz. Ott útbaigazítanak bennünket.

Ha a kártevők elleni növényvédelem során nem tudunk lemondani a vegyszerekről, akkor legalább olyanokat használjunk, amelyek nem károsítják a hasznos parazitákat, a méheket, a háziállatokat. Újabban mind több, a környezetet kímélő készítmény kerül forgalomba. Ilyenek pl. a kitinszintézist gátló rovarpusztító szerek.

Ügyeljünk a védjegyre

✿ Bioötlet ✿

Honosítsuk meg a kertben a cinkéket

A kertben elhelyezett fészekodú csodát tehet. Egy cinkepár a fiókái táplálására naponta akár ezer rovar is összeszedeg a kert fáiról és bokrairól.

Gyümölcsfáinkat nem feltétlenül mérgezzel használatával kímélhetjük meg a téli araszolók kártételétől. Az embermagasságban a fák törzsére helyezett enyves gyűrűn a tojásait lerakni készülő, fára mászó szárnyatlan nőstény fennakad és összeszedhető.

Enyves gyűrű a téli araszolók ellen

✿ Bioötlet ✿

Sarkantyúka a vértetvek ellen

A gyümölcsfákon elhatalmasodó vértetűfertőzést erősen visszaszoríthatjuk, sőt meg is szüntethetjük, ha a törzs köré sarkantyúkat (*Tro-paeolum majus*) vetünk.

A fán keletkező sérüléseket vagy vágott sebeket betekerhetjük zsákvázon kötéssel is. Ezt nedvesen tartva elősegítjük a gyógyulást.

Zsákváznas sebkötözés

- Villámsújtott fa kezelése Gyakran még a villámsújtott fát is meg lehet menteni. A szálkás sebet éles késsel faragjuk simára, majd az egész sebfelületet kenjük be agyag és mész keverékével vagy a szaküzletekben kapható sebzáró anyaggal.
- A sebkezelés Metszés után a nagyobb – fűrészelt vagy vágott – sebfelületeket ne hagyjuk szabadon, hanem kenjük be mész és agyag keverékével, hogy a kártevők, kórokozók ne férjenek hozzá.
- A mész megakadályozza a fagysebek kialakulását A fehér mészbevonat megakadályozza, hogy a téli erős napsütés idején a nedvkeringés meginduljon, majd ez a nedvdús fás rész az éjszakai erős lehűlés során megfagyjon.
- A havat óvatosan rázzuk le Az erősen behavazott, hótehortól lehajló ágakat nem szabad egyetlen erős rántással megszabadítani a ráakódott hótól. Az ilyenkor keletkező repedések télen a fa pusztulását okozhatják.
- A gyékényfonat véd a téli naptól A téli naptól sikeresen véd a törzsek déli oldala elé helyezett szalma- vagy gyékényfonat, de a fa törzsének támasztott, egyszerű deszkaárnyékoló is megfelel.
- Téli ellenőrzés Fagyrepedések nemcsak a téli utakon, hanem a fák törzsén is keletkezhetnek. Ezért ajánlatos heti egy alkalommal egy-egy ellenőrző körutat tenni a kertben, s az ilyen repedéseket agyag és mész keverékével bekenni.

✿ Bioötlet ✿

Jó annak, akinél zuzmók vannak

A különféle zuzmófajok a környezetszennyezésre rendkívül érzékenyek. Más szóval: ahol a gyümölcsfákon zuzmók élnek, ott a környezet még valamennyire tisztának mondható. Ellenben ha elhatalmasodnának, kaparjuk le őket, mert így már károsítják a fát.

Az ágakat támasszuk alá

A téli munkák közé tartozik a gyümölcsösben a hosszú ágak alátámasztása az esetleges nagy hóteher kártételének megelőzésére. Az előrelátó kertész ezt a munkát már ősszel, az előmetszés során elvégezheti.

Ha a gyümölcsfák virágzása idején éjszaka fagyveszély fenyeget, sajátos módszerrel védekezhetünk. A kerti öntözőcsőből locsoljuk le a virágzó gyümölcsfát. A víz fagyása, tehát a jégképződés során ún. fagyáshő keletkezik, amely rendszerint megvédi a virágokat.

Jéggel a fagykárak ellen

A téli metszéssel egy időben szedjük le a még makacsul kitartó gyümölcsmúmiákat, ugyanis a bennük áttelelő kórokozók újabb fertőzés forrásává válhatnak.

A gyümölcsmúmiákat ne hagyjuk fenn

A tápanyagok felszívását végző hajszálgökök zöme a talajfelszín közelében található. Ha ezek fagykárt szenvedtek, tavasszal semmiképp se trágyázzunk. Sokkal jobb megoldás, ha a talaj felszínét vastagon takarjuk komposztal, s ezt nedvesen tartjuk.

A hajszálgökök védelme

A szomszédból áthajló ágakról nem szabad leszedni a gyümölcsöt. Csak a hullott gyümölcsöt használhatjuk.

A szomszéd cseresznyéje

A falakhoz rögzített támrendszerek mentén a gyümölcsfa ne érintkezzen nagy felületen a fallal, mert az a szükséges légmozgást akadályozza, s a növények elpusztulnak.

Légmozgást a falak mentén

✿ Bioötlet ✿

Az öreg fákat hagyjuk meg

A nagyon öreg gyümölcsfákat ne vágjuk ki, mert vizsgálatok bizonyították, hogy a hasznos madarak és rovarok számára nyújtanak menedéket. Az ápolt sövénygyümölcsösről mindezt nem mondhatjuk el.

A rosszul termő gyümölcsfákat termésre serkenthetjük, ha a korona alatt a földet kör alakban felássuk, a gyökereket visszavágjuk, ugyanakkor a koronát hasonló mértékben visszametszük.

Körülásni és visszavágni

A csonthéjasok a közvetlenül a törzsük köré terített trágyából nem képesek felvenni a tápanyagokat. Ezeket a fákat körülbelül a korona kiterjedésének megfelelő körben (az ún. koronacsurgóban) trágyázzuk.

A korona alatt trágyázzunk

A sövénygyümölcsöst ápoljuk

A sövénygyümölcsöst nyáron különösen gyakran öntözzük és trágyázzuk, különben hiánytünetek lépnek fel.

✿ Bioötlet ✿

A méhekre nem veszélyes

A kártevőkkel erősen fertőzött gyümölcsfákat valamennyi pyretrumszármazékkal nyugodtan permetezhetjük, mert az növényi kivonat, amely a méhekre nem veszélyes.

Mohásodás ellen folyami homok

A fatörzs körül erősen elmohásodott földet el kell távolítani. Az új felületbe keverjünk jó adag durva folyami homokot, amely megakadályozza a mohásodást.

Vigyázat a zöldmetszéssel!

A gyümölcsfákat akkor is metszhetjük, ha már zöldellnek. Ilyenkor azonban az intenzív nedvkeringés miatt óvatosságra kell intenünk mindenkit: június második fele előtt ne kezdjünk hozzá, s csak a nyilvánvalóan beteg részeket, a túl sűrű, termésérést akadályozó lombot, a villásodott és gubacsos oldalhajtásokat vágjuk le, távolítsuk el. Ezt a nyári metszést zöldmetszésnek nevezik.

✿ Bioötlet ✿

A bodzalé elriasztja a pockokat

Az egerek nem kedvelik a bodzát. Ezért az egérjárta területekre öntsünk erjesztett bodzalevet.

Változó hozamok

Számos gyümölcsféle a gazdag termés után a következő évben csak gyenge termést hoz. Ezt a természetes jelenséget alternálásnak nevezzük.

Drótfonat a vadkárok ellen

Hogy az erdőközeli, kerítetlen gyümölcsösökben is elkerüljük a téli vadkárokat, a törzseket drótfonadékkal vegyük körbe.

Korai alma júliusban

A legkorábbi almafajták már júliusban érnek. Ilyenek pl. a nagy gyümölcsű *Éva* vagy a *Stark Earliest*.

Túl gazdag terméskötődés esetén nem mindig kell a gyümölcsfán a termést ritkítani. A fa ugyanis a fölős mennyiség elrúgásával maga ritkít, hogy a maradék kedvezően fejlődjék. Az éretlen termések korai lehullása tehát ne aggdasszon senkit.

Ne ritkítsuk

Sem az alma-, sem a körtefát nem szabad megrázva szüretelni, mert a földre érve a termés összezúzódik. Később ezeken a helyeken előszeretettel hatolnak be a rohadást előidéző raktári kórokozók.

Ne rázzuk a fát

A hullott gyümölcsöt nem szabad a fa alatt hagyni, mert húsa többnyire sérült, s a kártevőknek, kórokozóknak ideális szaporodási lehetőséget kínál.

A hullott gyümölcsöt szedjük fel

Az alma egészséges a fogaknak, segíti továbbá a csont- és vérképző szervek, valamint az epe és a máj működését. Jó hatású kiütések, asztma, köszvény, szívbetegségek és reuma esetén.

Egészséges az alma

Rendkívül tartós almafajta az USA-ból származó *Melrose*. Termése a következő év májusáig is egészséges marad.

Melrose még májusban is

Minden almafajtának megvan a saját érési és szedési ideje. Ha az utóbbit nem tartjuk be, a termés nem tartós. A legjobb, ha a fára egy kis pléhlapocskát erősítünk, amelyre a szedés legkorábbi dátumát karcoljuk.

A szedésidőt tartjuk be

Aki még a tél végén is szinte friss almát szeretne fogyasztani, az a kertjébe az új *Gloster 69*-et telepítse. Termése hűvös pincében február végéig is eltart.

Az alma februárig tart

❖ Bioötlet ❖

A zöldséget ne tároljuk az alma mellett
A zöldséget télen át ne tároljuk egy légtérben az almával, mert az a zöldségek számára káros gázt fejleszt.

A körte finom, édes ízét nemcsak a túlzott cukortartalom okozza – mert ez nem nagyobb, mint az almáé –, hanem csekélyebb savtartalma.

Nemcsak a cukortól édes

- A körte egészséges A körte is nagyon egészséges gyümölcs. Vízhajtó és csontképző hatása, segít a gyomor- és bélbántalmak, vérkeringési zavarok, vese-, epe- és májbántalmak esetén.
- A körte önmeddő A körte nem önbeporzó, ezért lehetőleg ugyanabban a kertben ültessünk porzófajtát is. Igen jó pollenadó a *Clapp kedveltje*.
- A körtének utóérésre van szüksége A körte nem érik be a fán. A szedést követően utóérleljük. Ha érett állapotban lehullanak, vagy csak későn szedjük, a termések tárolásra már alkalmatlanok.
- A kövesedés: környezeti ártalom Egyes körtéfajták terméshúsában kősejtek, sőt egész csomók alakulnak ki. Az érett körtében észlelhető kövesességért a nem megfelelő környezet, főként a termőhely és a klíma a felelős.
- Egyenként csomagoljuk A kései alma- és körtéfajtáknak érésig még hosszabb időt kell tárolóban tölteniük. Ebben az esetben vegyük a fáradságot, s minden egyes gyümölcsöt csomagoljunk lehetővékony műanyag fóliába, amely védi a kiszáradástól, s – feltéve, hogy épek voltak –, hosszú tartósságot garantál.
- A birs dicsérete Telepítsünk újra a régen oly kedvelt birsból! Nagy előnye, hogy alig kell metszeni, és nem kell trágyázni. Ugyanakkor alig akad télen finomabb csemege a birsalmasajtnál.
- A cseresznye nem reped A cseresznye sokkal kevésbé reped meg esős időben, ha pirosodása idején a Citowett nevű nedvesítőszerral lepermetezzük.
- Korai cseresznyét ültessünk! A korai cseresznyefajtákat sem a levéltetvek, sem a cseresznyelég nem károsítja. Ilyen korai a *Bigarreau Burlat* és a *Münchebergi korai*.
- A termés is helyigényes Az őszibarackok akkor lesznek levesesek és nagyok, ha két termés között egy-egy ökölnyi helyet hagyunk.
- Ügyeljünk a vegyszerekkel A beteg őszibarackfákat nem szabad gyökéren keresztül felszívódó vegyszerekkel kezelni. Az őszibarack átveszi azok kellemetlen ízét.

A néhol átokká váló seregélyeket jól távol tartják a fára függesztett sós heringek. Ezzel szemben a sztaniolcsíkokat gyorsan megszokják ezek a tanulékony kis szárnyas tolvajok.

Sózott hering a seregélyek ellen

✿ Bioötlet ✿

Óvakodjunk a loncoktól

Ha cseresznyét akarunk termelni, ne ültessünk a kertbe loncot (*Lonicera*), mert termését a cseresznyére rendkívül veszélyes cseresznyelégyszintén fertőzi.

A meggynek nagy a nitrogénszükséglete. Ezért április folyamán Voldüngerrel, júniusban pedig más nitrogénműtrágyával kezeljük.

A meggy nitrogénigényes

Ha a cseresznye- vagy őszibarackfán mézgásodás keletkezik, ne permetezzünk ellene vegyszerekkel. A mézgásodás oka többnyire a rossz termőhely. Csökkenthető ez a károsodás, ha káliumfoszfátot adagolunk.

Mézgásodás

A cseresznyét mindig szárazon szedjük, nehogy felhasználásig fertőződjön. E célra használhatunk kerti ollót is, így időt takarítunk meg, s a veszteségeket is csökkentjük.

A cseresznyét ollóval szüreteljük

Az esős időben szüretelt őszibarack nem esztétikus. Várnunk kell, amíg a termések megszáradnak, még akkor is, ha a szüret így néhány nappal tovább tart.

Csak száraz barackot szedjük

Egy mifelénk még kissé újnak mondható gyümölcsnek kell meghódítania kertjeinket: ez a nektarin vagy kopszibarack. Az őszibarackhoz hasonló ápolást igényel, ugyanakkor hidegtűrése kedvezőbb.

Termesszünk nektarint!

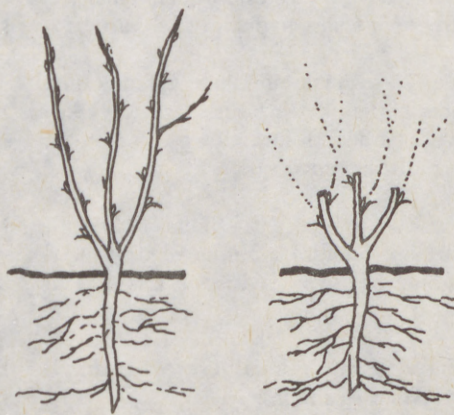
Semmi esélye sem marad annak a kajszifának, amelyik a nyár derekán hirtelen kókadni, száradni kezd. A gutaütés ellen nincs hatásos növényvédő szer, a fát ki kell vágni.

Megmagyarázhatatlan betegség

A szilva és a ringló köszvény, reuma, vese- és bélbántalmak ellen kiváló diétás gyümölcs.

Diétás gyümölcsök

- A szilvát gyorsan dolgozzuk fel A szilvát szedés után közvetlenül fel kell dolgozni vagy el kell fogyasztani. Hosszabb ideig csak 0 °C körüli hőmérsékleten és nagy páratartalommal tárolható.
- Kis növéstű diófák A faiskolákban már kisebb növéstű diófaoltványt is vásárolhatunk, amely kisebb kertekbe is jól illik. Ilyen pl. a *Milotai 10*.
- Az agyagpép segíti a gyökeresedést Számos bogyós gyümölcsű cserje jobban ered, ha megtisztított gyökérzetüket ültetés előtt agyagpépbe mártjuk.
- Mélyebbre ültessük A faiskolából származó bogyósgyümölcsűeket mélyebbre helyezük a földbe, mint ahogy eredetileg voltak.
- Telepítés után vágjuk vissza A frissen telepített bogyósokat közvetlenül az ültetés után a föld felszíne felett 10–20 cm-rel vágjuk vissza, különben a faiskolai kitermelés során megsérült gyökök a túl hosszú föld feletti részeket nem képesek táplálni.
- A magas törzsűeket karóznunk kell A magas törzsű bogyósokat egész életükön át karóznunk kell, különben a gyümölcsök súlya alatt összetörnek.
- A magas törzsűek élete rövidebb A magas törzsű bogyósok rövidebb ideig élnek, ugyanis az oltás helye alatt az évek folyamán gyakran keletkezik duzzanat, amely a nedvkeringést korlátozza.

A b
nek.
meg
felü

M
s
/
s
m
v

A bo
kítha
kérg
vágj

Mind
gyök
mert

A rit
Ha e
dett

A
g
z
re

A kö
szüks
gyok

A kö
Gyak

A bogyósgyümölcsűek nagyon sekélyen gyökeresednek. Ezért az ásás a növény pusztulását okozhatja. Jó megoldás, ha évente vastag réteg komposztot terítünk a felületre.

A bogycsok körül ne ássunk

✿ Bioötlet ✿

A gyógynövények távol tartják a kártevőket
Minden bogyósgyümölcsű számára kiváló szomszédnövény a gilisztaűző varádcis (Chrysanthemum vulgare). A ribiszkerozsda-fertőzés ellen a sorközökbe fehér ürmet telepítsünk, de e célra más illatos gyógynövény is megfelel. A kártevőket szinte minden esetben távoltartja.

A bogyósgyümölcsűekből telepített sövényt mindig ritkíthatjuk, fényhez juttathatjuk. Az öreg részeket sötét kérgükről ismerjük fel. Ezeket közvetlenül a talaj felett vágjuk ki.

Az öreg vesszőket vágjuk ki

Minden bogyósgyümölcsűre egyaránt vonatkozik, hogy gyökereik nem érintkezhetnek friss istállótrágyával, mert az túl tömény.

A friss istállótrágya nem jó

A ribiszkén a vásárláskor ne legyen több 3-4 vesszőnél. Ha ennél több van, akkor többször átültetett, előregedett az áru, amit nem kell feltétlen megvásárolni!

Ügyeljünk a vásárlás során

✿ Bioötlet ✿

Fűnyesedék a felszín kiszáradása ellen
A ribiszkebokrok körül a talajt takarjuk vastagon fűkaszálékkal. Ez megóvjaa a növényt a túlzott kiszáradástól, amelyre a virágzás idején rendkívül kényesek a bogycsok.

A köszmétének a termésképződés idején sok vízre van szüksége, különben a termések nem lesznek elég nagyok és lédúsak.

A köszmétéet erősen öntözzük

A köszméte levágott vesszőit feltétlenül égessük el. Gyakran lepik el kártevők.

A nyesedéket égessük el

- A ribizskevesz-
sző ne legyen
háromévesnél
idősebb
- A ribizskét energikusan kell metszeni: egyetlen fás része sem lehet három évnél idősebb. A legkedvezőbb a termésberakódás, ha a bokron nem hagyunk többet 5-8 vesszőnél.
- Egészséges
köszmétét
- Aki a kertben köszmétét akar termelni, olyan fajtát keressen, amely rezisztens a köszméte amerikai lisztharmatával szemben. (Ne tévesszük össze a szokványos lisztharmattal.) Ilyen ellenálló fajta pl. a *Szentendrei fehér*.
- A köszméte
mint sövény
- A fiatal köszmétebokrokat fal mentén, sövényként is nevelhetjük. Ilyenkor az alsó vesszőket vágjuk vissza, a vezérvesszőt pedig támoszlop mellett vezessük.
- Szedés után
radikális
metszés
- A köszméte eltűri a szüret után az erőteljes zöldmeteszést is. Alapszabály: ha a cserje a metszés után kopasznak, soványnak hat, akkor jártunk el helyesen.
- Az öreg
málna-
vesszőket
vágjuk le
- Mihelyt a régi málnavesszők mellett a földből friss hajtások törnek elő, a régi, letermett részeket a földfelszín alatt vágjuk vissza. Ebben az esetben nem kell tartanunk a gyökérvisszaterjedéstől.
- Óvjuk a fiatal
hajtásokat
- A málna fiatal hajtásai nem mindig télállóak. Ezeket takarjuk, védjük.
- Reggel
szedjük
- A kora reggeli órákban szedett málna tartósabb, mint amit a nap heve már felforrósított.
- Szedés előtt
öntözzük
- Az a málnatő, amelyik a szedés előestéjén vizet kapott, nagyobb termést hoz.

✿ Bioötlet ✿

A körömvirág óvja a málnát

A körömvirág és a málna jól kiegészítik egymást. A málna kártevői ugyanis nem tűrik a körömvirágot.

- A letermett
hajtásokat
vágjuk le
- A szeder letermett vesszőit minél előbb vágjuk le a talaj szintjénél. Ezáltal erőteljes új hajtások fejlődnek, amelyek azonban csak a második évben hoznak termést.

A málna metszése egyszerű: minden, egyszer már termett vesszőt bátran le kell vágni.

A málna metszése

Minél hosszabbak a szeder hajtásai, annál kisebb, értéktelenebb a termése. Hajtásonként 2-2,5 m hosszúság elegendő.

Rövid vesszők, nagyobb termés

A szeder új hajtásán fejlődő oldalhajtásokat augusztus folyamán ismételten vágjuk le. Így nagyobb, levelesebb termések képződnek.

Az oldalhajtásokat vágjuk le

A szedertermés belsején lévő vacok a teljes éréskor már nem fehér. Minél sötétebb, a termés annál érettebb. Ezt naponta 3-4 termésen ellenőrizzük.

Az érettség próbája

A szeder nem feltétlenül szúr, mert időközben nemesítették tüskétlen fajtákat is. Ezek éppoly finom termést hoznak, mint a gyománnyos.

Tüskétlen szeder

- Ne kapáljunk A tuskétlen szeder alatt a talajt ne kapáljuk, mert a gyökerek megsérülnek, ami elkerülhetetlenül tövises gyökérsarjak felbukkanásához vezet, s ezt később nem lehet megállítani.
- Egy „édes” trükk A tuskétlen szederfajtákkal a termés megfeketedése után még egy hetet kell várnunk a szedésig. Ekkor a termés már sokkal édesebb.
- Szokatlan hibridek A málna és a szeder érdekes hibridje a szedermálna (*Rubus* × *mohacsyanus*). Nálunk a növény minden nehézség nélkül termesztethető, télálló.
- Mindig kettesével A sövényként is hasznos mogyorófajták önmeddőek. Tehát legalább két különböző fajtát kell telepítenünk a kertbe, különben nem hoznak termést.
- A szamócának időre van szüksége Ahhoz, hogy a következő évben termést szedhessünk, a szamócát legkésőbb július folyamán, de augusztus közepéig el kell telepítenünk. A növénynek fejlődési időre van szüksége.
- Új épületek közelébe ne ültessük A szamócát ne ültessük új épületek közvetlen közelébe, itt ugyanis a talajnak többnyire túlzottan nagy a mésztartalma, s a növények kipusztulhatnak.
- Édes gyümölcs A laza, humuszos talaj elősegíti a szamócán az édes termések létrejöttét. A humuszréteget évente újítsuk fel, de ne ássuk be!
- Korai termés fóliával Korán kezdhethetjük a szamóca szedését, ha az ágyat fóliával takarjuk.
- A sarjakat távolítsuk el Az érési idő előtt és alatt fejlődő sarjakat folyamatosan távolítsuk el, mert sok tápanyagot vonnak el a növénytől.
- A földieper mint futónövény A szamócafajták között vannak olyanok, amelyek futónövényként is tarthatók, ha a sarjakat folyamatosan felkötjük. Termésátlaguk nagyobb, de támrendszert igényelnek.
- A vizet a gyökerekhez A szamóca terméketlen, ha virágzás idején felülről öntözzük. A vizet tehát csak a talajfelszínre juttassuk.

A szamóca sarjait nem szabad leszakítani, csak levágni, különben károsítjuk a növényt. A szakított sebek szálasak, s ott számos kórokozó behatolhat.

Ne szakítsuk le

✿ Bioötlet ✿

A póré védi a szamócát
Számos kórokozót elriaszthatunk, ha a szamócasorok között pórét termesztünk.

Szaporításra a jól termő anyanövények sarjait használjuk, s mindig csak az anyatőhöz legközelebb állót.

A szamóca szaporítása

Meleg, védett helyen a kivi hazánkban is megterem. Ez a növény egyike a C-vitaminban leggazdagabb termésű gyümölcsféléknek.

A kivi C-vitaminban gazdag

A kétlaki kivinövényből egy hím- és egy nővirágú egyedet kell egymás mellé ültetnünk, hogy a nővirágú megtermékenyüljön s teremjen.

Kettesével ültessük

Üveg és fólia alatt

- Fagyvédő fóliás takarás** A tavasszal és ősszel veszélyeztetető éjszakai fagyok ellen védelmet nyújt az átlátszó fóliából készült takarás. Egyszerűen a növények fölé borítjuk.
- Meleget gyűjtő síkfólia** Egész szabad földi ágyakat is takarhatunk fóliával: a növényágyra terítjük, majd széléit beássuk. A fólia alatt a talaj gyorsabban felmelegszik, s a növények fejlődésében ez akár négyhetes előnyt is jelenthet.
- Nyáron túl forró** A síkfólia korai zöldségkultúrákhoz alkalmas, pl. a fejes salátához, a hónapos retekhez vagy a póréhoz. Nyáron azonban ne használjuk, mert a növények megégnek alatta.
- Perforált fólia** A normál polietilén fóliánál sokkal jobb eredményt ad a perforált fólia, amelyen négyzetméterenként 200–500 lyukacsát készítenek.
- Hasítékolt fólia** A síkfóliák újabb változatán a lyukak helyett réseket (nyílásokat, bevágásokat) találunk.

A m
bar
se,
csa
egy
túl

A s
hét

A
A
3 m
ho
váz
s a

A f
rít

A f
pol
sza
kel

A
has
má
a m

A f
has
pal
tól

A l
tav
haj
has
kal
pos

Eg
6-8

A növények a fóliát felfelé nyomják, s a rések egyre jobban megnyílnak. Minél intenzívebb a növények fejlődése, s minél melegebb lesz kinn, annál jobb a szellőzés és a csapadékellátás. Ezek a fóliák a növény fejlődésével egyre jobban kidomborodnak, ezért nem szabad őket túl feszesen kiteríteni.

Ne terítsük feszesen

A síkfóliát – még a perforáltat is – a szedési idő előtt két héttel le kell szedni az ágyról.

A fóliát távolítsuk el

A fólia alagutat minihajtatóháznak tekinthetjük. A 1,5 m széles ágyak szélére 2–3 méterenként egy-egy 3 m hosszú alumínium- vagy vascsövet szúrjunk le, hogy azok egy-egy ívet képezzenek. Az ívek adják a vázlat, amelyre a mintegy 2,5 m széles fóliát feszíthetjük, s a megfelelő módon rögzíthetjük.

A fólia alagút mint minihajtatóház

A fólia alagút stabilitását fokozza, ha a már fóliával borított bordák fölé egy-egy újabb ívet hajlítunk.

Még egy biztosíték

A fólia alagutat úgy kell telepítenünk, hogy meleg napokon szellőztetni lehessen. A fóliát tehát az egyik hosszanti oldalán takarjuk földdel, a másikon csak kövekkel rögzítsük.

Szellőztethető fólia alagút

A kereskedelemben kapható fóliák korlátozott ideig használhatók. Egyes termékek élettartama csak egy, másoké azonban 2–3 év is lehet. A vásárláskor célszerű a minőséget az árral egybevetni.

Ügyeljünk a vásárláskor

A fóliánál költségesebb, ezzel szemben sokoldalúbban használható kerti építmény a hajtató- vagy melegtalp-pal ellátott melegágy, amely fokozottabban véd a fagytól és a túlzott napsütéstől.

Hajtatóágy

A hajtatóágy elnevezés nem azt jelenti, hogy azt csupán tavasszal, a korai zöldségfélék és korai dísznövények hajtatására használhatjuk. A hajtatóágyat nyáron is használjuk, pl. uborka termesztésére, leemelt ablakkal pedig paradicsom termesztésére. Télen pedig hónapos retket, fejes salátát, újhagymát szedhetünk alóla.

Egész éven át használható

Egy négytagú család friss zöldségfélével való ellátása 6–8 négyzetméternyi hajtatóágy-felületet igényel.

A hajtatóágy mérete

llen
gy-
nő-
tt a
ésé-

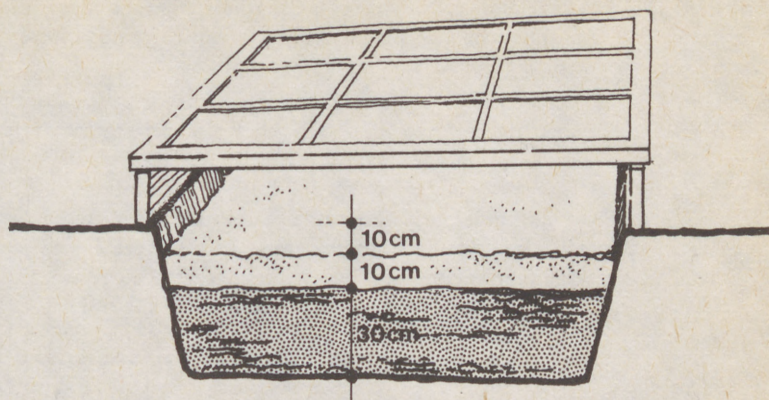
ejes
ron
nek

ad a
500

eket

- Először az ablak** Az ágyat körülfogó keretet fából saját kezűleg is megépíthetjük. A méretekkel azonban pontosan a takarásra használandó melegágyi ablak méreteihez kell igazodnunk. Tehát először mindig az ablakot szerezzük be.
- Gondosan impregnáljuk** A fából készült melegágyi ablak keretét gondosan impregnálni kell, nehogy idő előtt elkorhadjon. Készíthetjük azonban időálló anyagokból, pl. műanyagból, esetleg betonelemekből.
- Zsázsateszt** A frissen impregnált hajtatóágakban nem lehet azonnal palántát nevelni. Annak megállapítására, hogy mikor érkezik el a körülbelüli időpont, vessünk gyorsan növevő zsázsát az impregnált fafal közelébe, s várjuk meg, hogy a növény kikel-e.
- Az alap fontos** Leginkább a nehéz betonkereteknek kell szilárd alapot készíteni, hogy a hajtatóágy oldala nehegy lesüllyedjen. Ennek ugyanis az a következménye, hogy az ablak nem zár, s nagy a hővesztés.
- Legjobb a lótrágya** Klasszikus hajtatóágy a melegágy. Ebben a hőt a legalább 30 cm vastagságú melegtalp adja. A melegtalpat legjobb lótrágyából készíteni (amelyet pl. lovardák környékén szerezhetünk be). A melegtalp a melegágy alapja.
- A melegtalp berakása** Melegágy készítéséhez a talajt legalább 50 cm mélyen ki kell emelnünk. Februárban azután hordjunk a gödörbe istállótrágyát 30 cm vastagon, s jól tapossuk, tömörítsük össze. Két-három nap múltán kerüljön erre 10 cm vastag földréteg.
- Gyorsabban melegszik** A melegágy hőmérséklet-emelkedését a melegtalpban, a trágyában elszaporodó mikrobák tevékenysége okozza. Aki gyorsabban akarja a megfelelő hőmérsékletet elérni, az a melegágyat takarja deszkákkal, szalmatakarókkal.
- Melegtalp tőzezből** Az istállótrágyát pótló tőzezből egybálányi mennyiséghez keverjünk 10 kg szerves trágyát és 1 kg cukrot, majd alaposan nedvesítsük be. Ajánlatos a különböző anyagokat a melegágyon kívül elkeverni, s végül a helyére rétegezni.

Az istállótrágya helyett a melegtalp anyaga lehet pl. lomb, szalma, tőzeg vagy gyapothulladék.

Az istállótrágya pótlása

A melegágyba a melegtalp helyett rakhatunk szalmát is. Ilyenkor a 40–50 cm vastag szalmarétegbe bálánként (25 kg) keverjük 1 kg mészsálétromot. Végül az egészet alaposan öntözzük be meleg vízzel.

Melegtalp szalmából

Tőzezből más recept alapján is készíthetünk melegtalpat. Egy bála tőzeget keverjük össze 25 kg melasszal, 1,5 kg mészzammonsalétrommal, 1,5 kg szuperfoszfáttal és 1,5 kg káliumtrágyával. A keveréket rakjuk be a melegágyba, majd jól nedvesítsük át.

Tőzezből, más módon

A melegágyat úgy levegőztetjük, hogy az ablakokat lécekkkel a szükséges magasságban kitámasztjuk. Ezeket az időjárási viszonyoknak megfelelően laposan, élére állítva vagy felállítva használjuk.

A hőmérséklet szabályozása a melegágyban

Ha nem tudunk folyamatosan törődni a melegágyunkkal, szereljük be automatikus, a hőmérsékletnek megfelelő szellőztetést működtető termosztátot.

Automatikus szellőztetés

A melegágy üvegeit rendszeresen tisztítanunk kell, hogy fénybocsátásuk a lehető legkedvezőbb legyen.

Az üvegek tisztítása

Aki kertjében egy kis üvegházat szeretne felállítani, előbb érdeklődj meg, hogy szüksége van-e építési engedélyre.

Szerezzünk be engedélyt

Télikert Speciális kis üvegházat, télikertet építhetnek a barkácsoló a balkonra, teraszra vagy a tetőkertbe. A fűtésről is gondoskodjunk.

❁ Bioötlet ❁

Három biztos „szüret”

A melegágyból három alkalommal biztosan tudunk termést betakarítani. Az első vetést február végén, március elején végezzük, s egészen a tél beálltáig mindig szedhetünk valamilyen zöldségfélét.

Saját építésű üvegház Hobbüvegház sajnos nálunk még nemigen kapható, a régi ablakokból azonban magunk is építhetünk kis üvegházat.

Praktikus építőkocka-módszer Az üvegházakat olyan sokoldalúan használhatjuk, hogy már rövid idő múltán kicsinek bizonyulnak. Praktikusak azok a kis, építőkocka rendszerű üvegházak, amelyek később meghosszabbíthatók.

❁ Bioötlet ❁

Szabályozott növekedés

Még egy fűtetlen kis üvegházzal is jelentősen meg tudjuk nyújtani a vegetációs időszakot. A fűtött, jól kialakított üvegházban pedig a növények növekedése messzemenően szabályozható.

Helyes tótávolság Az üvegházban a növények lehetőleg ne álljanak sűrűn, különben a belsők nem jutnak elég fényhez. A nyeregtes üvegházat lehetőleg észak-déli irányú tájolással építsük. Így a nyári nap nem tűz annyira délben, aminek minden esetben a ház túlmelegedése a következménye. Ezzel szemben a kelet-nyugati tájolás előnye, hogy a téli napfény jobban felmelegíti az üvegház belső terét.

Kényelmesebb termesztés A korai zöldségfélék és dísznövények termesztése üvegházban sokkal könnyebb és kényelmesebb, mint hajtatóágban vagy a lakás ablakában.

A fűtési lehetőséget nélkülöző üvegház a hidegház. A fűtött üvegház a melegház. A kettő között van az ún. temperált üvegház, amelynek fűtése csak arra elegendő, hogy a léghőmérsékletet néhány fokkal a fagypont felett tartsa, miközben a külső hőmérséklet nem süllyed $-10\text{ }^{\circ}\text{C}$ alá.

Hidegház,
melegház

A melegházban a hobbikertész számos egzotikus növényt tarthat, amelyek a mi éghajlatunkon nem bírják ki a szabadban a telet. Feltétele azonban a szabályozható fűtés mellett a megfelelő szellőztetési, öntözési és árnyékolási lehetőség.

Exoták
a melegházban

✿ Bioötlet ✿

Különböző hőmérsékletek

Praktikusak a válaszfalakkal és az ezeket megtörő összekötő ajtókkal felszerelt üvegházak. Ezek lehetővé teszik, hogy a különböző igényű növényeknek más és más hőmérsékletet állítsunk be.

A házfal mellé épített üvegházakat – ha lehet – dél felé tájoljuk, hogy elég napfényt kapjanak.

Délre nézzen

A jó alapozás és a biztos építés elengedhetetlen. Ez azt jelenti, hogy az alap elég mély, a bordák elég szilárdak legyenek, különben az üvegtörés figyelmeztet a hibákra.

Fontos a jó
alapozás

A nyár folyamán az üvegházban a cserepes növények homokrétegen álljanak. Ezt a réteget folyamatosan tartjuk nedvesen, hogy a növények a cserép nyílásain keresztül vizet vegyenek fel. A homokot közvetlenül az asztalokra terítsük vagy lapos tartókba töltsük.

A homokréteg
segít
az öntözésnél

Télen távolítsuk el azt a homokréteget, amelyen nyáron a növények álltak. Ez a hidegebb évszakokban jobb szellőzést tesz lehetővé a növények számára.

Télen jobb
a szellőzés

Az üvegházat csak abban az esetben tudjuk megfelelően szellőztetni, ha a tetőn legalább két, az oldalfalakon néhány további szellőzőablak van.

Ne legyen túl
kevés
szellőztető

- Asztal-
magasság
és -mélység
- Az üvegházi asztalok ideális magassága 100-120 cm. Így alattuk, a föld felszínén is elég tér marad még egy kevésbé fényigényes kultúra számára, ezenkívül ez a legkényelmesebb munkamagasság. A munkaasztalok mélysége (szélessége) legfeljebb 80 cm, ilyen távolságban a hátul álló növényeket is el tudjuk érni.
- Automatikus
szellőztetés
- A termosztát segítségével automatikusan szabályozható szellőzőablakokkal optimális a hőmérséklet-szabályozás.
- Kényszer-
szellőztetés
- A kis üvegházakban praktikus az ún. kényszerszellőztető. Az automatikusan működő ventilátor az üvegház belsejéből levegőt szív el. A szerkezet működése idején a ventilátorral szemközti oldalon ablakot kell nyitnunk.
- A repedéseket
tömjük be
- Az üvegház szellőztetése csak az e célra épült nyílásokon keresztül történjék. A nemkívánatos hővesztesség elkerülésére a réseket jól tömítsük el.
- Árnyékolók
- Forró nyári napokon védjük az üvegházat a túl erős napsütéstől. Erre a célra kaphatók árnyékoló rolók, amelyeket belülré és kívülré is felszerelhetünk.
- Szürkepenész
ellen
- A hideg és a nedvesség elősegítik a szürkepenész fellépését, amely a növényen barna foltokat okoz, s ott később megjelenik a kórokozóra oly jellemző szürkésfehér micéliumbevonat. A legfontosabb ellenintézkedés a jó szellőztetés. Ezenfelül a növényeket kóporral porozzuk be.
- Előzzük meg
a gombás
fertőzést
- A locsolást követően nagyon fontos a szellőztetés. Így a növények gyorsabban megszáradnak, s megelőzhetőek a gombás megbetegedések.
- Nem keltető
- Még akkor sem kell az üvegháznak keltetővé válnia, ha trópusi növényeket tartunk benne. 26 °C feletti hőmérséklet nem szükséges, 32 °C feletti hőségben pedig a növények károsodhatnak. Ezért időben szellőztessünk.
- Ne
árnyékoljunk
egyformán
- A növények tőállásától függően kell árnyékolni. Egyes kaktuszfélék jól tűrik a teljes napfényt, ezzel szemben a páfrányok többsége árnyékkedvelő.

Ha az üvegházi növények levelein barna szegély keletkezik, a növekedés vontatottá válik, s a növények sápadtak, etioláltak, akkor ezek többnyire a túl magas hőmérsékletnek és az árnyékolás hiányának a következményei. A növények újra magukhoz térnek, ha néhány napig árnyékolunk, s csak mérsékelten öntözünk.

A túl sok meleg káros

Akinek az üvegházában belső árnyékoló van, a téli hónapokban éjszakánként eressze le. Ily módon is csökkenthető a hőveszteség.

Hőveszteség ellen
árnyékolás

Az elektromos berendezéseket az üvegházban szakember szerelje be, mert tekintettel a nagy páratartalomra és nedvességre, a biztonsági előírások szigorúak.

Villanyszerelő készítése

Az üvegházhoz fagyvédelemmel ellátott csővezeték-eket vezessünk, különben csak nyáron használhatjuk azokat.

Öntözés:
fagybiztos vízvezeték

Az üvegházban öntözőkannával is locsolhatjuk a növényeket, ugyanakkor vannak automatikus öntözőberendezések, amelyek különösen a hosszabb távollét idején hasznosak.

Öntözés az üvegházban

Aki pontosan ellenőrizni szeretné, hogy egy növényt mikor kell öntözni, annak segít a talajnedvesség-mérő készülék. Ez a szerkezet földbe szúrható szondából és mércés skálából áll, amelyen leolvasható, hogy a föld száraz, nedves vagy épp vizes.

Mérjük a páratartalmat

A hosszabb ideje tartó vízhiányt a következő tünetekről ismerjük fel: a bimbók megfakulnak, elsárgulnak, lankadnak vagy le is hullanak, gyakran a levélcsúcs zsugorodik, a levelek fonyadtak vagy hervadtak. A növények többnyire újra magukhoz térnek, ha erősen beöntözzük, vagy még jobb, ha öt percen át egy vödörbe helyezve felszívattuk őket.

Vízhiány

A magvetéshez vagy dugványozáshoz egyenletes, 18 °C körüli talajhőmérsékletet kell teremteni. Ellenőrzésére speciális talajhőmérők kaphatók.

A dugványdobozba talajhőmérőt

A magvetéshez és a dugványozáshoz speciális szaporítóládákat kínálnak.

Szaporítóládák

Talajhőmérő
a hajtató-
házban

A talajhőmérő hasznos lehet a hajtatóágy vagy az üvegház talajában, ha pl. a korai zöldségfélék termesztéséhez a talaj hőmérsékletét 10–13 °C körül szeretnénk tartani.

❖ Bioötlet ❖

Zsurlóval a palántadőlés ellen

Az ún. palántadőlés az üveg alatt tartott, tálakba vagy cserepekbe túl sűrűn vetett magoncokon lép fel. A betegséget a legegyszerűbben úgy lehet megelőzni, ha a magvakat ritkábban vetjük vagy idejében tűzdeljük. Ha mégis felütne a fejét, terjedését mezeizsurló-főzettel állíthatjuk meg.

Előnyös
a fűtés

Az elektromos energiával fűtött szaporítóládák, -dobozok elősegítik a csírázást és a gyökeresedést. A fűtetlen ládáknak csupán a páratartalom egyenletes.

Öntözés
reggel

Öntözésre a legalkalmasabb napszak a reggel. Semmiképp se permetezzük le a növényeket olyankor, amikor égető nap süti az üvegházat. A gyűjtőlencseként működő vízcseppek a levelekben és a virágokban kárt okozhatnak.

A nagyobbak
hasznosabbak

A nagyobb szaporítóládák, -dobozok hasznosabbak, mert ezekben egészen addig benntarthatjuk a kényes palántákat, amíg kellően ellenállóak nem lesznek. Az ilyen szaporítóládák kisebb trópusi növények tartására is alkalmasak.

Inkább
keveset, mint
túl sokat
öntözzünk

A kis üvegházakban gyakori hiba, hogy a növényeket agyonlocsoljuk. A vizes földben a gyökerek könnyen rothadni kezdenek. A növények talaja tehát mindig csak éppen hogy nedves legyen.

Trágyázás,
átültetés,
osztás

A vontatottan fejlődő, apró vagy sárgára színeződő levelű üvegházi növényeket vagy betegség, vagy kártevő támadta meg, de legtöbbször tápanyaghiány váltja ki az említett tüneteket. Trágyázással, esetleg átültetéssel, osztható növények esetében tőosztással küszöbölhetjük ki.

Külö
zássa
állap
van

A tr
több
A tá
„test
osszu

A nő
házba
párat
üveg

Túl n
teren

Nyár
tartsu
deg
fényt

A vih
bizon
rítur
fadar

Az el
tétől
hómé

Az or
egész
deafé
gabb.
hatun
házba

Ha a
nyugt
kaszb
vöseb

- Különösen óvatosak legyünk az öntözéssel és a trágyázással a téli hónapokban. Ilyenkor a növények nyugalmi állapotban vannak, s jóval kevesebb vízre és tápanyagra van szükségük.
- A trágyázás alapszabálya, hogy a gyorsan növeőknek több tápanyagra van szükségük, mint a lassúaknak. A tápanyagmennyiséget tehát ne egyformán, hanem „testre szabottan”, az egyedi igényeknek megfelelően osszuk el.
- A növények öntözőcsővel való permetezése az üvegházban is megfelelő páratartalmat teremt. Túl csekély páratartalom esetén permetezzük, vizezzük meg az üvegház falait és a járdát is.
- Túl nagy páratartalom esetén az ablakok megnyitásával teremthetünk egyensúlyt.
- Nyáron kívánatos a nagy páratartalom, télen viszont tartasuk alacsonyabban, a többi között azért is, mert hideg napokon az ablakok bepárásoznak, s kevesebb fényt engednek át.
- A viharlámpához vagy petróleumlámpához hasonlóan bizonyos fagyvédelmet nyújt a gyertya is, amely fölé borítsunk agyag virágcserpet. A cserepet emeljük meg kis fadarabbal, hogy a láng oxigénhez jusson.
- Az első éjszakai fagyok idején elég, ha az üvegház méretétől függően néhány viharlámpát állítunk fel, hogy a hőmérsékletet 0 °C felett tartsuk.
- Az orchideák a legkedveltebb üvegházi növények. Az egész világon több mint 20 000 fajuk van, így az orchideafélék családja a virágos növények között a leggazdagabb. Őshazájuknak megfelelően orchideaféléket tartathatunk szabad földben, temperált házban vagy melegházban.
- Ha az orchideák késő ősszel elvesztik leveleiket, ne nyugtalanítson minket: néhány faj télen nyugalmi szakaszban van. Ilyenkor kevesebbet kell locsolnunk, s hűvösebb helyre vihetjük őket.
- Ügyeljünk télen
- Testre szabott trágyázás
- Páratartalom
- Teremtsünk egyensúlyt
- Párás ablakok
- Gyertyafűtés
- Viharlámpa a fagy ellen
- Kedvelt orchideák
- Téli nyugalmi idő

- A hidegházi orchideák Az ún. hidegházi orchideafajokat télen 10 °C körüli hőmérsékleten kell tartani. Tehát fűtetlen üvegházban nem lehet őket átteleltetni.
- Speciális cserepek és tálak Vannak az oldalaikon nyílásokkal, lyukakkal készített speciális orchideacserepek és -tálak, de használhatunk szokványos virágcserepet is, ha a víz elvezetésére vastag rétegben cseréptörmelékkel rakunk az aljába.
- Nyáron permetezzük A legtöbb orchideafaj nagy páratartalmat igényel. Ezért az üvegházat nyáron naponta legalább egyszer permetezzük meg vízzel.
- Langyos és mézsmentes Az orchideák öntözésének két szabálya: a víz ne legyen hideg (tehát nem jöhet közvetlenül a vízvezetékből) és lehetőleg mézsmentes legyen.
- Támasszuk meg a hosszú szárákat A hosszú szárú orchideavirágzatokat óvatosan kötözzük fel, különben fennáll a veszély, hogy a virágszár letörik. A hosszú virágfürtöt dőlt szögben támasszuk alá.
- Óvakodjunk a huzattól Az orchideák levegős helyen érzik jól magukat, a huzattól mégis óvnunk kell őket. Ezért legyünk óvatosak az ablaknyitással.
- Kaktuszok és más szukkulensek Az üvegházban ideálisak a körülmények a kaktuszok és más szukkulensek számára. A pozsgás növények vagy szukkulensek szöveteikben vizet tudnak raktározni. A tárolószöveteknek megfelelően megkülönböztetünk szár- és levélpozsgásokat. Az előbbiekhöz tartoznak a kaktuszok is.
- A kaktuszok is pihennek Télen a legtöbb kaktusz nyugalmi időszakban van. Ilyenkor legfeljebb 10 °C-ot igényelnek, s csak keveset szabad öntöznünk őket.
- Két nyugalmi időszak A karácsonyi kaktusznak (*Zygocactus truncatus*) két nyugalmi időszakra van szüksége: közvetlenül az elvirágzás után, majd nyáron.
- Igényes ciklámen A szobai ciklámen (*Cyclamen persicum*) kedveli a rendszerességet és az egyenletességet. Az üvegházban is ügyelnünk kell rá, hogy se túlzott hőingadozás, se huzat ne károsítsa. Éppily fontos a rendszeres öntözés is.

- Kedvelt üvegházi növények a virágos begóniák. Virágzási idejüket jelentősen meghosszabbíthatjuk, ha a hervadó virágokat rendszeresen leszedjük. Az elnyílt virágokat szedjük le.
- A csuporkát vagy gloxíniát (*Synningia hybrida*) az üvegházban már december végén, január elején vessük el. Így már májusban virágozni kezd. A csuporkát korán vessük.
- Legyünk óvatosak, ha az afrikaiibolyát (*Saintpaulia ionantha*) nyáron is üvegházban akarjuk tartani: a 22 °C feletti hőmérsékletet tartósan nem kedveli. Nem tűri a hőséget.
- A fuksziák májustól kezdve egészen a fagyokig folyamatosan virítanak. Kis fává is nevelhetők, ha minden oldalhajtást lecsípünk, s csak a főhajtást hagyjuk fejlődni. Ha a kívánt magasságot már elértük, a csúcsrügyet csípjük le, hogy az oldalhajtások is fejlődni kezdjenek. Fácskává nevelt fukszia.
- A szobai kankalin (*Primula obconica*) már az első évben nyílik, ha januárban 15 °C körüli hőmérsékletű üvegházban elvetjük. Hálás kis primula.
- Tipikus üvegházban telettethető növény a muskátli. Sűrű, bokrosan elágazik, ha a fiatal növények hajtásait idejében visszacsipjük. Muskátli.
- Aki karácsonyra virágzó azáleát szeretne ajándékozni, az november közepén helyezze a növényt 18 °C-os fűtött házba. Azálea karácsonyra.
- A szépcsalán (*Acalypha pendula*) ámpolnanövényként kiváló újdonság: minden levélhónaljából piros virágfüzér csüng alá. Melegházi növény, télen az üvegházban legalább 15 °C-on tartsuk. A csüngő szépcsalán.
- A szintén évelő mesevirág (*Achimenes*) július és október között teljes díszben pompázik: virágai a kocsány felől hosszú, csöves pártával indulnak, amelyek azután széles, pompás kék, lila, fehér, rózsaszín, kereken szétnyíló szirmokban folytatódnak. 15 °C-on telel. Mesevirág gyönyörű színekben.
- Az üvegházban is nagyon mutatós, gazdagon virító csüngő növény a szégyenlősvirág (*Aeschynanthus*). Tavasszal ültessük át humuszban gazdag talajba. A csüngő szégyenlősvirág.

- Ananászszüret a saját üvegházban A melegházban, jó körülmények között, még ananászt is szüretelhetünk. Az ananásznövényt homok, tőzeg, lombföld és gypszintföld keverékébe ültessük. A jó fejlődés feltétele a megfelelő talaj- és légnedvesség és a sok fény.
- Örökzöld szerelemvirág A szerelemvirágnak (*Agapanthus*) vannak örökzöld fajtái, amelyek különösen jól érzik magukat az üvegházban. Fény- és levegőigényesek, s különösen nyáron páraigényesek is.
- Az igénytelen szanzeviéria Hálás, igénytelen melegházi növény a szobai szanzeviéria (*Sansevieria trifasciata*). Ügyeljünk rá, hogy a levelek közé ne kerüljön víz, s a gyöktörzs ne legyen túl nedves közegben.
- A levelét dugványozzák Az afrikaiibolya (*Saintpaulia ionantha*) legegyszerűbb szaporításmódja a levéldugványozás. A levelet 1-2 cm-es nyéllel vágjuk le és ültessük homokba. Tartsuk nedvesen, de vigyázzunk, ne rothadjon. Néhány hét múlva a levél tövéből gyökérszövet és kis hajtás képződik.
- Érzékeny a huzatra Szokatlanul bájos növény a szájvirág (*Columnea*), amely nagyon sötét zöld, csüngő hajtásain dekoratív piros virágokat hoz. Vigyázat! Mindenekelőtt a huzatra érzékeny.
- A bilbergia kibírja A növénykedvelők nem szívesen mondják kedvencükről, hogy igénytelen. A bilbergiáról (*Billbergia nutans*) azonban bizton állíthatjuk ezt. Sötét és világos helyen egyaránt megél, öntözni alig szükséges, akár hetekig kibírja, ha víz nélkül hagyjuk. Sarjaival szaporodik, s ha a középső, a legidősebb tőlevélrózsa már virágzott, levelei elpusztulnak, fiókái átveszik a helyét.
- Igénytelen a csokrosinda A csüngő csokrosinda (*Chlorophytum comosum*) kifejezetten igénytelen növény, csak egyetlen dolgot nem tűr: a közvetlen napfényt. Télen a legkedvezőbb számára a 10 °C körüli hőmérséklet.
- Kaládium Amerikából Az amerikai származású tarkalevél (*Caladium*) szép, tarkán mintázott leveleivel nagyon mutatós, ám igényes is. Leginkább a huzattól kell kímelnünk. Melegházban, 18 °C hőmérsékleten jól telet.

- A Délkelet-Ázsiából származó tűzérvirág (*Pilea*) nevét különös tulajdonságának köszönheti: bimbói hirtelen felrepednek, s belőlük a virágor szinte kilövell. 10 °C körüli hőmérsékleten telet át.
- A hímport lövellő tűzérvirág
- A bunkóliliomnak (*Cordyline*) jelentéktelen a virága, ám vörös, zöld vagy barnás levelei igen dekoratívak. Melegházi növény: 15 °C-on teletessük.
- Szépséges bunkóliliom
- A Brazíliából származó bromélféle, a *Neoregelia* nem tűri a közvetlen napsugarakat. Ennek a melegházi növénynek télen 15 °C-ra van szüksége.
- Neoregelia Brazíliából
- A dél-amerikai fészkebromélia (fészektörőzsa) (*Nidulanium*) a legigénytelenebb melegházi növények egyike. A növény levélrozzettájába (fészkébe) rendszeresen adjunk néhány csepp langyos vizet.
- A broméliák tölcsérébe csepegtessünk
- A golgotavirágnak (*Passiflora*) 300 különféle faja van, amelyek közt az óriás grenadilla az egyik legérdekebb: nagy, ehető gyümölcsöt terem.
- Ehető termésű golgotavirág
- Egzotikus szépségű üvegházi növény a lovagcsillag (*Hippeastrum hybridum*). Virágzása idején a hőmérséklet nem csökkenhet 18 °C alá.
- Egzotikus lovagcsillag
- A Madagaszkárról származó koszorúfutóka (*Stephanotis*) könnyen kezelhető, igénytelen melegházi növény. Akkor a legcsinosabb, ha hajtásait megfelelő dróttámaszték mellett koszorú alakban neveljük.
- Neveljük koszorú formában
- A pletyka (*Tadescantia* és *Zebrina*) meglehetősen gyors növekedésű, de hajtásai könnyen letörnek. Ez azonban nem nagy kár: hajtásait nedves földben gyökeresztessük meg.
- A hajtásokat dugványozzuk
- A csodacserje vagy kroton (*Codiaeum variegatum*) örökzöld melegházi növény, tarka levelek ékesítik. Forró napokon a leveleket gyakran permetezzük, mert a növény nagy páratartalmat igényel.
- A leveleket permetezzük
- A tarka levelű borostyánok (*Hedera*) tartós, szép ámpolnanövények. Fényigényesek, párásabb levegőt kívánnak, mint a zöld levelűek.
- Tarka borostyánok

- Rendkívül jól fejlődnek A trópusi Dél-Amerikából származó bors-arcnak (*Peperomia*) hazájában több mint 600 faja él. Alakjuk, lombjuk sokféle, többségük szépen mutat ámpolnákban.
- Szép, nagy levelek A nyúlgyökér (*Marantha*) színes, rajzos leveleivel különösen értékes dísznövény. Egyenletes hőmérsékletet és nagy páratartalmat kíván. Melegházban, 15 °C feletti hőmérsékleten teletessük.
- A szobai futóka felkopaszodik Gyakori, kedvelt kúszónövény a sárgatarka levelű szobai futóka (*Scindapsus aureus*). Sokan a lakás fűtőcsövein is szívesen elvezetik hosszú hajtásait. Ilyenkor azonban nincs mód az átültetésre, a frissítő öntözésre, a levelek lemosására. Egy idő múltán szára fölkopaszodik. A leveles részeket daraboljuk föl, és vízben vagy földben meggyökereztetve, neveljük újat.
- Színes trópusi levelek A sárkányfa (*Dracaena*) nagyon fényigényes. Világos helyen az ezüstösen vagy sárgán csíkozott levelek szépen színeződnek.
- Magról is nevelhetjük Az eukaliptuszfa akár 2,5 m magasra is megnőhet. Idősebb korban azonban gyakran megcsúnyul, ekkor helyettesítsük magról nevelt fiatal növénnyel.
- Bírja a hőséget a Fittonia A magas léghőmérsékletre sem kényes a hálóslevél (*Fittonia*), de a jó tűrőképesség feltétele a nagy páratartalom. Ez a melegházi növény 15 °C körüli hőmérsékleten jól áttelel.
- Jó szalmavirág Az egynyári bíborka (*Gomphrena globosa*) a tél közepeig virít. Gömb alakú virágai nagyon tartósak, kiváló szárazkötészeti anyagot adnak.
- Ausztrál ezüsfát Az ausztrál ezüsfát (*Leucadendron argentum*) nálunk üveg alatt, kis cserjeként nevelik; elérheti a 90 cm-es magasságot is. Hidegházi növényként 8 °C hőmérsékleten szépen áttelel.
- Kellemes illatú A viaszvirág (*Hoya carnosa*) nevét viasszerű, tömött csokrocskába rendeződő virágainak köszönheti. A kellemes illatú virágokat bontó növény azonban nem kedveli, ha túl nagy cserépbe ültetjük.

- A vaníliaillatú s ezért nálunk kertivánliaként ismert *Heliotropium arborescens* félcsereje. Rendszeresen vágjuk vissza, hogy szép bokros legyen. Gyakran vágjuk vissza
- Ha a skótvirág (*Jacobinia*) vörös virágai októberben már elnyíltak, a növényt vissza kell vágni. A levágott hajtásokból dugványt készíthetünk. Az elvirágzás után vágjuk vissza
- Az üvegház árnyas szögletébe kerüljön a jakaranda (*Jacaranda mimosaeifolia*). A bájos fácska csak nagy páratartalomban érzi jól magát. Árnyékba való
- Az erősen illatozó aranyliliom (*Lilium auratum*) hagyományát lehetőleg mély cserépbe, vályogtalajba vagy gypsztintföldbe ültessük. Illatozó liliom
- A mutatós kókuszpálmát (*Cocos nucifera*) ne ültessük egyszélföldkeverékbe. A legmegfelelőbb a vályogos gypsztintföld, lomb- és trágyaföldkeverékkel. Fontos a jó földkeverék
- A többnyire egynyáriként nevelt sárga mimóza (*Acacia decurrens*) különleges tulajdonsága, hogy érintésre levelei összezáródnak. A többéves példányokat fűtött üvegházban 15 °C körüli hőmérsékleten teletessük. Reagál az érintésre
- Erősen hajt tavasszal a kékgyökér (*Ceratostigma plumbaginoides*), ha a téli pihenő után februárban visszavágjuk. A kékgyökéret jól vágjuk vissza
- A bársonylevél (*Gesneria*) gumóját 8 °C-on, majdnem száraz állapotban kell átteleltetnünk. Január folyamán újra ültessük ki a melegházba. Korán ültessük
- A csodafán (*Ricinus*) érő magtokok mérgező magvakat rejtenek. Ahol a házban kisgyermek van, ezt a növényt csak üvegházi, egynyári levéldísznövényként tartjuk. A csodafa magvai mérgezőek
- Az egynyári lepkevirág (*Schizanthus*) július és szeptember között szorgalmasan bontja változatos színű virágait. Nem szabad azonban a tűző napra tennünk. Gazdagon virít
- Könnyen kezelhető a papagájvirág (*Strelitzia reginae*). Kék-narancssárga virágait gyakran kétszer is bontja egy esztendőben. Kétszer nyílik a papagájvirág

- Karácsonykor érik A korallbokor (*Solanum hendersonii*) cseresznyére emlékeztető, piros vagy sárga termései karácsony táján érnek. Magvait 18 °C hőmérsékletű melegházban, februárban vessük el.
- Kúszó fekete szemű Zsuzsanna Ha a fekete szemű Zsuzsannát (*Thunbergia alata*) februárban 18 °C hőmérsékletű üvegházban elvetjük, már májusban virítani kezd. Fagyosszentek után, május közepén szabadba helyezhetjük, ahol megfelelő támaszték mellett a balkont vagy a ház falát díszíti.
- Nagyon tartós a Tillandsia A szakállbromélia (*Tillandsia*) szobanövény, nagyon hosszú ideig gyönyörködhet, ha megfelelően kezeljük. Lombföld, tőzeg, páfránygyökér, mocsári mohafélék és néhány faszédarab keverékéből készült keverékben fejlődnek a legjobban.
- Ne túl nagy cserépbe ültessük Az amazonililiom (*Vallota*) akkor hozza legszorgosabban nagy, piros virágtölcséreit, ha hagymáit februárban, nem túl nagy cserépbe ültetjük, s a hagyma csúcsa ilyenkor kilátszik a földből.

❁ Bioötlet ❁

Természetes kártevőcsapda

Az üvegház vagy hajtatóágy kártevő-fertőzöttségét gyorsan felmérhetjük, majd ezt követően hatékonyan védekezhetünk, ha az asztalokra, a növényágyra néhány, fagyapottal teletömött, lefordított virágcserépet helyezünk. A tetvek és a fülbemászók szívesen gyülekeznek az ilyen búvóhelyen.

- A száraz levegő kedvez a kártevőknek A kártevők nagy páratartalmú üvegházban kevésbé hatalmasodnak el, mint száraz időben. A relatív páratartalom 60–70% között legyen.
- Gyapjastetvek Ha a vastag, filcszerű bevonat alatt egész tetűkolóniákat fedezünk fel a növények szárán vagy levélnyelén, akkor szappanos vízbe mártott kendővel vagy puha ecsettel távolítsuk el őket. Erős fertőzés esetén csak a rovarirtók segítenek.

Száraz helyen a takácsatka szoba- és szabadföldi növényeinket egyaránt gyakran károsítja. Kártétele a leveleken mutatkozik: kis szívásfoltok jelennek meg, amelyek egyre terjednek, a levelek megsárgulnak, majd lehullanak. Eleinte csak a levelek fonákán, később egész hajtásokon láthatóvá válik a takácsatkákra jellemző poros hálószővedék. Atkaölő szerekkel permetezzünk ellene.

A közönséges takácsatka

✿ Bioötlet ✿

Csalánfőzet a levéltetvek ellen

A levéltetvek zöld, fekete, szürke színű, apró kártevők. Ellenük a környezete iránt felelősséget érző kertész csalánfőzettel permetez.

A pajzstetvek apró, sápadtbarna pajzsszal védett rovarok, amelyek a növények szárán és levelein károsítanak. Szappanos (kenőszappanos) oldatba mártott kendővel mossuk le, vagy ecsettel távolítsuk el őket a növényről. Nagyon erős fertőzés esetén permetezzünk.

Pajzstetvek

✿ Bioötlet ✿

Növekedésserkentő rothadás

Az üvegház levegőjének nagy szén-dioxid-tartalma serkenti a növények növekedését. A lebomlási folyamatokban és az erjedés során szintén termelődő szén-dioxidot magunk is könnyen termelhetünk. Vegyünk egy nagy, hasas üveget, s zöld növényi anyaggal töltjük meg. Gyűjthetünk bele gyümölcsmaradványokat is, töltjük fel vízzel, majd egy kis cukrot és élesztőt keverjünk bele. Hamarosan megindul az erjedés, amelynek során növekedést serkentő szén-dioxid termelődik.

Nagyon makacs kártevő az üvegházi molytetű. A fertőzött növények levelein sárga szívásnyomok terjednek el, a fiatal hajtások legyengülnek. Ha a növényhez érünk vagy mozgatjuk, apró, fehér állatok repülnek fel. Ellenük több alkalommal permetezzünk rovarölő szerekkel.

Üvegházi molytetű

Levélatkák A levélatkák az üvegházi növények levelein és virágain foltokat, zsugorodást, deformálódást okoznak. Gyakran a levélcsőcsok is elhálnak. Ellenük atkaölő szerrel permetezzünk.

Szabadítsuk meg a hótól Télen, ha szükség lenne rá, az üvegház tetejét szabadítsuk meg a hóteherrel, mert súlyos és árnyékol.

*Keresse
a vetőmagboltokban
a holland*

ROYAL SLUIS

zöldség- és virágmagfajtákat!

Magyarországi képviselő

magroyet

Magszaporító és Kereskedelmi Kft.

Budapest H-1145

Gyarmat utca 58.

Telefon: 251-0700 Fax: 251-1986 Telex: 22-4902

KERTÉSZ

PRAKTIKÁK

Dr. Sipos Béla Zoltán
Gyümölcsfák alakító metszése

A kertben elültetett, nagy gonddal ápolt vagy éppen elhanyagolt gyümölcsfák, gyümölcstermő bokrok (ribiszke, köszméte, málna stb.) metszésére tanítja meg a kertészkedőket. A metszés módok, a koronaalakítás, a termőre metszés, az elöregedett fa ifjítása stb. – sok rajz segítségével sajátíthatók el.

Tóth Imre
Díszfák és díszcserjék metszése

A lombhullató díszfák, bokrok csak akkor valóban szép díszei kertjeinknek, ha az ültetést követően folyamatosan gondoskodunk róluk, metszünk, öntözzük, permetezzük őket. A nevelés és gondozás munkái közül a legfontosabb a metszés, ezért a legrészletesebb fejezet. Benne sok ismerős kérdésre válaszol a szerző.

Dr. László György
Kerti virágaink gondozása

Ez a füzet a kerti virágaink gondozásának, vagyis azoknak a lágy szárú, a kertek sokoldalú, tartós virágdíszjeinek ápolásával, fenntartásával kapcsolatos tudnivalóit gyűjtötte egybe, amely növények még a választékosan szép fa- és cserjefajokban gazdag kert képének teljessé tételében is nélkülözhetetlenek. Részletesen kitér az egynyáriak, a kétnyáriak és az évelők – ezen belül az évelőágyi, a sziklakerti, valamint a vízi- és mocsári növények – telepítésére, majd gondozási munkáira, tavasztól őszig, az aktualitás sorrendjében.

Főző József
Szamóca termesztés másképpen

A hűtött szamócapalánta, az ún. frígó palánta a tavaszi ültetés után 9–10 héttel már termi első gyümölcseit.

A hagyományos műveléstől merőben eltér a szamóca fekete fóliás talajtakarása. Világszerte ismert eljárás, hazánkban azonban csak most van terjedőben. Hasznos, praktikus módszer a kertészek számára. Előnyeire, szakszerű használatára, a fekete fóliával takart ágyások gondozására tanít ez a füzet.

Domokos János–Oláh Andor
Aromaterápia

Gyógyítás illóolajos növényekkel

A kertész és a természetgyógyász szerzőpárosnak olyan könyvet sikerült megjelentetnie, ami a lélekhez és a gyógyulni vágyó testhez is szól. Természetesen nem szétválasztva a kettőt. Az aromás gyógynövények, mint a rozmaring, a kakukkfű, a levendula, a citromfű, hogy csak néhányat említsünk a legfontosabbak közül, nemcsak illatanyagaikkal, hanem gyógyhatásukkal is segítenek a beteg emberen.

A könyvből megismerhetők ezek a növények, megtudhatjuk termesztési feltételeiket és azokat a feldolgozási lehetőségeket, amelyek otthon, házilag is elvégezhetők. Így a friss és a szárított drogok felhasználását, az illóolaj házi előállítását, a különböző tinktúrák elkészítését.

Az aromaterápiára is kapunk útbaigazítást, a külső és belső felhasználási lehetőségeket, a masszázs különböző fajtáit, a gyógyteák alkalmazását, az ételek fűszerezését.

Jól használható táblázatok foglalják össze, hogy milyen illóolajat milyen formában, milyen mennyiségben szabad használni, s arról is készült egy táblázat, hogy az aromakertbe milyen növényeket érdemes telepíteni.

Az élvezetes, jó stílusú könyv arra ösztönzi az olvasót, hogy beszeresse vagy elültesse, és mindenekelőtt használja az illóolajos növényeket. A nyugtató tablettáknál többet ér egy jó rozmaringfürdő, az antibiotikumok helyett a fokhagyma, a tévé előtti üldögélésnél a gyógynövények keresése az erdőben.

HORGÁSZ

PRAKTIKÁK

Haltisztítás és -tartósítás

A füzet a halakkal való „elbánás” mesterfogásait tartalmazza abban a mértékben, amennyire ahhoz a horgásznak (aki általában férfiember) értenie illik. Melyek ezek a tennivalók? Például az, hogy melyik halat hogyan kell kézbe venni, hogyan kell fejbe ütni, megtisztítani, esetleg nyúzni, ügyesen kibelezni stb. Ide tartozik még a filézés, irdalás tudománya is.

A feldolgozás ismertetése legfeljebb csak a mélyhűtőbe vagy a füstölőbe kerülésig tart, recepteket nem közöl a szerző.

Versenyhorgászat

Hogyan zajlik egy horgászverseny? Milyen feladatokat kell teljesíteniük a versenyzőknek? Kik vehetnek részt a versenyben? Hogyan lehet valakiből versenyző? Mit kell tudnia a versenyhorgásznak? Milyen a versenyhorgász felszerelése?

Ezekre a kérdésekre ad választ a füzet.

Újvári György **Javítsd magad!**

Ez a füzet minden horgásznak szól, hiszen kisebb-nagyobb javítanivaló szinte mindig akad. A szerző leírja a horgászkeszségek téli ellenőrzésének és karbantartásának módját, valamint azt, hogy melyek az esetleges javításhoz legszükségesebb szerszámok, eszközök, sőt tanácsot ad ezek lakáson belüli praktikus elhelyezéséhez is.

A füzet felépítése azt a gondolatmenetet követi, hogy mit tud a horgász megjavítani:

- pecázás közben a parton, kevés szerszámmal;
- otthon, minimális barkácskésztséggel;
- otthon, jól felszerelt műhelyben;
- végül mihez ne nyúljon, mert jobb szakember kezébe adni.

Székely Zoltán **A márna horgászata**

A rejtélyes hal – csak így emlegetik horgász körökben a márnát titokzatos, kiszámíthatatlan életmódja és viselkedése miatt. Viszont éppen az teszi izgalmassá a horgászatát. Javára írandó ellenben, hogy szinte minden horgász számára elérhető, folyóvízi hal.

A füzet a márna úszós és fenekező készséggel való horgászatának módszereit mutatja be.

Hontheyi Mátyás
Horgok, zsinórok, jótanácsok

A sorozatnak ez a füzete talán a legfontosabb horgászszerszög, a horg bemutatásával kezdődik. Ismerteti a horg anyagát, méreteit, típusait. Majd megtudjuk azt is, hogy a különféle halak horgászatához mely horgok a legalkalmasabbak. A következő fejezet tartalmazza a műanyag és a speciális zsinórok jellemző tulajdonságait, valamint a zsinórok karbantartását. A záró rész az úgynevezett horgászcsomókkal foglalkozik, amelyek kötése szervesen hozzátartozik a zsinórkezelés tudnivalóihoz.

EZER

RAGYOGÓ ÖTLET

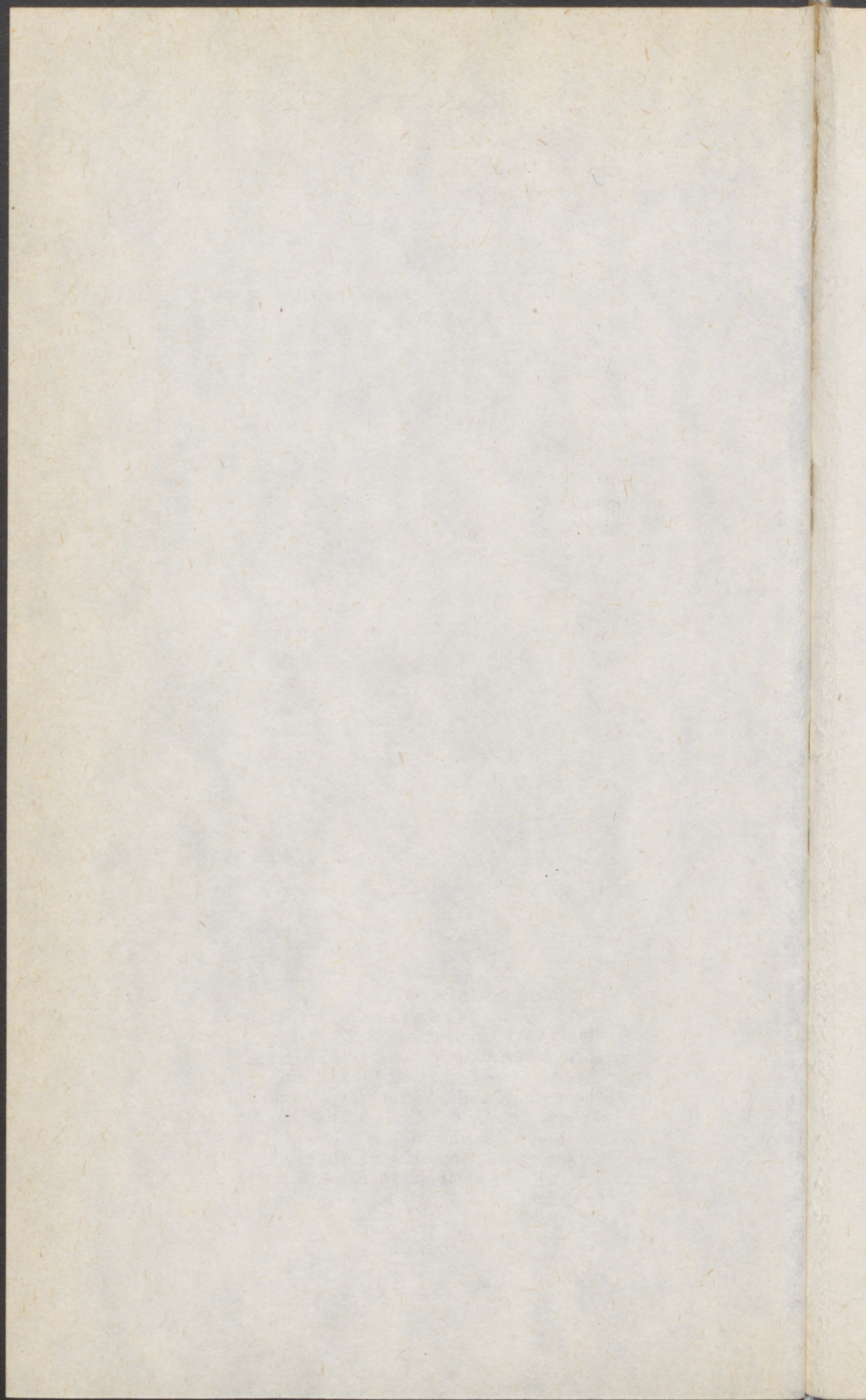
a konyhához és a háztartáshoz

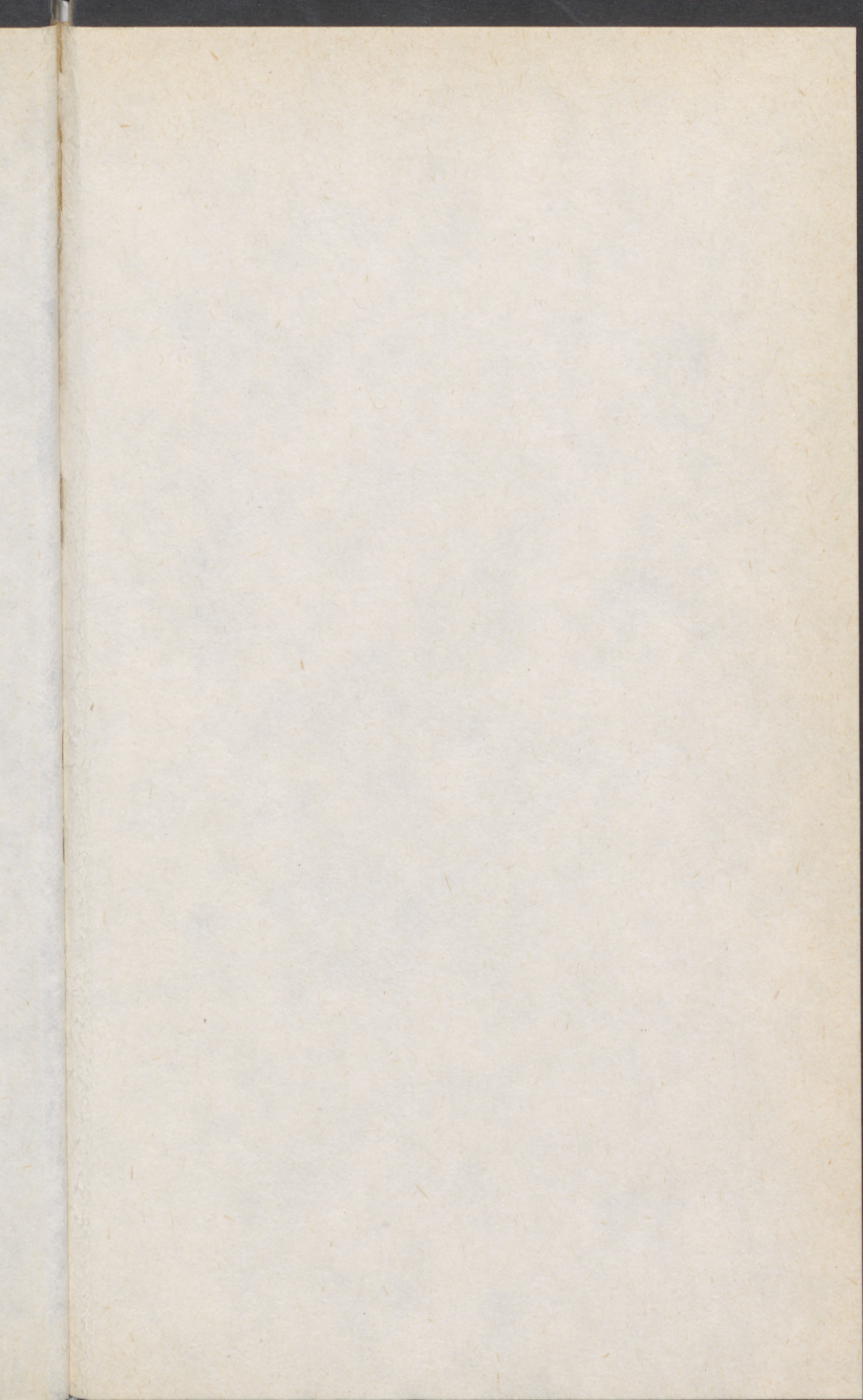
- A túl puha sajtot könnyebben lehet reszelni, ha picit megfagyasztjuk.
- Keserűfű, díszbab, de a komló és a hajnalka is ajánlható, ha erkélyünk vagy teraszunk falát gyorsan be akarjuk futtatni.
- Az öntapadó matricák nyomait sebbenzinnel átitatott ronggyal könnyen eltávolíthatjuk.
- A fonott bútorok kevésbé fakulnak meg, ha azokat meleg sós vízzel lemossuk.
- Az ágyneműt legjobb visszajáról mosni és vasalni. Így nem kell a behúzásnál kifordítani.
- Hogy vendégeink megérkezésekor a konyhai gőz ne zavarjon, melegítsünk fel egy lábasban fahéjas cukrot. Kellemes süteményillat lesz.

Ezek és még 994 ötlet, jó tanács várja az olvasót a sorozat következő kötetében. Azzal a szándékkal gyűjtöttük össze ezeket a jól hasznosítható tanácsokat, hogy eligazítsuk a háziasszonyokat, a családtagokat a konyhai praktikák, a lakás takarítása, a mosás, rendcsinálás terén, felhívjuk a figyelmet a balesetveszélyekre, az energiatakarékosságra, ötleteket adjunk a vendégváráshoz, figyelmeztessük az utazás előkészületeire.

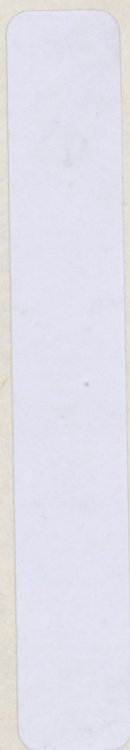
Planétás Kiadói és Kereskedelmi Kft.
Budapest, pf.: 473 1396
Felelős kiadó a Kft. ügyvezető igazgatója
Szedte és nyomta az Alföldi Nyomda
A nyomdai megrendelés törzsszáma: 3370.66-13-1
Készült Debrecenben, az 1991. évben
Felelős vezető Szabó Viktor vezérigazgató
Felelős szerkesztő P. Szabados Katalin
Műszaki szerkesztő Marjai Ida
A sorozatterv Hódosi Mária munkája
A rajzokat Kollányiné Földi Hajnalka készítette
Megjelent 8,25 (A/5) ív terjedelemben

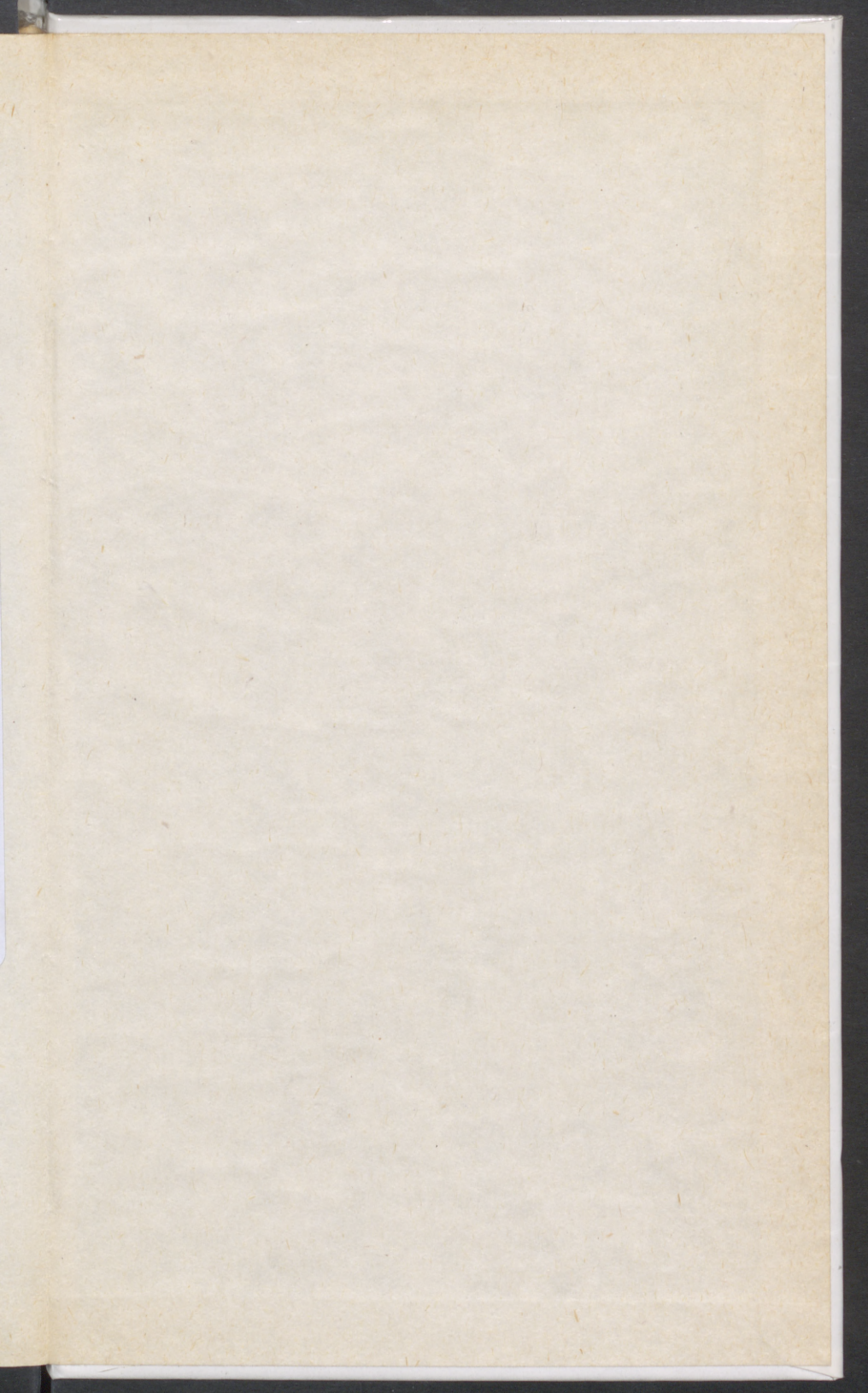
007-p-9192

1687-3

EZER

RAGYOGÓ ÖTLET

hobbikertészeknek

- A tulipán és a nárcisz virágait ne tegyük ugyanabba a vázába. A nárcisz ugyanis mérgező, s gyorsan tönkreteszi a tulipán virágát.
- A vakond rendkívül érzékeny a hangokra. Elűzhetjük, ha kisebb üvegeket nyakukig a földbe ásunk. A felette fújó szél a vakond számára elviselhetetlen hangokat ad.
- Aki a kertjébe különösen gyorsan növvő, árnyékadó fát keres, ültessen bálványfát. 25–30 m magas lesz, ágai évente 2–3 m-t is nőnek.
- A vízmedence falait a jég túlzott nyomásától úgy óvhatjuk meg, hogy fagyveszélyes időben a víz színén néhány fadarabot, egy rőzseköteget vagy egy nagy, kemény gumilabdát hagyunk lebegni.
- A kertbe tévedt martilapu ugyan kellemetlen gyommá válhat, de rendkívül vitamindús leveleiből finom levest készíthetünk.
- A ribizskét energikusan kell metszeni: egyetlen fás része sem lehet 3 évnél idősebb. A termésberakódás akkor a legkedvezőbb, ha a bokron nem hagyunk többet 5–8 vesszőnél.

Ezeket és további 994 tanácsot gyűjtöttünk össze a praktikus könyvecskében azzal a szándékkal, hogy eligazítsuk az Olvasót a kert művelése közben felmerülő számos apró kérdés, nehézség megoldásában, új ötleteket adjunk a virágágyások, a gyepek, a veteményes, a fűszerkert, a gyümölcsös gondozásához, a környezetkímélő, természetbarát szemléletre alapozott, eredményes kertészkedéshez.

A sikeres német sorozat magyar nyelvű fordításával népszerű könyvek követik egymást negyedévenként

Ezer ragyogó ötletet adunk

- a konyhai és háztartási munkákhoz,
- a szépség és egészség megőrzéséhez, majd
- a szobanövény-kedvelőknek.

Az ötletek, tanácsok megvalósításához nem szükséges „nyugati” színvonalú életmód, de a gondolkodásmód igen. Érdemes tanulni belőlük.

EZER

RAGYOGÓ hobb-
ÖTLET ■ kertészeknek